RAMON GUERRA

L'ÀNGEL DE LA MORT

(Elisenda)

NOVEL·LA

Del temps captiu, l'instant m'és dolç conhort,
visc de la Mort i Ella m'exalta, etern
davant la mar, o en borrasca d'hivern.

J.V. Foix

I

(a)

L'Àngel

Un cop, una astròloga amiga em va predir que als trenta-sis anys la meva vida faria un canvi radical, com si de sobte un mestre interior se'm desvetllés, i els dubtes i la gran incertesa que pot comportar el fet de viure quedés resolt per sempre més davant l'esdeveniment del meu despertar.

Tot el que he arribat a entendre, quan tan sols en tinc trenta-sis i un mes i mig, és que triar el propi destí és fruit d'un acte de coratge que poques persones semblen tenir. Massa gent tan sols segueixen el preestablert, encara que sovint ho disfressin de llibertat individual o de tria original. Tots en sabem molt de parlar bé i de justificar-nos. Malauradament però, també he entès que voler tenir l'empenta de trencar el motlle dur de la rutina quotidiana i del vell costum sec i avorrit per afaiçonar una vida seguint el teu pensament i la teva voluntat, no et garanteix en absolut tenir un bon resultat al final de la cursa. Tots els grans fracassats van començar el seu camí a la vida com grans entusiastes. Així doncs, com fer-ho per saber on s'ha d'anar i a més, encertar-ho?

Alguns dels homes o dones posseïdors d'una vitalitat o d'un enginy especials han establert com a objectiu a la vida escalar graons en la piràmide social. Enfilar-se fins a la elit dels qui governen, sigui un país, les modes, el pensament... Fer-se un nom prestigiós i sortir a l'enciclopèdia seria un bon resum de la seva ambició. Abans, aquests

llocs preeminents a la societat eren hereditaris o assolibles tan sols per als qui gaudien del favor i de la protecció dels poderosos. Ara, segons diuen els lliurepensadors, qui no hi arriba és perquè no ha sabut posar-hi els mitjans o no s'hi ha esforçat prou. "La bona fortuna te la fas tu mateix", diu l'emprenedor quan ha assolit la seva fita. Aquells que, mancats de la originalitat i de la constància necessàries per fer brillar el seu nom fracassin, sempre culparan l'infortuni i els enemics ocults o visibles de la seva fallida, però mai a si mateixos.

Alguns, molt pocs i segur que cada cop menys i sempre invisiblement ocults en l'anonimat, encara consideren la vida en si mateixa, sense les possibles disfresses amb què la pugui vestir l'esforç de l'èxit o de la malastrugança. L'èxit o el fracàs de la seva vida no el mesuraran segons les escales habituals que et compararan sempre amb aquest d'aquí o amb l'altre de més enllà, sinó amb una escala més subtil que ells mateixos es forgen. Aquesta gent pensen que la vida va coberta d'un cortinatge, sovint absurd i sense sentit, que l'amaga i la protegeix. Busquen la intensitat no en l'acció externa sinó en el repòs intern. És la via dels savis. Però com fer-s'ho per estripar el vel? Per alliberar la vida de la trampa de l'absurd?

D'altra banda, en quin món vivim? Que potser la comèdia de l'absurd pot ser tan falsa i ridícula com per ignorar-la sense més ni més? Jo i tothom que conec tenim mòbil, adreça electrònica i cotxe i, encara que hàgim de fer equilibris infinits per poder pagar-ho tot els defensem com un dret inalienable que ja forma part del nostre primer tret identitari com a ens social. Molt orgullosos i identificats amb el que tenim, fem servir un gran plural "nosaltres" per definir la nostra societat i, de passada, per descriure el món d'avui en dia, allà on viu tothom. "Nosaltres som moderns. Nosaltres hem conquerit l'espai. Tots tenim el dret inalienable que els trens no arribin amb retard. Hi pot haver algú tan endarrerit com per no tenir mòbil i ordinador?" Però som conscients que 40 milions de persones al planeta viuen en camps de refugiats fent cua per un got d'aigua enfangada que nosaltres no donaríem ni al gos? Tenim consciència que aquest nombre va en augment? Fa falta afegir-hi més dades extretes de l'horror més absurd, de les guerres més despietades, per explicar com aquests 40 milions de persones han arribat a aquesta situació? Ens canviaria la consciència saber que tan sols un u per cent de la població mundial ha anat a l'institut? Que tan sols un set per cent tenim ordinador? Que un setanta per cent tenen problemes per aconseguir menjar i que d'aquests, un vint per

cent estan desnodrits i un u per cent s'està morint d'inanició? En Cattiaux va dir que *l'absurd de la desgràcia ens mostra clarament la vanitat dels nostres judicis i dels nostres actes*, i potser tingui raó. L'horror a què pot arribar l'absurd té massa amics al món que el fomenten i el protegeixen a canvi de diners, de poder o de vés a saber què, i enfrontar-s'hi i voler-ho canviar pot resultar un perill per a la pròpia vida. Si d'alguna cosa no he tingut mai vocació és de màrtir. Des del gran magnat traficant d'armes fins al veí del costat que abusa i maltracta la seva parella fins a la mort. Tots plegats fan molta pinya, els que viuen de l'horror i per a l'horror. L'exemple de massa idealistes utòpics que s'han estimbat contra les roques volent canviar el món sense estar-hi qualificats, en un acte apassionat però irreflexiu, em fa pensar en si és aquesta la forma com vull gastar la flama de la meva vida. Idealistes que, parlant amb franquesa tampoc mai no han estat gaires, malgrat que hagin estat contemplats i admirats per molts, des del confort del sofà de casa... Llavors, què podem fer? Cap a on hem d'anar? S'ha de tirar la tovallola i declarar vencedor el lladre i l'assassí?

Recordo un llibre perdut entre el garbuix de la meva biblioteca anomenat *Manual del perfecte poeta* escrit per un tal Pau de Renat que deia, si fa no fa: *Quan vaig fer divuit anys i vaig pensar que ja em tocava decidir què volia ser a la vida vaig comprendre, amb gran alegria, que el que de veritat volia és ser poeta i que amb agulles de fer mitja li volia fer un jersei de mànigues amples a la terra, amb llana ordida del teixit d'una aurora boreal, i penjar-la de la lluna perquè aquesta la bressoli fent-li la barqueta i, així distret, canviar per una estona el sentit del món. Amb tan sols divuit anys ja podia saber que volia que els estels de la nit facin noves figures, i que on hi ha l'Óssa Major s'hi dibuixi un gripau babau, i que on hi ha la Balança s'hi faci un cistell; i que el sol surti una setmana pel sud-oest i la següent pel nord, i que tan sols es llevi per l'est de tant en tant, com qui va de visita a casa d'un vell amic. Amb divuit anys al cap, la sola cosa que de veritat volia era un mirall de lluna per atrapar un raig de sol per a mi tot sol, per covar-lo a la panxa i infantar-ne un univers que m'eixampli l'ànima a la mida de tota la creació. Tot plegat, un joc fàcil per a un infant.*

Molt bonic, vaig pensar. A mi també m'agradaria ser poeta, però en tindria prou amb poder arribar al fons de mi mateix, a l'únic fons comú en tots els homes, més enllà dels colors de la pell o dels humors particulars, amb l'esperança de trobar un germà en aquell que roba tan sols per la cobdícia o en el violent sanguinari que mata sense cap altre motiu que la seva bogeria, i deixar el joc de les constel·lacions per als més avançats

que jo en el camí de la descoberta de l'infinit.

Sembla evident que la innocència s'ha de recuperar o no malmetre o no s'ha de deixar perdre si es vol fer algun camí poètic. Una innocència recuperada que no vol dir pas estupidesa i que potser seria la solució, si no de tots, la de molts mals. Perquè si ésser adult ha de voler dir formar part activa d'aquest circ ferotge i de lluites aferrissades m'estimo més gastar l'espelma de la meva vida d'una forma més útil de cara a mi mateix i que, a més, sigui benefactora al meu voltant. Haig de triar què és el que vull fer.

En el meu cas, en el fons mai no he abandonat del tot l'estrella de la innocència, o ella no m'ha volgut deixar mai del tot. El destí que m'ofereix la vida adulta m'enlluerna poc, i la seguretat que m'ofereix "allò que veus és tot el que hi ha" tampoc em tranquil·litza gaire; i com un cul d'angúnies semblo destinat a ser de la mena de persones que tenen tendència a creure-s'ho tot més que no pas de les que no creuen en res. Ara, que ja m'he fet adult, ho veig com una de les grans sorts de la meva vida, malgrat tants malgrats... En Marx deia que la religió és l'opi del poble, i segur que tenia la seva raó, ja que quan de petit el mossèn del meu poble m'adoctrinava en Història Sagrada a còpia d'una bona dosis dels seus opiacis més fins, la meva imaginació em transportava amb facilitat al temps mític de l'antiga Galilea, *a un altre temps*, al temps on les històries han succeït per ser recordades eternament; el temps comú de totes les històries mítiques i sagrades: un temps fora del temps, fora del món. És evident que el meu esperit predisposat va absorbir amb intensitat la dosi de vés a saber què que el mossèn em va administrar a les hores de catequesi, i el trastorn que va produir en la meva ment preadolescent i crèdula va ser definitiu i en certa manera irreversible. Però jo vaig anar molt més lluny del que el mossèn hagués volgut. Així, amb el Crist, també vaig entrar al món on viu des de sempre Ulisses, al temps d'Osiris i de la seva germana Isis, de l'heroi Gilgamesh, del rei Artur i els cavallers de la taula rodona. Com un negret africà que després d'una insòlita iniciació, o sota l'efecte d'algun beuratge màgic administrat pel bruixot de la tribu, abandona la ignorància pròpia de la infantesa i decidit entra en contacte amb els mites de la seva tribu, coneix els deus creadors i els seus enemics, i es relliga així a les veritats eternes del món. Un com i un perquè clars. Històries que descobreixen la dimensió sobrenatural de la vida. La creació primordial i la mort del món. La redempció.

Les llegendes de la bondat tan sols poden ser enteses de veritat si no has fet passos massa definitius en el món dels adults que diuen tenir resposta per a tot, però que al final no arreglen res. Llàstima però, de tota la palla borda que se'ls ha barrejat, de la malicia dels capellans de les esglésies del món que de les llegendes n'han fet una moral de bons i de dolents, de bondadosos i descreguts, d'amics i d'enemics. La moral ha estat la seva gran arma, el gran càstig que nosaltres mateixos els hem permès imposar-nos per culpa de la nostra incapacitat de pensar i d'obrar en llibertat, sense malícia. Darrerament, als capellans fariseus, se'ls ha afegit els saberuts literaris que han rematat la feina ensenyant-nos a posar "abans i després" on tan sols hauríem de llegir *en aquell temps*, de posar ahir i avui, el nostre ahir i avui, al sermó de la muntanya, a la resurrecció d'Osiris o a la recerca del Sant Graal.

Llàstima d'haver perdut la tendresa de la mirada de l'infant que, lliure de judici, s'ho mira tot des de l'eternitat de l'aquí i de l'ara.

. . .

Així doncs, en un acte de freda racionalitat, he decidit ser poeta i no conformar-me amb les engrunes que em pugui donar la vida adulta. Compromès fins al final en la recerca de quelcom més, de la innocència retrobada, d'un temps fora del temps o digues-li com vulguis, haig de trobar el meu lloc en el món.

Encara que hi ha decisions a la vida, com aquesta meva de voler-ho tot tant i tan exigentment que, quan la prens de veritat i li ets fidel, sempre hi ha un moment en què t'adones que t'has ficat en un bon embolic, que les forces et fugen. Veus que la vida ha escoltat la teva pregària i que tu, per un moment, faries el que fos per tornar enrere, esborrar la petició i fer-ne una de nova, per ser un multimilionari que tan sols té per preocupació decidir quina corbata es posarà avui, en quina futilesa malgastarà el nou dia. Perquè voler fer de la poesia una experiència sòlida no deixa de ser el treball més ardu que algú pugui emprendre. Els dotze treballs d'Hèrcules reunits en un de sol. És condemnar-se a no quedar mai satisfet per cap excés, a viure amb un neguit a dintre que et recordarà, constantment, la lleugera però cruel futilesa de l'anar fent, sigui en la

misèria o esmorzant caviar i ostres. Condemnar-se a no estar mai del tot bé amb un mateix o amb qualsevol companyia, perquè escollint la permanent companyia de Déu també esculls una permanent solitud al món.

Viure amb el cap a la lluna, esperant que et mostri la seva cara oculta, allà on amaga tots els seus secrets.

. . .

Però està clar, no ens enganyem, l'agenda de poeta, per més compromesa que la vulguis portar, tan sols pot omplir un espai invisible en una vida, un espai on la intimitat es basta a si mateixa i no vol ser coneguda de ningú, ni cap falta que li fa. Un altre espai, molt visible i massa sovint molt més gran del que jo voldria, m'obliga a tenir nom i adreça, a tenir ofici i fer-ne un benefici; un espai de món on se m'exigeix tenir respostes i opinions que no es contradiguin, on el dubte es transforma fàcilment en angoixa i l'angoixa en mal viure. Per evitar-ho haig de fer alguna cosa que em mantingui relligat a la realitat, encara que aquesta sigui absurda i plena d'horrors. Ella és la font de la nostra instrucció. Hi ha alguna cosa a aprendre en l'absurd, si no no existiria. La millor medicina en un cas com el meu és mantenir el lligam fent alguna cosa pels altres, un acte de servei a la humanitat, i si pot ser discret, sense soroll ni fressa. Molta gent (bé, potser no molta, però sí una colla) fan del servei als altres una filosofia de la vida. Amb més o menys discreció. Potser tinguin ànima de poeta, encara que no gosin imaginar noves constel·lacions en una nit estelada. L'activitat que jo he escollit la faig a cops perduts. Un cop de tant en tant. Només amb mitja hora en tinc més que prou, i sovint fins i tot menys. La Glòria em truca i em dóna una adreça, un dia i una hora. Llavors jo hi vaig, complidor, i faig el que haig de fer. Mitja hora on em veig encarat al tot o res, a Déu o al diable, a dintre o a fora. Per caritat practico una eutanàsia activa i ploro desesperat davant l'eterna solitud del món.

Encara que l'enrenou de la vida em cansi cada cop més, també m'agrada ser-hi de tant en tant, esbarriar llençols com el primer, afartar-me com un lladre si cal o deixar passar les hores mortes com si res. Sort que, també de tant en tant, em truca la Glòria i em dóna una adreça, un dia i una hora. Llavors obro els ulls i, a frec de la Gran

Frontera, considero, sempre calmat, sorprès, admirat, com n'és de gran la vida. Malgrat tot.

Ser, tan sovint, just a la ratlla de la Gran Frontera fa que tot en mi s'acabi, com si jo també morís, en certa manera, o potser del tot. No ho sabria explicar ben bé. Les coses que passen per dintre són difícil de descriure. Sempre he practicat eutanàsies a vides que de fet ja són acabades, però en ser jo qui dóna la darrera empenta sembla com si me n'hi anés al darrere, com si em fes partícip del final de tot. Sí, de tot. Ho he dit bé. No tan sols d'aquella vida abreujada per moments que tinc al davant, sinó de tot plegat. I tot, tot, té les hores comptades. Ho puc jurar i ben jurar. A mi m'ho explicaran que, pel cap baix, me'n faig partícip un o dos cops per mes. I cada cop la participació és més gran, i cada cop sento més que sóc jo qui mor. En certa manera, és clar, o potser del tot.

Però, evidentment, i com no podia ser d'altra forma, això no és res més que un començament, un punt de partença, la primera passa d'un camí. D'acord, molt maco, fàcil de dir. Però on coi trobes un patró per caminar per un camí encetat d'una manera tal? Certament, vora el Llindar, tot es veu molt diferent. La poca vida que s'hi ensuma, en aquesta infinita lleugeresa minvant dels darrers instants, es fa, per això mateix, tan present, tan real, tan innegable, que costa creure que de vint-i-quatre hores que té el dia podem passar-ne fins a vint-i-cinc sense saber-ho, ignorant-t'ho tan de ple. L'exageració es fa aquí obligada. S'entén fàcil el perquè. Doncs sí, arribar fins al Llindar de la Mort per astorar-se inacabablement de la intensa grandesa de la vida. S'ha de guardar, però, molt de silenci en aquests instants. Molt de silenci, sí, i també molt de respecte pel que passa, i, sobretot, sobretot, molt d'amor, si no no es pot sentir res. Això segur. És aquesta, sense alternativa, la condició més difícil de complir. L'amor és, certament, una cosa ben estranya. Vull dir l'amor universal, incondicionat, incondicional, aquell que no pot ser altra cosa que inherent a la vida, perquè —i d'això, ara, no en tinc cap mena de dubte— ambdós no poden ser sinó una sola cosa. Costa tant callar per escoltar i, per damunt de tot, costa arribar a callar fins a poder-la escoltar, la vida, en la seva palpitació; a l'amor, en el seu flux, lent, tan inadvertit, com si no existís. Però, just a la frontera del Llindar, és la sola cosa que de veritat existeix. Ho puc ben jurar. La resta, tota la resta, futurs i pretèrits, arrels i esperances, odis i cobdícies, un somni desfet. I prou. Així de dur, així de clar, així de fàcil. Extraordinari!

Potser, per viure bé la vida, l'hauríem de viure com si estiguéssim a punt de morir?

Si, posem per cas, la vida hagués de ser un entrenament per assolir vés a saber quina mena de fita extraordinària, penso, sens dubte, que aquesta ha de ser el silenci necessari per escoltar-la, la vida, i a allò que en si mateixa és, en la seva simplicitat, en la seva evidència inadvertida. Però, ai!, tot s'acaba i, de retorn, la realitat m'espera inquieta i frenètica, sense mai reposar. I jo que navego entre dues aigües. Sent-hi sense voler-hi ser, volent-m'hi estar sense ser-hi.

. . .

Just acabo de fer una mudança. Terrible! N'he fet, pel cap baix, una cada dos anys o dos anys i mig. Això d'ençà que vaig marxar de casa la meva mare, als vint-i-tres anys, en deixar la carrera i trobar feina. Aquest és, si no m'erro, el cinquè, o potser el sisè habitatge on vaig a caure. He parat de comptar. De veritat que sóc un mal femer. I el pitjor de tot és que tinc molt clar que aquest pis nou no és, ni de bon tros, un lloc definitiu on m'hi estaré per sempre més. És massa petit. Però, és clar, em costa pocs diners i, a més, el tinc al costat de la feina, així que fora cotxe; de fet, és per això que l'he triat. A fer força guardiola fins a poder acomplir el meu somni: una caseta amb un petit jardí. Un lloc idíl·lic vora el mar o enmig d'un bosc, m'és ben igual, però que sigui idíl·lic. Al costat de la meva estimada Glòria que tanta companyia em fa. I ho penso fer. Encara que no sé com, perquè, de fet, el que de veritat vull és viure sense treballar. Els somnis s'han de complir. Costi el que costi. Petits o grossos. L'únic problema real és saber tenir prou paciència perquè els arribi l'hora de la realitat. I no baixar de la moto, és clar, encara que hagis d'esperar anys. A mi no se me n'ha complert cap, encara, però estic convençut que això és així. De fet, només en tinc un, i no penso baixar de la moto. Passi el que passi. Encara que de moment vagi per llarg. Mentrestant, m'haig de conformar a viure dins d'aquest cop de puny.

El problema gros el tinc amb els llibres. No hi ha res més pesat d'una mudança que carregar llibres. I en tinc un fotimer! En ser el pis nou tan petit m'he desempallegat

de la meitat dels mobles, la majoria trastos vells sense cap valor ni gràcia. Fora andròmines! Els llibres, però, els guardo tots. Al dormitori m'hi quedava un pany de paret buit que he arrebossat completament amb uns estants fets a mida on els llibres hi viuen ara en un desordre infernal que m'esgarrifa. Encara no ha arribat, i em sembla que trigarà, l'hora en què tingui prou coratge per enfrontar-m'hi i restaurar-hi un ordre definitiu. Però tot té el seu encant i, ara, en comptes de predeterminar el llibre que vull llegir, estiro la mà i agafo el primer amb què topo, fent de qualsevol d'ells la lectura fàcil i perfecta per a aquell moment; això ho faig, sobretot, abans d'anar a dormir, per ajudar-me a agafar un son que tot sovint es fa rebel a venir. Tan sols una lleixa té una certa coherència; allà hi ha anat a parar la capça dels llibres preferits, amuntegats en el seu desordre, però conservant un criteri. Són els que he anat decantant al llarg dels anys, els que m'han anat donant respostes precises en el temps de la recerca. De tota aquesta gent que desconec, que es demana coses i no es conforma, em pregunto quants de veritat fan de l'inconformisme no tan sols un posat que segons com queda bé, sinó que realment s'arremanguen i busquen. De respostes, n'hi ha. Això segur. Si jo les trobo també les pot trobar un altre. Hi ha massa conformitat disfressada de contracultura. Encara que d'això de la contracultura, se n'hauria de parlar…

I és que de tot se n'aprèn i, de fet, és millor agafar el son fullejant pàgines, les que siguin, que prenent pastilles, cosa que alguna vegada em veig obligat a fer, poques; però hi ha nits que sí, que no sé quin cony de neguit soterrat a les hores de la llum surt amb força en fer-se fosc, i em fico al llit amb el cor bategant amb tanta força que no em deixa ni dormir, per cansat que vagi o per més que hagi llegit. Se m'omple el cap del dolor dels malalts, millor que no pas el cap, el pit, com una taca de quitrà roent, i el cor se m'esqueixa, que si pugés me'l descargolaria del pit per tornar-me insensible i dormir ignorant de tot. Deien els grecs que el son és germà de la mort. Però ara no m'és permès de morir. Afortunadament, l'artifici d'un medicament hi pot posar remei, encara que tan sols sigui una paròdia. I, llavors, de tant que dormo ni somio, per més que agafi el son recordant el primer malalt que vaig assistir, la primera eutanàsia que vaig practicar, el primer gran dolor que vaig conèixer i compartir.

. . .

En Daniel i jo ens vam trobar de veritat al tercer any de carrera. Als dos primers hi ha tanta gent a la Facultat de Medicina que si ens havíem creuat un parell de cops ja seria prou. Al tercer any, la cosa queda molt més aclarida. Les més o menys petites colles d'amics tendien a fondre's en una de sola. Ell era realment un estudiant modèlic; tot li anava a còpia de matrícules d'honor. Jo estava molt per sota, però a còpia d'hores m'ho anava traient. No era gaire enraonador, però no sé per què em queia força bé, el feia molt bon nano i aviat ens vam amistançar.

(b)

En Daniel

Quan el metge em va dir que et moriries aviat no em va venir gens de nou. Fa tan de temps que t'he vist sempre morta que no podré guardar de tu cap altra memòria. A mi m'és igual. Al final, has aconseguit encomanar-me amb el teu alè la teva dissort a la vida. Quan això li passa a algú és com si se li esborrés de la consciència qualsevol rastre de joia viscuda. Tot, de punta a punta, acaba per esdevenir com un cortinatge negre darrere el qual no s'hi amaga ni tan sols la compassió. Perquè no has tingut compassió, mare, ni per a tu mateixa ni per a ningú. A mi ja m'és igual. Però hauries d'haver fet un esforç per en Francesc. És massa petit. Just trenca l'adolescència i jo no sé com explicar-li tot el que passa. Però de fet ja ho sap. Li has fet saber tu cada cop que per Nadal recollia els seus estalvis per fer-te portar flors, cada matí del teu aniversari quan ell feia que jo el llevés a mitjanit per deixar-te mocadors i perfums a la taula de la cuina per veure't contenta al matí. I tu mai res. "Moltes gràcies, fill meu!" Un petó i poca cosa més. Poca cosa més que t'haguessis pogut estalviar i que jo encara no ho he pogut pair: "No calia que et gastessis tants diners. Millor que els deixis a la guardiola." I tornaves al teu món particular, fet de monòlegs i de tisanes per als nervis. Sempre tan nerviosa, sense que ell pogués endevinar mai per què. Voltant pel món com una baldufa a la recerca d'un amor que no li podies donar perquè tu tampoc mai no l'has tingut. Però t'hi havies d'haver esforçat una mica, mare. No costava tant. El pendent natural del sentiment d'una mare no ha de ser una cosa tan estranya després d'haver viscut els dolors del part.

A mi m'has fet còmplice del teu mal. Has anat obrint en mi, de mica en mica, la teva pròpia ferida, i sense cap misericòrdia hi has abocat els teus records, tota la teva

vida, a trossos esmicolats, sense voler-te adonar que em configuraves, implacable, al teu dolor i a la teva ràbia. M'has transportat a la teva solitud i jo no m'hi he sabut negar. Sempre m'has fet tanta llàstima que mai no he tingut valor per girar-te l'esquena. I ho havia d'haver fet. Fer-me fort i deixar-te sola quan vaig tenir l'edat que ara té en Francesc, i vaig sortir al carrer, i vaig veure que les mares dels meus amics no han alletat els seus fills amb les amargures del passat, sinó amb la joia del moment. Llavors t'hauria d'haver girat l'esquena, perquè també vaig comprendre que tu no has complert amb la teva part del tracte, i potser jo ara seria una mica feliç. Però no en vaig saber. No vaig tenir cor. Tampoc sabia el que ara sé. Que ofegaves el més mínim consol que la vida et pogués portar, les petites flors que en Francesc i jo collíem per a tu amb tanta cura, furgant-te les nafres del dolor per escopir-les, acte seguit, a la caverna del meu esperit forjant-hi un trencaclosques que no em pertany, que no m'hi pertocava. Recordant-me sempre com el pare va fugir del teu costat, poques setmanes després de néixer en Francesc, menyspreant-te, amb una dona més jove que ell, una porca bagassa de pits grossos i de riure estrident. Va fugir de tu com de la pesta, cansat dels teus nervis sense sentit, dels teus insomnis, del teu malestar constant. Mai més no n'hem sabut res, d'ell. Perquè et té por, por que li encomanis la teva ferum, la teva infelicitat. I jo ara no sé pas on l'haig d'anar a trobar per dir-li que et mors i que en Francesc i jo ens quedem sols. Potser ara tornaria. M'agradaria tant que tornés! Que vingués, mal que fos tan sols una nit, una sola nit!, per acotxar els seus dos fills i besar-los-hi la galta, per desitjant-los un bon son, que bé prou que recordo que a mi m'ho havia fet alguna vegada, i en Francesc no sabrà mai què és això, i no hi teniu cap dret a fer-ho, això, ni l'un ni l'altre. Potser també ell és mort. Em costa creure que mai més hagi fet cap trucada, una sola postal per saber com estem, com està el fill que va deixar al bressol. A mi, ja m'és igual.

Però és clar, això no és res, tot ve d'abans, de la refotuda Guerra Civil, quan una bomba va caure damunt la casa dels teus pares mentre dormíeu i tu, aquella nit, vas esdevenir òrfena de guerra. Ho has portat sempre com si fos un títol honorífic, repetint-ho a tothora que podies, acompanyant-ho amb un rictus tràgic, posant-hi la mà oberta damunt del pit. "Perquè, sàpiga vostè, que jo sóc òrfena de guerra." Ni dona, ni esposa, ni mare, ni res de res. Tan sols òrfena de guerra. Van haver de menester de vuit a deu hores, segons sempre ens has explicat, fins que vas ser rescatada d'entre les runes. El teu plor persistent conduïa i encoratjava la feina dels veïns llevant els enderrocs. Els teus pares jeien esclafats, damunt del seu llit, per una biga grossa. La mateixa que et va

salvar. La que no va permetre que al teu bressol no hi entrés res més que la pols. Te'n faries creus de com m'has ferit cada cop que t'he sentit dir: "M'hauria d'haver mort amb ells!" I ho has dit tantes vegades! Tantes com has perdut els estreps. I jo què, mare! És que la meva vida no ha sortit d'enlloc? En tenim cap culpa, en Francesc i jo? Només te'm fet nosa; nosa, perquè t'obligàvem a sortir del teu món de soliloquis i de mals de panxa, perquè et recordàvem el pare que ens va fer i que et va deixar. I jo sempre mirant de protegir en Francesc, amarant-me fins a la darrera gota de la teva rancúnia, perquè ell no s'hi veies esquitxat.

Sempre has fet que t'acompanyés a cal metge i, pel camí, sentint-te dir tothora el mateix, no pas si et feia mal això o allò, sinó que la teva salut va quedar de ben petita definitivament malmesa perquè els padrins que et van afillar de mala gana et donaven les cullerades de farinetes que havien de gratar del plat dels quatre fills propis, més crescuts que tu i famèlics com totes les criatures de qualsevol postguerra. I tu vas acabar fent-los de minyona. Una ventafocs sense príncep blau, escombrant, guisant i planxant en lloc de la padrina, que s'hi repenjava, sense donar-te a canvi ni un ral de misèria perquè ja en tenies prou amb ser una recollida. Perquè el bon padrí t'havia estalviat d'anar a l'orfenat, on tot hauria estat encara molt pitjor. I jo he menjat els teus guisats vestits de misèria, compadint-me de la fam del món, com si pagués la culpa per una vaixella que no he trencat. I fent-me sempre un racó en els estalvis per comprar-li al meu germà petit les llaminadures que mai no gosava demanar.

El cop baix me'l vas donar a la pubertat, mare, quan els primers somnis humits em van fer embrutar el pijama i els llençols. I tu vas córrer a esqueixar-te davant dels meus ulls noves ferides ocultes, que de tan íntimes encara m'avergonyeixen, explicant-me com el fill gran de la casa on estaves et grapejava al seu gust, impunement, amb tot el dret del món. Perquè eres una recollida. Ni tan sols una minyona. I ho va fer fins que va trobar una xicota que l'esbravés. Que si el pare no et tenia per gaire cosa més que un tros de tovallola bruta on eixugar-se quan li queia bé. Dient-me que jo, ara, ja era un home, i que tots els homes som iguals, perquè ja estava a punt per buscar-me qui me la suqués. Estaves molt nerviosa mentre m'escopies el teus records, els teus retrets a la vida, tota la teva angúnia, a la meva ànima. No sabies el que deies. Si t'haguessis aturat a pensar no m'ho hauries dit, tot això. No va durar gaire, aquell episodi. Vaig tenir prou cura que això fos així. Però ja m'havies encomanat el fàstic per tu mateixa, pel teu cos; i

jo vaig quedar fastigueja't de mi mateix, de ser un home de pèl. I rondava els llençols del meu germà perquè en arribar el moment no l'avergonyissis també, irada per haver-li de canviar el pijama brut abans del divendres, perquè aquell matí tinguessis mal de cap i no miressis el que dius.

I així tot. I així sempre.

Ara, l'operador em diu que et mors. En obrir-te la panxa ha trobat el mal tan escampat que no hi ha pogut fer res. No ha pogut extirpar-te ni tan sols un boci d'aquest fàstic que tu mateixa has anat alletant al llarg de tota la teva vida. Perquè això t'ho has fet tu mateixa, mare. Per què doncs, si no, has callat el dolor durant mesos, quan abans corries per qualsevol futilesa com si t'hi haguessis de morir. Sempre mig morta. Per a mi ja morta del tot des de fa tant de temps.

Intentar portar una mena de vida d'allò que se'n diu normal no se'm fa tan difícil. Faig el cor fort i endavant. Tu t'estaràs ingressada tot el temps que calgui. Segurament fins al final. En Francesc i jo prou que ens espavilem, tots dos. El teu desenllaç no pot trigar gaire, serà qüestió de setmanes, però el darrer tram es farà molt llarg, molt, i serà molt dolorós, massa. Sort de la morfina. Els matins jo a la Facultat i en Francesc a l'Institut. A la tarda ja vindrem a fer-te companyia. Aquí, a l'hospital, tens tot allò que et pugui fer falta. A en Francesc i a mi ens has de menester per ben poca cosa. De fet, per a res, per sort. Per sort? Si ho penso bé potser el que de veritat hauria de dir és que desgraciadament no ens has de menester per a res. Tan se val! Me'n vaig corrents a la Facultat perquè no vull perdre cap classe per poc que pugui. Friso per passar pàgina, sortir del teu enterrament i caminar cap a un nou futur.

L'Àngel, aquest matí, m'ha preguntat per tu. M'ha vist abatut només en entrar jo per la porta de l'aula. Pensava que no se'm notava tant, però es veu que sí. Deu ser el cansament. Apropat a ell li he explicat com les teves entranyes estan tan farcides de quists cancerosos que sembles una magrana. Hi he volgut fer una gràcia i ell me l'ha mig riguda, per complaure'm, però acte seguit se m'ha enfosquit el rostre amb un sentiment de desolació tan nítid, tan únic, que no sé pas d'on pot haver sortit. He quedat, de sobte, banyat per una pel·lícula de tristor que m'ha esmorteït la força de tot el cos. L'Àngel, sense dir res, ha recollit ràpidament les seves coses amb lleugeresa, sense

fer cap mena de soroll. De seguida, m'he vist a fora assegut sota l'ombra d'un pi, en un racó del jardí del campus. Hi hem estat una estona llarga sense que cap dels dos diguéssim paraula. Al final, m'ha portat fins a casa.

Si abans l'Àngel era un amic més d'entre d'altres, ara ha esdevingut, de cop, el company més freqüentat. De seguida que ens veiem anem l'un de dret a l'altre sense poder-hi fer res, com un vici que ens estira, com si fóssim íntims de tota la vida. Jo, endurit, com una fusta; ell, sempre amable, com un coixí. No parlem gaire, de tu. Parlem dels estudis, de les noies, dels professors…, però de tu no gaire. Però, és clar, estàs present. Encetes totes les converses. "Com està la teva mare?", em pregunta cada matí. Jo li explico les petites incidències del desenvolupament lògic de la teva malaltia com un consumat expert. Una petita conversa fàcil entre dos estudiants de medicina. I prou. I seguim parlant de les noies i dels estudis, fent plans per anar a passar uns dies de l'estiu a la costa a lligar força. Ara fins i tot em ve a buscar a la clínica, cap a les deu del vespre, i anem a menjar al *Burger*. A en Francesc això li agrada. Encara no cal que em quedi a passar les nits a la clínica amb tu. Estàs força estranya, rebel. No veig pas per què. Hauries d'estar contenta. Al capdavall, ara tens el que volies. Patir força i de veres i morir-te ben aviat. Però és clar, es tracta de no estar mai contenta de res. Jo, la pena, no me la trec de sobre. No sé d'on ve. És una pena que, a més de fosca, com suposo totes, és indefinida, només veig una cortina fosca on ni tan sols hi pot prendre cos la misericòrdia. Tampoc és buidor. No sé ben bé què és. No ho havia sentit mai; no ho havia sentit mai, però no se'm fa gens estranya, la sensació, com si fos la cosa més natural del món. Com si viure voltat d'un cortinatge negre, que no deixa llum per a res més, fos la cosa més natural del món. Només quan estic amb l'Àngel me n'oblido, em distrec. Però quan al final em fico tot sol al llit m'ensorro del tot. Tant de bo que la biga que et va salvar t'hagués esclafat aquell dia i ara ja fossis morta, com els teus pares, i res de tot això no hagués arribat mai.

Cada nit, sortint de la clínica, busquem amb l'Àngel un nou *Burguer*, una nova pizzeria, on portar en Francesc. I ens enriolem per qualsevol cosa com si res important estigués passant. Ho fem per en Francesc. Ell prou que ho veu tot, però ningú no gosa parlar-ne directament. Tampoc l'Àngel apregona cap conversa. Com em trobo, com em sento. Potser m'agradaria que ho fes, però no li sabria explicar res de bo. Que estic trist i no sé per què. I això ja em sembla prou dur, perquè hauria d'estar trist per la teva mort

propera, però no és ben bé per això. Tant de bo que la biga grossa que et va salvar…! I res de tot això no m'hauria arribat a mi.

Avui ja és divendres. Tu has passat un mal dia, el pitjor de les dues últimes setmanes. Ens ha avisat la infermera abans d'entrar. Al ventre se t'hi ha encetat el volum d'una dona gràvida de mesos. A hores d'ara els teus quists deuen ser com un de sol, de tan grossos i espessos, omplint-te la panxa com un fill que aviat t'infantarà a la mort. La morfina ja va que vola, potser per això el teu esguard també ha canviat. De cop, te l'he trobat tou, més serè. Només en entrar per la porta he notat el canvi. I en Francesc també. No em sabut ni què dir-te. Jo m'he amagat darrere les ferralles del passat, que còmodament m'han estalviat qualsevol resposta. En Francesc ha dubtat. Tot ell dubtava. Llavors, has estirat la mà vers ell. El tenies més a prop. Us heu donat la mà i tu, de seguida, has tancat els ulls reposada. Es pot saber que representa, això, mare? Finalment t'has adonat que existim? Has hagut d'esperar a estar moribunda i drogada per mudar-nos la fesomia?

L'Àngel bé prou ha vist que alguna cosa anava diferent. Jo li he donat el part mèdic com de costum. Rutinari, si més no el que calia esperar. Amagat darrere la ferralla, però aquest cop sense mirar-lo als ulls, com fins ara, mirant a tot arreu excepte els seus ulls. "Passen els dies i lògicament la cosa s'agreuja…" És el resum. En Francesc m'escoltava en silenci i quan he acabat hi ha afegit el seu comentari, innocent, com no podria ser d'altra manera, amb el to prudent, perquè què sap ell de metges?, però ferm, fent-se valer. Per a mi ha estat igual que una ganivetada. "Doncs a mi… a mi em sembla que es troba millor. Més tranquil·la." Ho ha dit com si res. Amb la seva veueta de cabell d'àngel, capaç de contradir i d'aniquilar sense retorn la més definitiva i punyent de les evidències.

Ni en Francesc ni jo hem arribat a amuntegar més de deu paraules en tota la nit. L'Àngel ho ha fet tot, parlar, decidir on, convidar, tornar-nos a casa… Fins i tot ha acompanyat en Francesc fins a la seva cambra. Per l'estona que hi ha estat el deu haver acotxat i tot. Jo, fet un autòmat, un espantall amb cos de ferralla que mai no ha tingut per què saber-ne res, de sentiments. És el tracte que vaig fer amb tu quan no et vaig poder girar l'esquena, quan tenia l'edat del meu germà, a qui tu ara has agafat la mà per poder reposar tranquil·la. Ara!, ara que estàs moribunda i drogada.

L'Àngel no em deixa anar a dormir. Les meves súpliques no han servit de res. I de veritat que li he suplicat! No puc voler altra cosa que dormir en una nit sense matinada. Tu, això, ho pots entendre, mare; ell no. Però vol sortir a fer una copa. Temo el pitjor. El veig a venir. Que m'obri el seu cor amical i comprensiu, omplint-se la boca amb paraules consoladores esperant que, d'inevitable retruc, s'obri el meu perquè desfermi el mar de sentiments que tan curosament, suposa ell, hi reprimeixo amb actituds indiferents, en una comèdia perfecta. En lloc de la seva mare, li hauries d'haver donat tu de mamar perquè ara em deixés tranquil. Però no hi ha res a fer. Em plego a la seva voluntat i sortim.

Entrem al primer bar que trobem. Millor dit, l'Àngel entra i jo el segueixo. Ell demana un whisky, jo una cervesa. No sabia que li agradés. De fet, fa tan poc que ens tractem que què puc saber d'ell? Quan el cambrer ens serveix i fem el primer glop, l'Àngel intercanvia els gots. "Tens la cara groga. Beu. Això et farà pujar els colors." Què vol aquest, ara? Empitonar-me perquè parli? M'ha costat empassar-me el licor, no hi estic acostumat, però ho he fet. Ell en fa broma, d'això, i jo, divertit, de veres, li he rigut la gràcia. Després, sense preguntar-m'ho, ha demanat directament dos whiskies més. No para de xerrar. Fa bromes sobre el sexe i l'alcohol. "Si treus una nena a passeig pren-te una copa però no dues, que llavors et costarà molt…" Que si ara explica una anècdota seva, i a més el cas d'un conegut que li va passar això i allò. "Quin cas!" I pel mig canviem de bar. I dos whiskies més. I jo que ric de les seves ximpleries portat al seu compàs, com tot aquell vespre, mig ebri i groller, com ell, movent-nos en un espai on tan sols hi ha lloc per a una bajanada i un fart de riure. Ara, la borratxera d'ambdós comença a ser més que evident. A mi se'm nota més, les cames em fan figa. Ell es manté més equilibrat. Hi deu tenir més costum. Finalment, compra una ampolla de vi. Si ara mateix m'hagués de morir d'alguna cosa seria de riure. Li dic si encara no en té prou. I ric. "D'això, no se'n té mai prou!" I riu. Riure, orinar inacabablement darrere els contenidors i caminar de tort mig repenjats l'un en l'altre, sembla el destí fixat per a la nit. No està tan malament. La rigidesa del cos, tota desempallegada. Hi domina la mofa, és lògic, primer d'aquell i de l'altre, després de nosaltres mateixos, i vinga riure! Finalment, quan menys ho puc pensar, aprofitant-se de la descompressió de l'alcohol que tot ho ha transformat en una comèdia risible, ara que el cos sembla codony i la ment un cap de tòtil, el molt fill de puta traïdor, i així ho dic perquè així ho sento, treu la

destral que duia amagada i, a cosa feta, dóna el cop que tenia tan ben preparat. Me la clava al bell mig de la soca, sabent ben bé el lloc precís on ho ha de fer. Escolta bé les seves paraules, mare. Què ens hem de sentir a dir els teus fills! Perquè tothom ho veu i tothom ho sap: "Quin noi més maco, el teu germà! Saps? abans, quan l'he acompanyat a la seva cambra, m'ha demanat que no marxés de seguida, que m'esperés que es fiqués al llit per donar-li un petó de bona nit. Jo he pensat de dir-li que ja era massa gran per a això, però he callat. Mai no s'és massa gran ni massa tard per a una cosa així, no trobes?" M'ho diu i em rodeja amb el seu braç, càlid i afectuós, a cau d'orella, com un bon amic de sempre. L'alcohol li permet aquest tracte tan sobtadament íntim, dolç, en un altre moment tan impensable. L'efecte és immediat. La destralada em ressona fins al cap. Em desempallego del seu braç ferit pel caliu de l'alè. Però ell continua ineludible, manegant el to que vol semblar neutre, despreocupat, triant amb molta cura els mots, no escollits d'ara, és evident, sinó preparats des de feia estona, potser dies, fins i tot d'abans que ens comencéssim a tractar. L'alcohol m'ho fa veure així de clar. "Té una necessitat d'afecte tan gran, el teu germà petit! Es nota que la teva mare ha estat malalta els darrers anys. Necessita urgentment que algú, qui sigui, li demostri que l'estima, li faci petons de bona nit, de bon dia." Més que vull fugir d'ell més que ell se m'apropa, prenent-me pel braç, posant-me la mà al clatell. Com si res. Estem beguts com dues botes de vi i es val de la companyonia per tocar-me d'aquesta manera. Puc fer dues coses: viure o morir. Reprendre'm sense fer-li cas, fugir, ignorar o mentir, o bé obrir les portes de bat a bat i deixar que hi entri la llum, i que sigui el que Déu vulgui. Ara podria, l'alcohol m'ho permet, l'Àngel bé prou que ho sap. Tu què faries, mare? De fet, avui, moribunda i drogada, has encès una llum en la mirada d'en Francesc i el petó de bona nit de l'Àngel ha estat el premi inesperat que el cel li ha fet arribar, amb tanta promptitud, tan puntual com un predestinat. A tu t'hem deixat més tranquil·la, descansada. Potser ara em toca a mi. Que comenci, doncs, la desfeta, la gran derrota. "Si… si li passés alguna cosa al meu germà… et juro que em moro. Me l'estimo tant! Sense ell… sense ell no podria viure." Les mans a la cara, la gola plena de sanglots, el braç de l'Àngel que m'envolta. Me'n desempallego novament i vull caminar sol, i començo a plorar, i a plorar, i a plorar més encara. Em repenjo a un arbre i ploro: "Si us plau, que no li passi res al meu germà. Que no es mori. Que no li passi mai res, que em moriria." I arrenco a caminar sol, esperonat d'un neguit que no hauria d'existir al món. Trontollo i vaig per caure, l'Àngel s'interposa i no arribo a terra. I ploro el neguit

damunt del seu pit mentre ell sosté amb força el meu cos de mantega. No dec ser tan poca cosa perquè avui un àngel m'aguanti.

Em desperto a mig matí i estic ben sol a casa. Arribo fins al menjador amb la sensació de ser un trencaclosques desmuntat d'una trompada. Sobre la taula, una nota apuntalada en un got ple d'aigua, al costat d'una capsa d'aspirines, em diu què haig de fer. "Com que encara estàs dormint he acompanyat en Francesc a la clínica. Pren-te les aspirines i torna-te'n al llit. Vindrem per dinar. Àngel." I així ho faig. Sé molt bé tot el que està passant en mi, però ara mateix per res del món no vull ni pensar-hi. Dormir i prou.

Fa una estona que estic despert. No sembla que em trobi tan malament com em pensava que m'hauria de trobar. No tinc ganes d'encendre el llum. Per més que sento soroll de plats a la cuina i que hi hauria d'anar, m'estimo més estar-me aquí, a les fosques. Si a tu t'hagués passat alguna cosa, ja prou que m'ho haurien dit. Rebel, no vull encendre el llum. Al final és en Francesc qui obre la porta i deixa entrar la claror del passadís, acostant-se mentre m'incorporo. Encenc el llum i pregunto: "Com està la mare?" Tot sempre gira al teu entorn, no hi ha res més important que saber com estàs, com et trobes. Encara que ja m'imagino la resposta, si més no una part. "Jo la veig més tranquil·la." I afegeix: "M'ha preguntat per tu, que per què no hi has anat. Li he dit que estaves molt cansat i que hi aniries a la tarda. M'ha dit que sobretot hi vaguis, que vol parlar amb tu." A mi el cor se'm gira. Què deus voler, ara? Confiar-me, en la teva serenor, els teus darrers dolors per revestir novament el teu maleït trencaclosques dintre meu? O bé ara tens por de morir sola i m'hi vols arrossegar? No et costaria gaire, malgrat tots els esforços de l'Àngel, retornar-me a la teva foscor. Ara és ell qui entra preguntant-me com em trobo. Jo li dic que prou bé. Em diu si vull menjar alguna cosa. Tan sols vull veure aigua. Tornem a la clínica, els tres. L'Àngel no entra, tornarà més tard, cap a les deu, com de costum. Sembla que tot va per acabar i potser m'hi hauré de quedar a passar la nit. Ell tornarà per buscar en Francesc i dur-lo a casa. Quedem així.

Entro a veure't inquiet, mig espantat, fent-me el fort. Tu em mires més dolça que mai. Què t'ha passat? La morfina no ho fa, això. M'allargues la mà i jo te la prenc. I ho dius: "Daniel, fill meu…, em moro." No ets tu qui parles i la morfina, això, no ho fa. S'ha fos la ferralla. Sembles un flabiol refilant d'esma. Se t'ha d'escoltar. Dic qualsevol

cosa, allò que s'espera que digui: "Estigues tranquil·la, tot anirà bé." Però tot va bé. La bondat ha de ser, sens dubte, tan inherent a la persona com l'escalfor de la sang a les venes, si no els teus ulls no podrien mirar-me així, ara. És en tu una cosa insòlita, però t'hi escau. Avui t'hi escau. A mi em costa més aguantar-te la mirada. Sort que ahir l'Àngel… l'Àngel va empènyer, tossut, els vells porticons del forjat tancats de sempre i va desfermar el plor de la foscor, va fer córrer el bassal d'aigües estancades, podrides, i ploro novament, ja ho veus, però no com ahir, pres d'una angunia inhumana, sinó com la rosada del matí que xopa la userda fent que tot sigui vida a punt de néixer. I no tan sols neix en mi, mare, sinó sobretot en tu. Sorprès, feliç de cop, que no m'ho puc ni creure. Hem hagut de topar amb el llindar de la mort per començar una nova vida. La cosa s'ha fet d'una forma tan inadvertida com el brot de la llavor. Mai no és massa tard. Si més no, no ho és per a nosaltres. Gràcies a Déu! I tu segueixes mirant-me, i mirant en Francesc, i prenent-li la mà. "Vull morir-me a casa." Ho dius amb la tendresa d'un conte de fades. Penso en l'enrenou però tu, llegint-me els ulls, em tranquil·litzes. "No hi estaré gaire. Vull morir-me amb vosaltres al costat. Porta'm a casa, Daniel. Ja falta molt poc." Als teus ulls no hi ha ni por ni cobdícia, hi ha una llum clara i no m'hi puc negar. "D'acord, parlaré amb el metge."

. . .

Tres dies i tres nits de relleu entre l'Àngel i jo per donar-te el menjar, mudar-te la roba i punxar-te la morfina. Tenies raó en voler tornar a casa, aquí tot té un aire de naturalitat que a la clínica era del tot impensable. En Francesc, però, està expectant. Ronda el teu llit en silenci, mirant-te la cara de nina tan nova per a ell i per a mi. Ara som nosaltres els qui et donem un petó de bona nit. Ell fins i tot de bon dia. Ningú no pensa en la mort; de fet, sembla que la ràpida davallada del teu cos s'hagi aturat només de retrobar el teu llit. En Francesc m'ajuda a pentinar-te cada dia, i tu ens mires, i somrius. El passat s'ha esvaït. Hem omplert la casa de flors. Vivim un dolç present que tant de bo no s'acabés mai.

Però els dies passen i la malaltia contraataca. Les dosis de morfina cada dia són més freqüents. Sort de l'Àngel que les administra. Jo no ho podria pas fer, o potser sí,

però ell m'ho estalvia, gràcies a Déu. Costa trobar-te un centímetre de vena que no estigui morat. Comences a tenir el cos nafrat i fem el que podem perquè en Francesc no se n'adoni, de la creixent desfeta de tota tu. La panxa reprèn el creixent de la seva corba i la mort anuncia el seu naixement. Però es fa esperar. La serenor es torna rictus de dolor que tu vols dissimular quan nosaltres hi som. Sobretot quan en Francesc et fa el petó de bona nit. Però els teus ulls ens ho fan saber tot. De fet, segons les previsions del metge ja hauries de ser morta, i fa dies. Si ell hagués sospitat que la cosa s'allargaria tant, probablement no t'hauria deixat marxar tan fàcilment. Potser tampoc jo no li hauria demanat. La dolçor s'ha torçat en un gemec lleu, però tan persistent que no me'l puc treure del cap. L'Àngel i jo dormim a cops perduts. No aconsegueixo que en Francesc surti de casa ni un sol moment, ni tan sols a comprar vol sortir. Ho hem de fer entre l'Àngel i jo. Cada dia sembla com si el quart creixent del dolor arribés al seu ple. Però no. El pas de les hores, dels dies, fa la seva maleïda resplendor més i més gran. A la teva mirada ja no hi ha espai per a res més que el teu turment. Tanques els ulls com si dormissis, quan ens acostem. No vols que ho veiem. Però ja no ens cal mirar-te l'esguard per llegir-te. Tota la teva pell ens ho diu, com et trobes. Els teus períodes de semiinconsciència són cada cop més extensos. La fortor és insuportable, hem d'obrir la finestra de tant en tant.

Surto a comprar d'una revolada, com sempre. Em va bé perquè em toca una mica l'aire i reprenc forces abans de retornar a aquest malson. L'Àngel està assegut amb en Francesc, al sofà. Parlen. Quan jo entro carregat amb la bossa de queviures, callen. Jo m'assec al seu costat i en Francesc, a qui jo faig massa jove per haver de viure tot això tan de prop, em clava una mirada tranquil·la, estirat com un home, i m'engega el tret a boca de canó. "Quan nosaltres hi som la mare fa veure que dorm, però quan està sola amb l'Àngel li diu que vol morir. Li demana que li punxi alguna cosa que la faci morir. Que no ens vol veure patir més, a tu i a mi." Caic. Em desmunto del tot, ara sí. La bramada que vaig començar sobre l'espatlla del meu amic, aquella nit d'alcohol, ha arribat al seu terme. M'ho podies haver dit a mi, això, dona. Però no em vols fer patir més, ni a mi ni a en Francesc. Està bé.

. . .

Hem esperat que fos passada mitja nit. L'Àngel ho té tot a punt. Nosaltres t'hem preparat, amb cura insospitada, la roba que et farà de mortalla. La tenim neta i planxada. En Francesc ha triat el vestit blau que vas estrenar el dia de la seva comunió. Et fem el darrer petó, suplicant en silenci, a tots els déus, que obris els ulls i ens miris, sols un instant, un sol esguard, sense resultat. Cridar-te pel teu nom és inútil. Ens apleguem en un costat del teu llit, agafats de la mà. El teu dolor ens ha recargolat tant aquests darrers dies que no podem sinó estar serens. Tu no vols que patim més, i així serà. Mentre, l'Àngel, fa el que ha de fer.

No em sap cap greu, mare, no em sap gens de greu res del que ha passat tots aquest anys. Tu no en tens la culpa, d'haver carregat cadenes més fortes que tu. La vida fa el seu repartiment i toca el que toca. També ens ha tocat a nosaltres compartir-ho. La teva infantesa, els teus nervis, el rebuig del pare… Però mira, mare, de tot se n'aprèn i si la vida ens ha repartit això, doncs ja està bé. Les coses han de tenir un sentit i des d'aquí, des del teu capçal de mort, el sentit de les coses s'il·lumina. Et recordarem sempre com t'hem vist aquests darrers dies, primer dolça, materna, conformada, després plena de dolor, revivint en pocs dies tot el dolor de la teva vida que per a nosaltres ha estat tot el dolor del món, de cada orfe de guerra, de cada malalt, de cada criatura morta de gana. Tot això ho hem tingut a casa gràcies a tu. Ara, no hi ha dubtes sobre què és la misericòrdia. Vés-te'n tranquil·la, mare, que nosaltres ens quedem bé.

II

(a)

La Glòria

Ahir vaig sopar amb l'Àngel. Segueixo estant tan enamorada d'ell com sempre. Ni un bri més amunt ni un bri més avall. Bona part del meu repòs a la vida m'arriba de saber que ell també m'estima, encara que no cal insistir-hi, es necessita a si mateix molt, encara. De cop es capfica i és massa evident que el cap li vola fins a la lluna. No hi ha duro que pugui pagar saber què pensa. Però ja m'està bé, m'estima i no m'atabala; és clar que el que de fet hauria de dir és que qui no l'atabala gaire sóc jo… Encara que tampoc no sabria què fer-ne, amb tot ell. Però algun dia se'm donarà. Tota la cortesia i l'afecte amb què m'envolta manté en mi l'esperança de casar-m'hi un dia, malgrat que això encara ho vegi llunyà. Bé, casar-m'hi no és potser la paraula més exacta, però expressa prou encertadament el meu desig. M'ha costat d'acceptar que volgués viure sol, m'hi vaig haver d'esforçar prou en el seu moment. Que si potser no m'estima com jo l'estimo, que si tan sols em vol per al llit, que si em sento poc valorada, i com n'és, d'important, això per a una dona! Doncs no. Necessita espai per estar amb si mateix, per retrobar-se fins a acabar-se de trobar, res més. D'acord. Després d'anys d'estirar i afluixar hem arribat a una mena de relació d'envejable estabilitat, malgrat la inusual condició implícita: cadascú a cada seva i Déu a la de tots. El seu somni d'una gran casa en un lloc idíl·lic ha acabat per esdevenir el meu. Allà, en un somni gens immediat, hi construïm el nostre futur. La casa haurà de ser gran de veritat. A mi, al final, ha acabat per no molestar-me gens viure sola, hi estic tan feta i acostumada que el problema per a

mi, ara, seria haver de transigir amb el meu espai. Quan, finalment, arribi el moment de trobar la casa dels nostres somnis i ens acabem d'aparellar del tot, la buscaré tan gran que li costarà ensopegar-me pel mig. De fet, tampoc no m'he vist mai com a serva obedient de la felicitat conjugal, el paper a què m'ha predestinat la meva mare d'ençà que vaig tenir la primera regla i em començà a regalar, il·lusionada, jocs de llençols i de tovalloles cada cop que arribava Reis; i m'ho transmetia tot amb aquell aire de pastís de poma acabat de fer, com si em lliurés les claus iniciàtiques del seu vell tarannà, ordit de llençols estesos i de secrets de cuina. No. L'atípica relació amb l'Àngel m'ha salvat d'aquesta herència virtuosa que ben segur hauria acabat per dominar-me per més que ho hagués vestit de dissenys *tecno* i actituds postmodernes. L'Àngel és l'home que no he volgut deixar perdre i, de passada, pel camí, m'he trobat a mi mateixa. És clar que el preu de la solitud m'ha cobrat uns interessos dels quals mai no hauria pensat que jo tindria prou fons per pagar. Però sí, els tenia. I ara, quan finalment és ell qui encara es remena sense pau, no tinc cap mena de pressa a omplir-li el llit permanentment, ni que sigui en una casa de somieig.

Va practicar-li una eutanàsia al meu pare. La seva segona. Així el vaig conèixer. L'home era transportista i un terrible accident de dia plujós, del que mai n'aclarirem la responsabilitat darrera, el va deixar fet una coca. Portava tres anys fent la vida d'un cactus damunt d'un llit d'hospital, un vegetal empeltat de punxes (les sondes i tota classe d'assistències que per menjar, respirar, orinar i filtrar-li la sang se li feien imprescindibles per viure). Per viure, he dit? La meva mare, desesperada de tota esperança i suposant-li un patiment que clínicament no podia tenir, va prendre la gran decisió, decisió que jo no hauria gosat ni considerar en aquell moment. Els seus argument eren irrefutables. "És clar que pateix! El metge que digui el que vulgui. He dormit amb ell més de mitja vida, nena, i quan li agafo la mà prou que m'ho diu, que pateix. Que no era cap soca qui em feia els petons a la nit, carai!, era un home. Era el meu home! I també em diu que vol morir-se i amb que m'ho digui ell en tinc més que prou. O sigui que ja ho saps." És a dir, de la praxi, me n'havia d'ocupar jo. Havia estat tan feliç en el seu matrimoni! Els meus armaris són plens de la seva felicitat conjugal feta de dots de paraments de casa, amb la sola il·lusió, certesa millor dit, que la meva felicitat seria com la seva. Ara m'obligava a buscar la daga ingrata que escapcés aquell dolor permanent en què ambdós, assegurava ella, vivien. "Voler-lo tenir així no és més que cobdícia. Sí, nena, cobdícia per a mi, per estirar que encara hi sigui perquè així

sembla que encara el tinc i no l'he perdut. Perquè ell hi és, digui el que digui el metge, ell hi és. I jo podria estar mig tranquil·la anant-lo a veure cada dia perquè mig tros de mi és ell. I mentre el vaig a veure, mira, vaig passant. Que quan se'm mori del tot pots estar-ne ben segura, que mitja vida meva se'm morirà. Però això no és just. Ell pateix i vol morir-se. Així que, nena, busca com." Naturalment, el metge no havia atès la insistència de la meva mare amb cap mena de predisposició a fer-hi res ell mateix, tan sols va deixar entendre que, arribat un cas, podria ser que la sala on s'estava el pobre home quedés buida una bona estona o que qui fes la supervisió no hi estigués prou, sobre el seu llit, sense recordar especialment haver vist entrar o sortir ningú. I que si en el transcurs d'aquella estona el pare es moria, doncs mira, atesa la seva circumstància no calia remenar-hi gaire. Suposo que la seva encoberta predisposició era més fruit de poder buidar un llit i estalviar una despesa, que bé prou un altre pacient podria necessitar, que no pas atendre el desconsol de la meva mare. "Prova a Londres, allà hi ha alguna associació que potser..." Em va dir. No va ser difícil fer-hi contacte un cop vaig ser allà i vaig consultar un parell de grups pro drets humans. A l'Associació pro Eutanàsia em van parlar de l'Àngel, un noi de Barcelona amb qui en aquell moment tenien una certa relació i, pel que en sabien, potser ens podria ajudar. Tan sols els havia de deixar el meu telèfon i ell mateix ja es posaria en contacte amb nosaltres. En cas que fos que no el xicot de Barcelona, ells mateixos m'obrien la porta per a una futura intervenció seva. Ja ho havien fet altres vegades, això. De fet, i dominats per les condicions d'il·legalitat del tema, el mètode de treball més usual consistia que algú de l'estranger fes un ràpid viatge d'anar i tornar per practicar l'eutanàsia. No buscaven cap mena de renom als diaris i defugien com de la pesta de qualsevol fressa que es pogués fer al seu entorn. El tema així ho requeria. Vaig tornar a Barcelona força impressionada.

L'Àngel feia ja uns mesos que havia practicat una eutanàsia a la mare d'un amic seu de la Facultat i, de llavors, havia mantingut un interès pel tema traslluït en un contacte més o menys dispers amb l'Associació pro Eutanàsia londinenca. No va trigar gaires dies a trucar ell per telèfon i, malgrat que de fet ja estava assabentat de tot el que li calia saber, li ho vaig explicar de nou en una conversa inesperadament llarga, si es té en compte la circumstància, i això no tan sols pel fet en si mateix sinó més que tot per la desconeixença mútua. Potser ho fèiem per ganes d'establir, una mica a corre-cuita, un fonament de franquesa abans d'encarar-nos aquella mateixa nit. Va venir a casa sense mostrar cap mena de reticència per allò per a què el demanaven, però sí una mica

acovardit, incòmode, potser tan sols una mica nerviós. No puc mentir gaire si dic que em va impressionar des del mateix moment en què el vaig conèixer, sobretot per la seva joventut. Mai no l'hauria fet un jove de la meva edat! Va ser amb la meva mare amb qui va parlar tota l'estona, sense tenir ella en compte per a res la seva dissimulada incomoditat que, de fet, va desaparèixer en poca estona. Jo me'l mirava i remirava, encuriosida, pensant quina mena d'ideologia, de temperament o vés a saber què l'instigava a una tal activitat. Ell s'escoltava a la mare, pacient, seguint-li la conversa sense demanar-li els grans perquès de la seva decisió, que tal vegada era el que jo, de lògica, hauria esperat que fes. De primer vaig pensar que potser era per una certa falta de caràcter; després em va semblar, però, i el temps m'ho va confirmar, que era una actitud estudiada. S'estimava més escoltar-se-la sense perdre-li l'esguard, cosa que al final li vaig entendre com prou coratjós, que entrebancar-li la conversa amb incisos que de fet eren obvis. L'endemà, la mare i jo vam tenir una petita conversa amb el metge i al dia següent, millor dit, a la matinada següent, ja voltàvem els tres el llit del pare que, poca estona després, deixava de patir mentre la mare, plorosa, li prenia la mà.

Semblava que es resistia una mica quan li vaig demanar el seu telèfon. Jo vaig insistir, a pesar d'això, d'una manera subtil, molt educada, però gens disposta a una negativa. El vaig trucar passats tres dies de l'enterrament del meu pare. L'excusa era veure'l per donar-li les gràcies pel favor que ens havia fet. També hi havia la cosa, i era aquesta l'autèntica raó de fons, de voler saber més de la seva activitat com "eutanasiador", de l'entrellat que hi pot haver darrere d'un tal menester. Em sentia com cridada a formar-hi part, a donar-hi un cop de mà. Li suposava una solitud immerescuda, lògica d'altra banda, però imposada, i em removia per fer-hi alguna cosa. En realitat no me'l podia treure del cap des del mateix moment en què ens vam acomiadar a la clínica. Entre els tres, en pocs segons, es va tramar una estranya confiança que semblava vinguda d'altres vides, com si fos de sempre. La meva mare acabà per abraçar-lo talment com un fill pròdig. Ell li va retornar el bes a les galtes, i després a mi, acomiadant-nos, i jo vaig dir-me, en aquell mateix moment, que aquell xicot em faria alguna cosa més que un petó a cada galta.

La primera cita va ser una trobada amable i correcta, a voltes prou divertida; els dos hi posàvem de la nostra part perquè això fos així. Érem una parella de joves i fèiem com a tal. La segona va ser particularment reposada i distesa, cap conversa en

particular, una llarga passejada. A la tercera, el sentiment de l'amistat lligava la relació en un condicionament a bastament consentit per les dues parts. A la quarta ens vam ficar al llit. Mai més no m'he tornat a ficar al llit amb cap altre home i suposo que ell amb cap altra dona.

Malgrat tots els meus esforços, no vaig aconseguir que acabés la carrera. Ja l'havien tombat dos anys i li dequeien els ànims. De fet, estudiava medicina seguint el seu afany altruista de voler ajudar la gent, però haver practicat dues eutanàsies li havia capgirat completament la seva visió del que en podríem dir una vocació de servei. En realitat jo li endevinava un cap massa ple de coses, molt difícil de dirigir en l'acabament d'uns estudis que requereixen tanta concentració exclusiva. A més, l'ofici de metge demana una dedicació a posteriori que de cap manera ell es veia amb cor d'escometre. Així doncs, ha anat donant tombs d'un cantó a l'altre, de venedor de pisos a comercial de vés a saber què, de dependent d'uns grans magatzems a cap de personal d'una empresa de serveis, per acabar fent-se una cartera de clients en una oficina d'assegurances on a més hi passa unes hores cada matí; tot plegat just per viure tranquil, encara que el seu somni de viure sense treballar quedi relegat a l'acció d'una providència misericordiosa. Em vaig haver de conformar a la renúncia de la prestigiosa estabilitat que pot donar tenir un marit metge en favor de la seva felicitat real que, evidentment, queda molt lluny de qualsevol reconeixement social. Tampoc no ha estat tan difícil fer-ho. M'omplia, i m'omple molt encara, tenir a prop meu una persona tan farcida de coses.

Jo sí que la vaig acabar, la carrera: sóc psicòloga diplomada i infermera clínica. El que mai no hauria predit és que la meva activitat professional quedaria tan centrada a l'entorn de persones tan acabades. Com a coordinadora de plantes de l'Hospital General repasso més passadissos i habitacions de malalts al cap del dia que l'escombra de les dones del servei de neteja. Tres anys, però, acompanyant la meva mare en la seva visita diària a l'agonia permanent que era el meu pare han fet d'aquest tipus de malalts, de situacions, una cosa inserida a la meva vida, com natural. Sense ni pensar-ho, busco els terminals per veure com es troben, parlant amb les famílies per si els puc ajudar. Sovint l'ajut és tan sols una mica de conversa. Hi pot haver tanta angoixa no expressada a l'entorn d'un terminal! De vegades, l'assessorament és simplement tècnic, referent a prestacions socials, sobretot quan és un cap de família el que s'està morint i deixa

darrere, en un futur incert, els membres del seu nucli immediat. Jo mateixa, en casos extrems, me n'ocupo, de fer les gestions. També formo part de les tasques de suport exterior del servei de transplantaments, és a dir, els aconsegueixo donants voltant pels hospitals de la ciutat, parlant amb els mateixos malalts quan la circumstància ho permet, encara que poques, la veritat; parlant també, i aquesta és la forta, amb els familiars d'algun accidentat greu, sense possibilitats, per si els seus òrgans poden fer-li profit a una altra persona. Les millors ocasions, des d'un punt de vista mèdic, són la gent jove que ha tingut una trompada amb el cotxe, posseïdors d'òrgans sans, sense envelliment; però és clar, plantejar segons què als familiars en un moment així no és gens fàcil. En general, però, s'ha de dir que les respostes són prou responsables. Aquesta solidaritat anònima, tan despresa, tan de veres, què es crea en aquests moments quan tot un món s'acaba és, sens dubte, un dels sentiments més meravellosos que jo he pogut arribar a conèixer. S'ajuda d'una manera conscient i rabiosament volguda a la perpetuació de la vida, i això en un moment en què la mort ensenya totes les seves dents. Dura, implacable, imposant la seva voluntat sense atendre la més mínima consideració, sense escoltar el més mínim prec de misericòrdia. No hauria de ser així però la mort és així. La gent es fa gran davant d'aquesta circumstància, es creix, espiritualment parlant, perquè és com si se li fes el salt a una totpoderosa mestressa que no dubta a revelar-se com a tal. Amb un sola paraula de consentiment jo puc fer traspassar el fetge d'una persona a una altra i salvar una vida de segur condemnada. I la mort es veu oblidada a recular per la sola misericòrdia d'uns familiars que han dit sí als meus requeriments. Malauradament hem d'arribar al llindar de la vida per veure com n'és, de tronadora, la mort; com n'és, d'important, fer que algú segueixi vivint. Però, és clar, no sempre tot és tan a demanar. A vegades trobes gent que de veritat ha tirat la tovallola i ha dit que prou, que no hi ha assistència ni frare que els pugui ajudar; a vegades perquè no volen, d'altres perquè ja han traspassat els límits de la seva resistència com a persones. Jo arribo fins a on arribo, però quan ells no volen, i de veritat és així, no els desatenc i els deixo a la seva maleïda sort. M'ho han de demanar, però, m'ho han de demanar molt de veritat. Llavors, si ho fan, em rendeixo perquè no es pot obligar una persona a viure contra la seva voluntat. Ho preparo tot, aviso l'Àngel i li dono el lloc, el dia i l'hora.

La nostra relació, acrescuda amb el temps, ha estat una convivència de continu enriquiment. A tots nivells, les nostres converses, el mutu lliurament dels nostres cossos, ha estat un constant reprendre volada per nous camins, a noves tendreses.

Sempre hi ha hagut lectures noves seleccionades, nous casos extrems a comentar i reviure plegats. Jo, d'ençà que vaig començar a treballar i vaig poder deixar de banda els llibres de la carrera, vaig anar emprenent, una mica sense pensar-m'ho, però tampoc sense mai deixar-ho, una recerca literària de tot el que tingués a veure amb els estats terminals d'una malaltia, una recerca que m'acompanyés a entendre i a encarar aquell dia a dia on la malaltia greu, el dolor difícil de suportar i la mort que ningú vol hi són tan presents. La primera frustració amb què vaig topar va ser recordar com les biblioteques i les bibliografies amb les quals jo estava acostumada a treballar tan sols s'apropaven al cos de les persones per descriure'n símptomes i reaccions, lluitant amb antiinflamatoris i extirpacions quirúrgiques, en el millor dels casos, per allargar la vida tant com fos possible o intervenint amb sedants i tractaments pal·liatius quan ja no s'hi pot fer res més. Però el fet d'haver estat el suport moral de la mare en el seu patiment durant tant de temps, el meu mateix sofriment impotent davant la mort clínica del pare i, és clar, més tard, l'enriquidora relació amb l'Àngel, tot plegat va anar construint en mi, d'una manera conscient i llargament consentida, un inconformisme callat contra aquella exclusiva manera d'apropar-me als malalts que m'havien ensenyat els professors de la Facultat. Tan sols es consideren cossos que són com màquines, fets de peces que funcionen o no, ensenyant-te com se'ls pot mig arreglar quan estan massa espatllats o, si ni tan sols això és possible, com esmorteir-ho tot, sobretot la consciència, amb el suc sintetitzat de l'adormidora fins que arribi el darrer moment. Així, mentre els llibres que em varen donar el títol i la feina quedaven arraconats, noves lectures, més heterodoxes i ben aviat molt més atraients, s'anaven apilant sobre la meva tauleta de nit. De primer, llibres que m'ensenyaven com mirar-me al mirall al matí per aprendre a conèixer-me i estimar-me a mi mateixa com mai no hauria pensat que podria fer-ho; després, llibres que m'ensenyaven a mirar-me en els altres com en un mirall, per estimar-los precisament en allò que de mi tant em desagrada: en el seu dolor, en la seva por com a persones; por de la mort, por de nosaltres mateixos, por a la vida al capdavall, fins a adonar-me clarament que era la meva mateixa por al patiment i a la meva mort la que veia emmirallada en el joc dels reflexos; fins a arribar a acceptar-ho tot i tothom sense judici ni exclusió, a mi mateixa i els altres, sobretot en el més profund dolor; perquè en el joc dels miralls es veu clar com tot té un sentit, tot té un perquè que no s'ha de voler canviar perquè ja està bé que sigui així, malgrat tot.

L'Àngel no se n'està mai, d'afegir el seu granet de sorra a la meva recerca. Bona

part del seu temps l'ha passat recorrent llibreries i biblioteques, remenant-t'hi llibres, com si fos un ratolí. La seva recerca no sembla voler tenir fronteres o camins establerts d'antuvi, difícilment passen gaires setmanes plegades sense que no em vingui entusiasmat per qualsevol descoberta bibliogràfica d'allò més impensable: des d'un estudi filològic de vés a saber quina llengua més que morta fins a un tractat de mística sufí recentment publicat, passant per llibres d'art, poesia, esoterisme o alquímia. A vegades li dic que hauria d'haver estudiat filosofia en lloc de medicina, que potser així se n'hauria sortit amb un títol. Ell, mig irònic, em respon rient que era la història de l'art la seva autèntica vocació, però que ho va descobrir massa tard.

Ell ha estat qui m'ha obert la porta perquè considerés seriosament la supervivència de l'esperit en les persones: el destí de l'ànima; a pensar que de veritat som petits déus perduts en una experiència de vida i de mort i que com a tals hem de ser tractats, encara que no ens adonem o ni tan sols siguem capaços d'endevinar-ho perquè hauríem estat maleïts per un déu rabiós que ens ha envelat els ulls amb un mocador negre, un mocador que tan sols s'esquinçarà en el moment de la mort. Mentre ell anava omplint el meu llit de dona de manera cada cop més regular, també feia arribar a la meva tauleta de nit llibres que recullen el testimoni de gent que ha estat clínicament morta durant unes poques hores, i descrivia l'experiència del seu inusual viatge d'anada i tornada al més enllà; llibres de savis i de místics on la mort queda explicada com un engany dels sentits; testimonis passats i presents que asseguren que l'home té un destí superior. De vegades, més que no pas un llibre, em porta un pensament recollit de tal o qual autor, poeta o mestre de l'esperit; jo, és clar, me l'escolto sempre atentament, agraïda, com si em portés un ram de flors: "Qui no sap plorar per la desgràcia aliena com per la seva pròpia, qui no sap alegrar-se de la joia aliena com de la seva pròpia i qui no sap riure de les seves desventures com riu de les alienes no pot ser ensenyat per Déu, ja que encara està separat de la unitat de l'Únic." De fet, al capdavall, i això sí que és quelcom que no m'ha estat gens fàcil de comprendre plenament i com cal, l'Àngel, el que busca, és Déu.

(b)

En Manel

Amb en Manel, la Glòria no hi va poder fer res. Es moria de sida. Ja l'havien ingressat d'urgència a l'hospital un parell de cops. Allà el va conèixer. Malvivia al carrer deixat de la mà de tothom. Havia tingut la mala sort, per a ell, d'acabar la seva darrera condemna a la presó per robatori. En donar-li la llibertat li van prendre el sol aixopluc que li quedava. Un grapat de cartons, a qualsevol portal de carrer, era ara la seva casa. Els menjadors de beneficència li estalviaven el neguit que tot hagués de sortir de captar. Tan sols per tabac i alguna cervesa. La malaltia no havia deixat de colpejar-lo a fons i feia ja mesos que no tenia força ni per estrebar-li la bossa a una vella. Això li era igual a la misèria absoluta. La Glòria li va aconseguir lloc en un pis pagat per una associació d'ajut a malalts terminals de sida. Un lloc per anar passant fins que li arribés el moment de morir, per no haver-ho de fer com un gos al carrer. Un lloc on no hi entra cap altra llum que la del voluntariat social, els mínims d'assistència sanitària, suport econòmic i personal. És clar que, més que no pas llum, amb prou feines són mitges clarianes que difícilment esgarrapen cap ombra, de minsos que són els recursos i de dur que pot arribar a ser, de vegades, el costat fosc de la vida. Un cop allà instal·lat, la Glòria el va anar a veure un parell de cops. Acceptava l'ajut material sense mostrar cap agraïment, i no pas per desplaure, sinó perquè arriba un punt en què en la més fonda de les marginalitats el sentit del teu i meu s'esvaeix en un difús tot de tots. El valor crematístic de les coses no es considera en si mateix, n'hi ha o no n'hi ha, això és l'únic que compta, no pas d'on ve o d'on pot deixar de venir. Des del primer minut en què la Glòria li va fer la primera visita al pis, per veure com estava, no va parar d'exigir-li formalment que el matés, que no volia deixar passar ni tan sols un altre dia, ni d'aquella manera ni de cap altra. No ho feia pas per defugir el patiment, ni tampoc per por de cap

agonia, per violenta i inhumana que pogués arribar a ser. Volia tornar-li a la vida, d'una sola clatellada, tots els cops amb què ella l'ha anat servint al llarg de tots els seus anys. El seu discurs era un despit. De cap manera volia una vida que no li havia donat res, res més que no fossin trompades i violència, una violència que ell mateix havia exercit sobre tantes persones i que tantes vegades li havia retornat amb la força d'un bumerang. Enrabiat com un gos, mentre la malaltia se'l menjava i el deixava fet un formatge de forats, el seu sol desig era acabar per la seva mà pròpia amb aquella que sempre li havia tombat l'esquena. "Fins ara he lluitat —li deia— sense por de res, però ara sí que m'han tallat els collons. Fotut aquí dintre ja he begut oli. Qualsevol dia em fotré un tall a les venes i la sang l'hauràs d'eixugar tu. Millor que em donis qualsevol cosa, que ja me la punxaré jo mateix. No vull que la mort m'enganxi, li vull donar jo pel cul." A la Glòria li hauria agradat resistir-se. Fer de la mort una venjança de cara a la vida li semblava horripilant. Un home que no pot trobar cap mena de pau en morir, que no pot alenar-se a si mateix amb cap mena de bon record per deixar-ho estar tot, el que sigui, en el darrer tram, és el límit del fracàs. En Manel rebutjava el conhort de la Glòria perquè el sentia com si fos una comèdia sense fonament, una bondat ridícula, un sentiment absurd i hipòcrita que no té res a veure amb el que ell, i tanta gent com ell, coneix dia a dia al carrer, on tant de temps hi ha fet vida; a la presó, on tantes vegades hi ha entrat i sortit. Hi ha llocs al món on no hi ha cap mena d'espai per a optimismes vitals, ideals poètics, liberalismes engrescats o esperances meravelloses per què lluitar i seguir vivint. Hi ha gent que, fins i tot, repudia la caritat per més sincera, noble o despresa que pugi arribar a ser. Potser són pocs, però un de sol és prou per justificar el malencert de molts. Si més no, així ho veia la Glòria que, frenada per les mirades de punxó roent que en Manel li clavava, i pensant que al capdavall era el darrer desig d'un condemnat a mort, va avisar l'Àngel, entristida i abatuda, impotent, per donar-li la nova adreça.

Ell hi va anar aquella mateixa tarda, carregat amb els petits estris que fins ara tanta pau havien donat.

La noia que li obrí la porta semblava, per les maneres, una mena d'àngel vaporós, prima, blanca, vestida amb una brusa groga tres canes gran, si no fos per la poca llum de l'esguard que mostrava tant sense pudor tot un mar de solitud esfereïdor. En aquell pis era el que hi calia esperar.

—Em dic Àngel —va dir ell rebaixant de cop el to de la veu sense buscar-ho,

traient-li qualsevol enrenou, trobant el desnivell de la noia—. Vinc a veure en Manel.

—Ah, sí! Passa.

De seguida, un menjador mal replet de quatre mobles deslligats, on un altre noi seia en un sofà d'escai folrat d'una vànova vella que servia per tapar-li els forats. Mirava un televisor encès amb el volum quasi inaudible. El silenci, allà, era una cosa buscada. Potser perquè, de fet, ningú no tenia res de bo per dir-los, potser perquè ells tampoc no tenien cap ganes de sentir dir res.

La noia li mostrà una porta al fons d'un passadís.

—És allà dins.

En Manel jeia damunt del seu llit per reposar un cansament que se li havia fet permanent; tan sols, amb prou feines, podia ja llevar-se. No era només la malaltia, que el feia sentir tombat d'aquesta manera, sinó sobretot el sentiment que mai més no podria tornar a sortir al carrer, i fotre quatre crits, i valer-se. Això li accelerava la davallada en el darrer tram que tan evidentment ara havia encetat. Era del tot un sac d'ossos amb la closca clapada amb manyocs de pèl, amb tota la pell tacada de nafres rosades.

—Ets tu, l'amic de la noia?

—Sí.

Uns breus instants de silenci mentre l'Àngel s'apropa fins al llit per seure-hi en un costat.

—Què portes? Si és per punxar-m'ho, m'ho dones, que ja m'ho faré jo mateix.

Els ulls d'en Manel eren blaus, d'un blau molt clar, molt net, encesos, que semblaven fanals, revelant íntegrament el seu geni, que malgrat la prostració del cos se'l veia intacte.

—Doncs això no podrà ser. O ho faig jo mateix o no ho fa ningú.

—Doncs afanya't —li va respondre amb to sec, com si l'increpés.

—Mala sort. M'han vist entrar. Ha de ser que ningú no em vegi entrar ni sortir.

—Pobret. Tens por que et fotin a la presó?

—No m'agradaria. Però no t'amoïnis, s'ha de buscar el moment i ja està. Si de veritat estàs decidit només t'hauràs d'esperar un parell de dies, que els teus companys de pis no es recordin de mi. M'hauràs de deixar una clau. Llavors t'ho faré.

Això tan sols era una mitja veritat, però hi havia una actitud d'obert desafiament en cada paraula que en Manel deia i l'Àngel va acceptar-ho, decidit a encarar-s'hi, com

a mínim, un parell de dies. No s'hi perdia res. A més, el seu to de brega li planava un camí cap a la conversa, cosa que l'Àngel, ràpidament, va aprofitar.

—Mentre no em mori abans, tant me fot.

—Vols un cigarret?

—Sí.

L'Àngel va encendre una cigarreta i la hi va donar, llavors en va encendre una per a ell.

—No hi has estat mai, tu, a la presó?

—Doncs no.

—Tampoc no t'han donat mai pel cul.

—Tampoc.

—A mi m'hi van fotre amb disset anys i als dos dies me'l van petar entre tres tios.

En Manel, més que parlar, escopia. "M'esperaré un parell de dies, d'acord, però tu sortiràs d'aquí ben escaldat." Pensava.

—Quants anys tens, ara?

—Vint-i-sis. L'altra noia, és la teva xicota?

—Sí, tenim una relació.

—A mi m'agraden molt les ties, però els *maricons* m'han fet guanyar molts calés.

—És així com vas enganxar la sida?

—O amb el cavall, no ho sé.

—I això del cavall, com ho portes?

—A tu què et sembla? A *base* de metadona.

Encaixar les escopinades d'en Manel podria no ser fàcil, es tractava d'estar tranquil i seguir amb la conversa com si tal cosa.

—No has tingut mai cap nòvia?

—És clar que sí, però es va quedar prenyada i per guanyar tants calés amb el cul i cardant-li la bossa a quatre velles no n'hi havia prou. Amb el col·lega ens vam fer un parell de joieries, però li vam fotre un mal *tanto* a un *capullo* que ens volia treure una *pipa* i ens van enganxar.

—Així, tens un fill?

—No, el va perdre, o ella diu que el va perdre… Tanta merda per a res. Un altre cop al *talego* i tot acabat.

—Quan fa, d'això?

—Jo què sé! Fa anys.

—I ella?

—Mentre estava a la presó es va enrotllar amb un altre paio. Vaig jurar que quan sortís me'ls carregaria, els dos. Però ni me'n vaig recordar més. Vaig sortir molt enganxat i ja tenia prou feina per pagar-me el cavall.

—I a més de robar, totes les peles sortien de fer-t'ho amb tios?

—A la presó, sí. Era el *pringat* número u, perquè per fer això allà, per pagar-te la merda, has de ser un *pringat*. Una vegada em van cardar una pallissa que vaig estar quinze dies a la infermeria. Una altra em van passar el cavall tan barrejat de merda que una mica més i rebento. Però em feia respectar. Costa fer-se respectar quan ets una merda *pringada*. Has de tenir molts collons.

—M'ho imagino.

—Tu no ets pots imaginar res.

—I sortint de la presó no has mirat mai de desenganxar-te?

—Quan vaig sortir aquella vegada, em vaig enrotllar amb una puta. Una tia més penjada que jo, però que estava molt bona. S'ho feia amb parelles de viciosos, gent amb molta pasta. Estava molt ben introduïda, la tia, i ens ho muntàvem entre tots. Guanyàvem una pasta llarga. Va ser una bona època, però com que m'ho gastava tot en cavall, encara m'hi vaig enganxar més. Al final, el cavall em podia tant que ni se m'aixecava la polla i vaig haver de tornar a rebentar pisos. Després sí que vaig estar una temporadeta al Patriarca i vaig sortir bastant net, però amb el temps el vici m'estirava…

Les hores passaven i la conversa es configurava ja com un collage de petits episodis de la vida d'en Manel, un rosari de petites tragèdies on la delinqüència a petita escala era el principal lligam vertebrador. Primer semblava que s'hi divertia intentant empastifar l'Àngel amb el seu posat de bon catalanet, membre segur d'una colla sardanista. Després, però, es complaïa molt més pel fet de tenir un auditori per a ell sol i des de feia tanta estona. De tant en tant havia de reposar i silencis, més o menys breus, aclarien les peces del collage. Al final l'Àngel es va quedar sense tabac i va sortir per comprar-ne.

—Té, agafa la clau del pis i queda-te-la —li va dir, obrint el calaix de la tauleta

de nit on també guardava tota classe de medicaments esbarriats com en un calaix de sastre, excepte la metadona, que la tenia curosament disposada en un racó.

L'Àngel va sortir amb ganes de deixar-lo sol una estona, de prendre-li el sentiment de protagonisme per uns instants. Així, a més de comprar tabac es va prendre una cervesa. Les paraules amb to d'escopinada amb què en Manel l'havia cobert tampoc no l'havien enllardat tant, si més no això li va semblar en aquell moment, però sí que es veia colpit per la immensa sort que ell havia tingut a la vida. No és tan sols el fet d'estar viu, sinó com la vius, la teva vida. El contrast ofert per en Manel era abassegador.

—Sí que has trigat! Em pensava que ja no tornaries.

—Tenia set. M'he pres una cervesa.

—Me'n podies haver portat una.

—No hi he pensat. Vols que te la vagi a buscar?

—No, no cal —va respondre ell després d'un breu silenci—, si de cas més tard.

L'Àngel va reprendre de nou el seu lloc, però ara convidat a quedar-s'hi.

—No tens pares?

—Tinc pare, si no s'ha mort. La meva mare es va morir fa anys. Me'n vaig anar uns dies a Blanes, a l'estiu, i m'hi vaig quedar fins que es van acabar els turistes i per a mi la feina. Quan hi vaig marxar ja estava fotuda. Quan en vaig tornar ja no hi era. Com ho podia saber, jo, que s'havia de morir? —va dir enèrgic, canviant la direcció de la rancúnia per llençar-la novament vers la vida.

—I del teu pare, no en saps res? Tampoc no tens germans?

—El meu pare era un borratxo acabat. De germans, en tinc dos més. Una germana més gran que jo; es va casar i se'n va anar a viure a Bilbao, però no sé ben bé on. Del petit, sí que no en sé res. En morir-se la meva mare, cadascú se'n va anar pel seu compte. El meu pare ens feia anar a tots a cop d'hòsties, sobretot a ma mare. Quan vaig tornar de Blanes, la gran era a punt de casar-se i marxar, i el petit ja no hi era.

El to se li calmava i la blavor dels ulls se li entristia. "Tot ha de ser tanta mala sort", semblava que pensés. Malgrat això, o ben segur mercès a això, l'Àngel es començava a mostrar decididament còmode i distès i li anava preguntant per nous episodis, per altra gent amb qui hagués tractat, volent donar així obertura al seu sentiment de protagonisme. En Manel s'agafava a la conversa com si estirés d'una corda que el reviscolava. Per fi va arribar l'hora de sopar.

—És una mica tard, deus tenir gana.

—No gaire, si vols vés a la cuina. Jo m'estimo més que em portis una cervesa.

—Fet.

Als companys de pis d'en Manel, coneguts per l'Àngel, s'hi havia afegit un altre noi. Els tres prenien, amb l'ànim arrasat, sense protagonismes, una mica de brou al voltant d'una gran safata de patates rosses rodejada d'hamburgueses. L'Àngel va sortir per comprar un parell de cerveses i un entrepà per a ell. Va entrar a l'habitació d'en Manel carregat, a més, amb un bol de brou i un plat amb unes quantes patates, més dues hamburgueses que els seus companys de pis li havien guardat.

—Si et veuen entrar i sortir tantes vegades no sé quan m'ho faràs…

—No t'amoïnis, demà passat o l'altre. Tu tens corda per dies.

Mentre menjaven es va fer un llarg silenci, però a en Manel no se'l veia tancat en si mateix, sinó amb ganes de continuar la xerrameca, encara que el cansament el començava a derrotar de veritat. En acabar el breu sopar es va prendre la metadona, menyspreant els altres medicaments, dispost a dormir tota la nit d'una tirada.

—Vindràs demà?

—Sí, a la tarda no tinc res per fer.

Aquella mateixa nit va parlar amb la Glòria i li va encarregar, expressament i amb mola urgència, que mirés de trobar la germana d'en Manel. Ella no li va fer gaires preguntes sobre com li havia anat, però el fet que no hagués practicat l'eutanàsia, i pel poc tracte que havia tingut amb en Manel, ho trobava prou revelador. L'Àngel, aquella nit, va agafar el son mentre borinots negres li barrinaven el cervell. Què havia fet ell per merèixer una vida tan planera, on el sol trastorn que hi pogués haver era el que ell hi volgués posar? Què havia fet en Manel per néixer tan marcat per unes cicatrius que tan sols han hagut d'esperar el seu moment per esqueixar-se una darrera l'altra, en un temps que semblava irremeiablement predestinat? Menjat pels borinots, i amb la voluntat i lluïdesa esmorteïts per l'entreson, se li covava a la panxa un fàstic llardós pel mateix benestar de la seva vida, com si no hi tingués dret, ni ell ni ningú, mentre al món hi hagués gent com en Manel. On deu ser la maleïda clau de tanta misèria!? D'on surt aquest repartiment tan desnivellat, tan absurd!? On pot quedar la llibertat del lliure albir quan la sola cosa que et ve de cara és un destí inexorable capaç d'allunyar-te tan implacablement de qualsevol sentiment de bondat? La nit va ser plena de somnis amargs cridats pel dubte que tot ho mata i que van deixar un rastre persistent al llarg de

tot el matí següent.

A primera hora de la tarda, com un clau, carregat de tabac i llaunes de cervesa, seia novament als peus del llit d'en Manel.

—Com ets trobes?

—No gaire bé. Si no t'afanyes a punxar-me em moriré abans.

—Si vols, t'ho faig ara mateix.

En Manel se'l va mirar mig sorprès, tot clavant-li els ulls i fent una petita rialla, divertit pel to de compunció misericordiosa que l'Àngel no va poder evitar de fer, amb veueta de serf obedient, encara que lamentant-ho acte seguit. El rastre de la nit passada encara feia els seus estralls.

—Suposo que podem esperar uns dies. Aquest matí ha vingut el metge i no m'ha trobat tan malament. I això que avui em trobo molt cardat.

—No has provat de llevar-te una mica? —va preguntar-li, redreçant ara el to.

—Les cames ja no m'aguanten, només m'aixeco per cagar.

—Ahir vaig parlar amb la Glòria, l'altra noia. Mirarà de trobar la teva germana a Bilbao.

Ara va ser l'Àngel qui se'l va mirar de dret, revestint-se de tranquil·litat, esperant-se qualsevol resposta. Però no, en Manel no va dir res; va reaccionar abaixant els ulls per ocultar el sentiment de desconcert que, malgrat ell, se'l va fer seu.

—Ah, vaja, *a lo millor* no hi sou a temps —va acabar dient, a poc a poc.

—Tot és provar-ho. La Glòria és molt eficaç per a aquestes coses.

—I tu això de matar gent per què ho fas? Que ets un sàdic o què? —va preguntar-li, reprenent l'agror.

—Faig cara de ser-ho? —va dir l'Àngel, rient obertament.

—Home, els podrits amb peles que jo he conegut per fora no semblen el que són. En vaig conèixer un una vegada que…

Novament s'hi afegien altres peces, al collage, però avui el repàs no era el del soldat que busca munició de metralla, la selecció era feta de situacions extravagants, algunes realment insòlites, la majoria realment divertides. Si més no, l'Àngel reia sense esforç. En Manel, complagut per l'èxit creixent, afegia nous episodis que, si no fos pel cansament que els escampava prou, haurien acabat per formar un bon volum de biblioteca. Van acabar els dos enriolats.

Pels vols de l'hora de sopar, l'Àngel va sortir per buscar el seu entrepà i recollir l'àpat d'en Manel: una amanida, verdura i dos peces de lluç arrebossat. Però en entrar a l'habitació, carregat amb els plats, es va trobar en Manel mig incorporat, vomitant sang damunt de la seva falda. Ni pensaments d'anar a l'hospital, la insinuació de l'Àngel va tenir una resposta taxativa.

—M'havies d'haver mort ahir, fill de puta!

—Vols que t'ho faci ara? —va preguntar-li obligat, sense gens de ganes.

—No, no cal, ja estic acabat...

Aquella tarda havia estat el cant del cigne. En tota la nit la febre no li va baixar de trenta-nou i si alguna cosa feia era pujar fins a quaranta o més. L'Àngel es va veure temptat d'avisar la Glòria, però va pensar que cap esforç no valia ja la pena, tan sols esperar. En Manel delirava, removent-se neguitós i suant per les pujades de la febre. Cridava la seva mare i l'Àngel hi veia, en això, un dels estadis a recórrer propi dels qui han de morir. De vegades seguia parlant sol sense que se li entengués res del que deia, com si encara anés repassant la seva vida, com una darrera neteja abans d'emprendre el viatge omplint baguls de tota mena amb munts de no-res, perquè ara, de sobte, tot tenia la mida del no-res. Cap a la matinada, nous vòmits de sang abans de preguntar a l'Àngel per la seva germana. "La Glòria l'està buscant, potser demà en sabrem alguna cosa", va dir-li. "Demà!", va respondre, ell, d'esma.

A primera hora del matí va trucar a la Glòria per assabentar-la de la situació i demanar-li sobre la recerca de la germana d'en Manel. Ella havia aconseguit un telèfon, però no li contestava ningú. La policia se n'ocupava, ara, de buscar-la, però ella hi estaria a sobre fent tota classe de gestions a través de la Seguretat Social, el Registre Civil, el que fos. Amoïnada pel poc temps, estava disposta a anar ella mateixa fins a Bilbao, si veia que així s'hi podia guanyar alguna cosa, encara que el temps… L'Àngel va trucar, també, a la feina per dir que no hi aniria.

A mig matí va venir el metge, que poca cosa hi va poder fer. Potser aquella mateixa nit o l'endemà, no més. A migdia, a l'hora de dinar, va ser la Glòria la que va venir portant la bona nova. Havien trobat la seva germana i aquell mateix vespre vindria amb avió des de Bilbao. La Glòria l'aniria a buscar a l'aeroport. A la tarda van quedar

novament els dos sols.

—Quan arribi la meva germana em moriré —va dir amb un fil de veu—. Ja no hi ets a temps, de matar-me —va afegir després d'una llarga pausa per reprendre alè.

—Tampoc no pensava fer-ho. Ni tan sols porto amb què.

—Ara ja m'és igual…

El pesat farcell s'abandonava i les coses se situaven al seu lloc.

A la tarda no van haver de parlar de res important, tan sols com et trobes o dóna'm aigua, com si l'Àngel fos un infermer que n'ha tingut cura, d'ell, tota la vida. Dormia a estones, apagant-se de mica en mica. En un dels moments de vetlla li va dir:

—Deus estar cansat, tota la nit sense dormir. Vols estirar-te al meu costat?

—De son, no en tinc, però cansat, una mica; no et fa res?

Es va estirar damunt del llit, de costat. Li va passar el braç per damunt del pit i el va deixar caure amb la lleugeresa de l'ala d'un àngel, mentre en Manel s'hi agafava ja sense cap força. Van fer plegats una becaina.

La Glòria i la germana d'en Manel van arribar cap a les deu del vespre. La noia tenia els mateixos ulls blaus de fanal encès que el seu germà, però va entrar amb el rostre romput del tot per la tragèdia, sense poder-ho ni voler-ho dissimular. Se li va omplir l'esguard de bassals d'aigua només de veure el seu germà. El noi aguerrit i ple de vida que ella recordava, era ara tan sols un sac d'ossos moribund. L'Àngel i la Glòria van sortir al menjador per afegir-se al petit grup que voltava el televisor sense quasi volum. No feia d'això ni mitja hora quan la noia va sortir. El seu germà Manel havia mort feia cinc minuts.

III

(a)

Àngel versus Glòria

La Glòria ha estat el gran obsequi que la vida m'ha fet. Sens dubte. Mai no l'hauria ni somiat, una cosa així. Fins i tot em desconcerta. És com una d'aquelles coses que un té i no sap, de fons, fins a quin punt és important fins que desapareix. La mort això ho fa veure sovint; però, és clar, quan ja s'és massa tard per a qualsevol remei, si és que no s'ha sabut rebre amb prou agraïment el regal ofert, i no sé pas per què em fa la mosca que és això, justament, el més habitual a les nostres vides. El darrer dia tan sols s'és a temps per a una disculpa, durant la fase que la doctora Kübler-Ross en diu "resoldre assumptes pendents"; després vénen uns breus moments de pau i, acte seguit, adéu. És ben bé que ser un desagraït és ser un malparit i haver-se d'esperar els darrers deu minuts per resoldre-ho… Ja em diràs tu quina mena de vida s'ha d'haver viscut! I que tan sols així es pugui arribar tranquil a la solitud de la mort! Donar gràcies o demanar perdó, solitud, pau i silenci i adéu-siau. Al capdavall, a l'hora del compte, si no et tens a tu mateix de poca cosa serveix res. El baró d'Hooghvorst comenta el famós verset bíblic *no és bo que l'home estigui sol* assegurant que és el motiu profund dels antics cavallers, sempre a la recerca d'una mítica dama, una somiada Dulcinea, una Isolda que sols es pot posseir de ple després de morir. I de veritat penso que esdevenir Quitxot és l'únic acte de lluïdesa, de bon seny, que ha de poder omplir com cal una vida; però és clar, tingues la ximpleria de fer-ho! Seguir a Tristany fins a la fi! *Allà on Tristany es retira, vols, Isolda, seguir-lo? Al país que imagina Tristany, la llum del sol*

no hi brilla:… el meravellós regna de la nit, d'on un dia em vaig despertar. Un sol dels vells ideals recollit amb integritat pot resumir-los a tots i el dels antics cavallers ja m'està bé. Ara que hi penso, una de les obres d'en Ramon Llull és el tractat *Sobre l'ordre de cavalleria*; potser una tarda m'entretingui a buscar-lo entre el garbuix de la meva biblioteca, si és que de sobte, tant de bo fos així!, no apareix per atzar qualsevol nit de poca son. Mentrestant, al costat de tanta mística, la companyia humana, l'amor d'una dona, el sexe, són coses molt difícils de prescindir-ne. Quasi diria impossible. Moltes vegades he pensat que, si no fos per la Glòria, de cara a la maduresa, i no tanta maduresa, m'agradaria tancar-me en un convent per encaparrar-me fins que m'estavellés el cap, a veure si així parava quiet i trobava una mica de pau. Però la seva presència, millor encara, la seva paciència, ja han determinat que això d'abans seria una bajanada. Les quatre cosetes que ella em fa arribar, sense ni jo demanar-les, són tot un món poc conventual del qual no podria prescindir, malgrat que, justament mercès a tenir-les, em semblin que són poc, que podria fer-ho, fins i tot seria fàcil dir que (oh, Déu meu, perdó!) no ho valoro com cal. No es passa igual de dilluns a divendres intercalant-hi caps de setmana de boja passió amb una dona coneguda i fruïda fins al darrer rebrec de pell, sopant-hi marisc el dissabte, que remenant-se-la tot sol a glops encesos de fantasia, que també ho sé fer i no ho defujo, posant-hi per sopar una pizza treta del congelador. Amb el que sí no estic gens dispost a transigir és amb aquesta actitud de vitalisme exacerbat, infantil, del que tanta propaganda es fa avui dia, fent-te sentir obligat a viure en perpetu estat d'optimisme cridaner (i si no n'ets capaç és que no estàs prou bé i necessites un psicòleg), fent la cadernera a totes hores, programant-te mentalment, davant d'un mirall si cal, per estar alegre perquè sí, trobant-ho tot meravellós a força de posar-hi més maquillatge que una *drag queen*. En Rimbaud deia que *l'acció no és la vida, ans una manera de malgastar una certa força, un enervament*, i, quan arribi el final de la carrera, m'imagino com s'ho faran aquests pallassos del tres al quatre per encarar-se amb la veritat de si mateixos, crua i pelada, quan s'han passat la vida rient igual que hienes sense coneixement, parlant com cotorres, sempre portes enfora per demostrar permanentment —fent-ho rabiosament inconfusible— el seu perpetu estat de gràcia sense repressió, sense complexos, suposadament lliures i despreocupats, com autòmats que s'han autoincorporat un motoret de piles alcalines per passar-se el dia fent hi, hi, hi, ha, ha, ha. Patètic! La vida no té res a veure amb tot això, ni la vida ni l'amor que tant pregonen com lloques després de pondre. Jo n'estic molt, d'enamorat de la vida; de la vida i de la Glòria, que sempre ha tingut per a mi dos pits

càlids on fondre'm sense por, com la dolça prefiguració d'una palingenèsia extasiada. Mentre espero, pacient, la *trompeta meravellosa* que ha de fer sonar, per a mi, l'hora dels déus, la Glòria és la meva Beatriu carnal que marca rutes sense esgarriament per camins fets de tendresa.

La tria la va fer ella, és clar. La veritat és que difícilment puc entendre el perquè. La meva vida, cara enfora, està més feta de pauses i de silencis que no pas de cartells de neó. Suposo que deu ser per això del sisè sentit que diuen de les dones, el que ja m'agradaria saber és què li deuria arribar de mi per aquesta mena de tercer ull. De vegades em sento culpable (i això és una cosa que jo mateix em faig) per no ser capaç de donar-li tot allò que jo suposo que ella voldria de mi. Viure junts i compartir-ho tot vint-i-quatre hores sobre vint-i-quatre, amitjanant la vida, tenint un fill o dos, que l'edat ja la tenim, com qualsevol parella normal. Però a ella sembla que ja li està bé el pas marcat en la nostra relació que, de fet, és ben poc habitual. Per la meva banda, jo no puc fer-hi més.

Quant el baró d'Hooghvorst comenta el sentit cabalístic del verset bíblic d'abans, em sembla que vol dir que l'home sense Déu no pot ser altra cosa que el paradigma de la solitud. El que sí entenc és que la solitud del néixer i, sobretot, la del morir, són els llindars de la vida. Pel mig em sembla com si tot fos una fugida endavant d'aquesta realitat, una fugida feta de cinc-centes mil coses inflades com globus de parets primes: que si filosofies del moment per posar fites a la realitat i fer-la entenedora, cosa d'altra banda ridícula i absurda, però que ens fa sentir tan intel·ligents (quelcom tan important i tan valorat); que si prestigis socials i, sobretot, sobretot, econòmics, que et fan pujar punts en la piràmide social (veure's per damunt dels altres: oh!); anar ben vestit i fer veure que de tot vas molt ben servit, que si no ets un pelacanyes; tenir, resumint, un excel·lent autoconcepte de si mateix, perquè si no és clar que ets un amargat de la vida. I una merda! Deu minuts abans del darrer adéu-siau el globus ni rebenta, tan sols es desfà en un no-res de buidor de primes que arriben a ser les parets. I tota una vida lluitant per un no-res!? M'estimo més no gastar l'empenta inflant gaires globus fonedissos, els justos per sobreviure i prou, no sigui que en el rerefons de la realitat s'hi amagui un puntal que, inadvertit per la fressa, sigui el puntal del món i de passada de mi mateix. Potser tenen raó ells, i maquillar la solitud a cops de grandiloqüència prepotent és la sola cosa possible i entenimentada en aquesta vida, i jo

l'estic malmetent consagrant-la a la recerca d'una realitat que resultarà inexistent quan per fi caigui el teló de la comèdia i es fonguin els darrers aplaudiments de la claca. Al capdavall, el que penso és que, perdut per perdut, el no ja el tinc i tot esdevé, finalment, com una aposta a doble o res. És una elecció que jo faig i com a tal elecció comporta un risc. Potser és aquest, ara que hi penso, l'autèntic origen de l'antic dilema del lliure albir. Ara que, si té raó el poeta, juro que m'ha tocat la grossa: *La meva joia desborda com un torrent viu i el desig del teu amor és l'únic que subsisteix en mi, perquè el món està com inundat per la teva llum que puja de tot arreu, oh, Senyor de resurrecció!*

La Glòria, a la seva manera, participa de tot això, si no és incomprensible la seva paciència. Encara que la seva aposta per la vida és més, diguem-ne, budista: socórrer un cuc de terra és socorre's a si mateix i el món sencer de passada; o potser taoista: tan sols contemplar una flor per contemplar Déu. Per a ella una eutanàsia és una derrota i en bona part, per no dir del tot, té raó. Però és clar, hi ha vegades… Ella mateixa ho diu, que tanta gent hi ha pel món que ens belluguem com zombis (molt prudent, s'hi inclou i m'hi afegeix), morts en vida. Però, sobretot, el més esgarrifós és aquest infinit ventall de malalties psicosomàtiques amb què tantes persones ens flagel·lem constantment i que són la causa directa de tantes morts avançades, encara que no ho vulguem veure. Hi ha tantes maneres de matar-se a si mateix de fàstic, de misèria o de soledat! La Glòria s'arremanga, decidida, i encara els terminals amb la seguretat d'un torero per ajudar-los a resoldre, tan prest com sigui possible, abans que sigui massa tard, qualsevol assumpte pendent que puguin tenir. Si cal agafa el telèfon i posa una conferència allà on sigui, perquè el pobre malalt pugui dir un darrer "ho sento", o bé un sincer "ja no em sap greu", o tan sols un "t'estimo". Ella m'ho explica tan normal, és la seva feina i no cal exagerar les coses, però jo caic rendit als seus peus de la seva misericòrdia, de la seva lluita de bondat, i li lliuro el meu cos i la meva tendresa perquè en gaudeixi a bastament. Perquè no em pren per a ella, ni tan sols per satisfer-me a mi, sinó per escampar, inconscient, aquestes flors de desig que tan a prop ens fan sentir de Déu.

Probablement, el sexe, i no vull escandalitzar dient bajanades, és a l'origen del sentiment més proper que de Déu podem gaudir les persones. Vull dir el sexe fet amb la teva companya, el teu company, construït amb tot l'amor i respecte que cal. Déu no pot ser altra cosa que una passió desmesurada, un èxtasis infinit. Suposo que s'entendrà fàcilment de què parlo. Res més lluny d'aquest onanisme en companyia del que tanta

propaganda se'n fa avui dia, presentat com un plaer impietós súmmum encès de tots els sentits humans. I no és que hi tingui res en contra (si no fos per la Glòria, jo mateix…), el que em molesta és aquesta sacralització absurda, tan exagerada, que se'n fa. Entre la tradició àrab hi ha textos magnífics amarats de desig i de santedat. Entre nosaltres, malauradament, la casta dels capellans ha imposat la seva castració amb una ràbia pròpia de malalts. El sexe, que potser en si mateix no deixa de ser una necessitat natural com qualsevol altra, permet intuir que la font de l'amor que tan exageradament es pot arribar a sentir fent l'acte quan s'està enamorat, ha de ser una cosa més a prop de ser espiritual que no pas física. No em refereixo al plaer, que tampoc cal menysprear fent-li escarafalls, sinó al sentiment de l'amor fruit de la unió dels contraris, que és ben diferent; el fruit de la unió quan aquesta es fa amb respecte i humilitat. Potser tota la vida hauria de ser, tan sols, com un entrenament per assolir la llibertat d'esperit, el respecte humil per a un mateix i per a qualsevol altre ésser viu, a fi de poder estimar de veritat i això, és fàcil d'entendre, ha de ser perfectament assolible sense cap necessitat de tenir relacions físiques, tan sols es requereix saber incorporar a la mateixa vida una mica de quietud i de saber escoltar en un mateix. Perquè l'arrel de l'home no és altra cosa que la vida i l'amor la seva saba. És, més o menys això, el que he après en els braços apassionats de la meva estimada companya, aquest meravellós regal que la vida m'ha fet.

Però tot plegat acaba per crear un buit més gran, ja que el contrast ofert per la passió encesa pot fer insuportable la mediocritat del dia a dia. És un combat, res més que això. La fixació del sentiment de l'orgasme en una eternitat d'enamorament ha de ser el dret primigeni al qual l'home ha de poder aspirar. Però és clar, sotmesos a la mort tan sols veiem reflexos i pampallugues. I la vida n'és plena, d'entrebancs, que ràpidament les difonen, i mantenir-se ferm en la questa d'un dia assolellat tot just intuït molt abans d'una clara matinada, requereix una constància sobrehumana per arribar a vèncer l'oblit, el pitjor dels mals, una fermesa indomable, hercúlia, per suportar els enuigs quotidians tan estúpids i poderosos. El suport de la meva companya m'aclareix la monstruosa solitud i alhora fa més clar l'objectiu d'allò que tant em manca, que a tots tant ens manca, fent del desconsol una constant a la meva vida. El seu ple fa veure el buit, i és del cert que la lluïdesa no és un estat gaire resistible. Tot plegat, un peix que es menja la cua.

La presència de la Glòria m'estalvia d'omplir la solitud farcint la vida de les cinquanta mil *capullades* habituals resumides en la cridòria desenfrenada i persistent que ens fa giravoltar del primer dia a l'últim com titelles a mercè del mateix sense sentit. Amb tot, de vegades no puc més i una contradicció en majúscules em fa caure els pebrots a terra i somio per uns moments no ser altra cosa que un devot afeccionat al futbol, un fervent defensor de qualsevol causa política o social, un eficient treballador que s'escarrassa a tenir negoci propi per no haver de ser manat per ningú, un exemplar pare de família que s'acaba de comprar una caseta amb jardí, que té un bon cotxe i un apartament a la costa, que juga a esquaix els dissabtes al matí i que, en tot, és un ciutadà exemplar que paga impostos i reclama els seus drets. Em veuria capaç d'assenyalar amb el dit, com un Judes, la causa que em trastorna i, així desemmascarada, posar-la en mans dels soldats dels Cèsar perquè l'engeguin al suplici o on millor els plagui. Embenar-me els ulls amb una tovallola negra i clapar com un animal bocaterrosa. I el pitjor de tot és que no és pas aquest l'únic extrem que em pot fer tornar la llet agra de tant en tant, ja que de vegades em cau a la ment, abocat, segur, per un mal diable, que l'únic estat acceptable, digne, lògic, decent per a un home és viure com un anacoreta, en silenci cartoixà, menjant pa i aigua i vivint a sol i serena, i que sóc un traïdor a la causa donant-li el meu amor, el meu caliu, a la Glòria, quan la vida en si mateixa, indeterminada però conscient, hauria de ser l'únic objecte del meu desig.

. . .

Qualsevol dia m'enxamparan i em fotran a la presó. Per més que vigilem, sempre hi pot haver una relliscada i que tot s'acabi enmig d'un escàndol als diaris amb un judici en tota regla i, en comptes d'acabar els meus dies en un lloc idíl·lic al costat de la meva estimada companya conreant lliris en un jardí de mimoses i mandariners, acabi empassant-me una condemna de nassos a la presó de Brians o de Quatre Camins, i la Glòria, amb sort, fugida a la selva del Brasil que un any hi vam estar plegats i li va agradar molt. Algú pot imaginar un pitjor malson per a mi? Però siguem confiats i pensem que tot el que ens arriba és el millor que ens pot passar. (Això no és meu, ho va dir algú i no recordo ben bé qui; sant Francesc de Sales, potser?) És una reflexió, aquesta, que de totes formes, a més de creure que és estrictament veritat, va molt bé per

trampejar els moments realment difícils i treure'ls un profit, un ensenyament. Quin remei! Una persona ha de fer les coses, certes coses importants si més no, perquè ella creu que les ha de fer i no pas pel que puguin creure els altres, ni que sigui un jutge de l'Audiència. La mort, el suïcidi, com tot, és una cosa que encarem amb la nostra visió cultural de la vida, la perspectiva que ens dóna ser uns bons catalanets de tarannà europeu que viuen a cavall del segle vint-i-u. Hi ha tantes cultures que ho han vist i, de fet, ho segueixen veient tan diferent de nosaltres! Però no, nosaltres som el melic del món, la flor de l'evolució, l'avantguarda de qualsevol model social i de pensament que forçosament ha d'acabar per imitar quin sigui el poble que vulgui fer-se un lloc en el futur (futur que evidentment ens pertany en exclusiva), i quan més s'allunya una comunitat de la nostra visió cultural de les coses, més endarrerida, poc civilitzada i acultural és. La nostra presumpció ridícula sols és comparable a la nostra ignorància de qualsevol cosa que respiri a Déu, a la vida, a l'amor incondicional, malgrat totes les ONG del món que potser són la sola cosa que ens salva una mica la dignitat cultural, i per extensió com a persones, malgrat que facin tan palès, alhora, els terribles estralls amb què la nostra fantàstica modernitat ha farcit el planeta.

. . .

El doctor Llorenç Llompard és el perfecte cas d'un home que obre l'aixeta de l'aigua calenta amb l'absoluta certesa que tothom arreu del món ho pot fer sempre que vol. I això és així perquè el món s'acaba al voltant de si mateix, al seu petit entorn, damunt la seva pell, millor dit. Ni un mil·límetre més enfora ni un mil·límetre més endins. Si es prengués la molèstia de treure el nas un sol pam més enllà, seria per a ell com si entrés en una realitat extraplanetària. I és metge! Si ho fes tan sols dos dits endins seria en els terrenys de la dimensió desconeguda, on s'endinsaria. És clar que això últim potser val una mica per a tots. La seva solvència econòmica li ha permès fer la volta al món tantes vegades com li ha plagut. L'ambient familiar i les mateixes aptituds personals han fet d'ell un home culte i refinat, amb un bon nivell, diríem; però és clar que tot això no li ha servit de gaire a l'hora d'haver-se d'enfrontar amb el fet de ser seropositiu. Ho portava tot al damunt com un postís de pèl i el sacseig de la ventada

ha mostrat el desarrelament, i ara, el pobre doctor Llompard es veu mort de fred enmig d'un hivern siberià.

. . .

La doctora Kübler-Ross parla de la sida com de la darrera gran oportunitat perquè les persones, de manera individual, aprenguem el valor i el significat de l'amor incondicional. Ve a dir que totes les desgràcies que han assotat la humanitat no han servit de gaire, per no dir gens, i que les actituds personals de cada ésser humà no s'han allunyat ni un sol bri de la por, la cobdícia i la negativitat que les han generat. Respecte a això conclou que (és prou agosarada, la senyora): *La sola forma d'aprendre per fi humilitat, compassió, comprensió, és a través de tragèdies.* M'agrada perquè insisteix molt en el fet que en absolut considera la sida com una mena de càstig diví destinat exclusivament a gais o drogoaddictes (a qualsevol li poc tocar la "sort", a qualsevol directament o en el seu entorn més immediat, que ja és prou), sinó tan sols com: *un catalitzador per mobilitzar, per separar el gra de la palla. (··) La darrera oportunitat per a la humanitat d'aprendre els ensenyaments de l'Amor.*

. . .

El doctor Llompard va saber de la Glòria i de mi a través d'un altre metge amic. De fet, amb el temps, em sembla que tot el Col·legit de Metges ja sap de nosaltres. Ara, quasi més de la meitat dels encàrrecs que li arriben a la Glòria ve d'algú d'ells. El doctor Llompard va tenir una mala entrada, però. Les primeres i lògiques resistències de la Glòria, fetes més per ganes d'aclarir els termes de la intervenció que no pas per tocar els nassos, van ser contestades amb una amenaça frontal de denunciar-la al jutjat de guàrdia si no se li atenia la seva exigència immediatament. Això havia de passar un dia o un altre.

(b)

El doctor Llompard

Sembla com si no tingués res millor a fer que esperar assegut que la malaltia engegui els seu desenvolupament definitiu i em deixi el cos tan horriblement nafrat que semblaré una cortina vella menjada d'arna. Acabaré els meus dies amagat en una habitació d'hospital, visitat tan sols per una infermera que dissimularà el fàstic que li faré amb actituds asèpticament exemplars. I quants anys hauré d'esperar perquè m'arribi aquest final tan esgarrifós? Tres, quatre, deu anys, patint dia rere a dia amb la sentència a la mà. Els bells dies s'han acabat de sobte. La possibilitat de l'amor, dels dies càlids damunt la sorra d'una platja de l'illa de la calma, l'aroma d'un bon menjar, la delicadesa d'un perfum. Tot s'ha esfondrat de cop. Tenia el meu esperit amarat de Florència mentre nocturns de Xopin vestien les parets del meu dormitori. Ara, tot d'una, he fet la matinada metamorfòsica de Kafka i sóc un escarabat. Ja no puc ni bellugar-me, no sé ni com ho haig de fer. Visc la runa impotent en què esdevindrà el meu cos des d'ara mateix. La vida, que tan bona amiga havia estat sempre, se m'ha girat del tot amb una traïdoria esfereïdora i, en sec, m'ha retirat l'alè. Sóc un home mort.

En morir la meva mare, ara fa quatre anys, vaig començar a saber quin era de veres el sentit de la solitud. Havíem viscut sempre junts, però en una casa tan gran que de ben jove m'ha permès fer una vida prou independent, fins i tot a vegades distanciada quan m'ha convingut. Però és clar, sempre que volia la retrobava amb facilitat, i no pas per guarir cap mena d'enyorança edípica, sinó tan sols pel goig de veure-la de nou. Sovint era fins i tot com un joc, deixar passar uns dies expressament sense coincidir en els horaris, sabent de nosaltres tan sols per les minyones, i presentar-me de sobte a la seva saleta a mitja tarda amb un petit pastís per prendre junts el te. La seva presència,

les seves maneres sempre dolces, m'omplien la vida d'una segura placidesa que se'm feia imperible, un far emparat marcant-me l'existència d'una Itaca ferma feta de comprensió i afabilitat. Fins i tot morta no li sabia veure el rictus erm, i la seva presència espiritual es va allargar mesos al meu entorn com si tan sols s'hagués retirat a la seva cambra una estona abans per ajudar-se a agafar el son amb una lectura escollida. Els mesos, però, van fer la transició cruel vers la seva absència ja definitiva, i jo em vaig haver d'acostumar a no tenir l'amor de ningú. Llavors, tot en mi va anar giravoltant fins a quedar centrat en la recerca de la seva substitució, del retrobament d'una estimació reposada i constant que tant trobava a faltar. Si fins llavors havia estroncat qualsevol lligam d'afecte amb els meus amants, en permetre'ls tan sols d'ocupar un espai de desfogament físic, ara, la recerca d'un amant que fos alhora amic i company, espòs, va anar dominant de forma compulsiva el transcurs de les setmanes. Per complaure'ls accedia a qualsevol cosa que se'm demanés sense fer-hi cap mena d'objecció, esperant que del meu lliurament sense precaucions, de la meva humiliació, si calia, obtingués com a premi un retorn constant que acabés per lligar una relació marital. La sola cosa que de veritat he aconseguit és encomanar-me la sida.

Potser va ser a París o a Londres, amb en Roger. Prop de vint anys més jove que jo, jugava amb mi com amb una titella, però jo estava tan encegat que li consentia tot per no perdre'l. Mai no hauria pensat que es pogués arribar a desitjar tant el cos d'un home, que es poguessin arribar a admirar tant quatre ximpleries escampades del caràcter d'algú. Mai no hauria ni somiat que jo pogués arribar a estimar tant i tant. Em feia tornar boig i tota la meva feina era haver-ho d'amagar, de seguir-li el joc, ja que per fer-lo content havíem de crear una relació sense dependències ni lligams emocionals excessius. Així ho volia ell, sentir-se lliure, i jo, per lligar-lo, m'empassava les meves exigències demostrant-li allò que no era. No tan sols havia d'accedir a compartir-lo amb qui li plagués, sinó que també em compartia amb qui fos en una relació cada cop més desenfrenada, mesclada de gent estranya de qui no volia saber ni el nom. Visitar el Louvre o anar a l'òpera formava part dels petits detalls que ell consentia per fer-me especialment feliç. Tampoc no és que li desagradés, admirava sincerament el Renaixement i Rossini, col·leccionava postals amb quadres de Kandisky i de Van Gog i teníem com a somni compartit anar als festival de Bayreuth per gaudir de Tristany o del Tannhäuser. Però al capdavall tot això era per a ell com un petit accident, quelcom bonic però prescindible; de fet ho feia valer com una concessió al meu món personal, i

ho feia amb oberta astúcia, sense mirament. La seva força dominava en fer-se fosc per vestir-se adequadament després d'haver remenat el bo i millor dels meus armaris, reservant ell mateix taula en el millor dels restaurants, per acabar la nit en una disbauxa de cossos i esperma on fàcilment jo acabava per tenir un paper passiu mentre ell esdevenia una mena de llop ferotge impossible d'acontentar amb la tendresa d'unes bones paraules. Poc més d'un any va durar la relació. Va fer com si de cop assentés el cap i se'n va anar als Estats Units a fi de completar els seus estudis amb un màster que li assegurés un futur personal independent i prestigiós. I jo, pobre de mi, vaig quedar de sobte colgat en la més seca de les solituds, fastiguejat de mi mateix, sentint-me com una taronja rabiosament espremuda i llençada de seguit a la bossa de les escombraries. Però és clar, el tracte explícit que jo mateix li havia permès d'imposar li permetia de fer-ho. Res de lligams excessius. Tan sols amics per sempre.

El desconcert més cruel es va apoderar de mi. Amargament orb, colpejava tots els obstacles de la meva nit com un ratpenat amb el radar obturat. La sola cosa que em quedava d'en Roger era un menyspreu pel meu mateix cos que em donava a lliurar-lo sense cap amor a l'espera. Els meus límits com a persona perdien força com un glop d'aigua calenta. Si abans era la titella d'un sol home, ara podia ser el ninot de qualsevol. I el fastigueig de mi va arribar ràpidament al seu súmmum. Però arribat aquí vaig dir que prou. Com per una decantació natural exercida sense trauma, d'una sola passa vaig anar d'una extremitud a l'altra, com si tanqués un cercle i en comencés un de nou. És la teoria dels extrems que es toquen, de la necessitat d'arribar al fons d'una cosa per curullar-ne, de seguit i alhora, una altra. I em vaig llevar un matí dispost que la solitud amb mi mateix fos la sola font de la meva companyia; em vaig sentir digne davant el mirall, nu, certament, terriblement nu, però essent jo mateix. Jo sol i ningú més. I vaig començar a respirar novament, més tranquil. De mica en mica, al meu voltant, l'antiga placidesa es reconstruïa amb sòlids maons bastint una torre que jo feia daurada. Passava més hores que mai a la consulta consentint que el tracte amb els pacients fos el sol bàlsam que, condescendent, alleugerés els tints agres de la solitud. Ja en tenia prou. Ja m'estava bé. Em llevava amb la primavera de Vivaldi i agafava el son amb Schubert, rellegia Proust i Pla i retrobava el confort d'una llana de Shetland i de la pell de Cashemeere. Tot plegat havia estat un malson del que em podia refer prou prest. Les peces encaixaven de nou centrades en la senzilla lleugeresa de l'ésser, en la simplicitat d'un anar fent córrer la meva figura al llarg dels dies, mig adormit o mig despert, tant

era. La presència de l'amor quedava relegada a la màxima posició d'ideal inabastable, igual que l'eterna bellesa d'un marbre esculpit que fa saber tothora amb la seva fredor esquerpa la distància insalvable amb què s'embolcalla. Pot omplir tota una sala, ser el sol centre d'un museu, però mai no serà l'amant càlid i preferit que pot fer brotar una primavera dins d'un pou de glaç. L'amor, la felicitat eterna, serà, doncs, un somni per el qual no n'estic gaire segur si val la pena morir o no. L'ideal quedava escrit amb majúscula, en una espera que des del primer moment queda pactada com a perpètua, amargament sense fi. I mentrestant jo anava fent, trampejant el dia a dia amb prou fortuna, amb prou pau.

Ara tinc el virus de la sida. Després d'haver reparat el meu esperit coratjosament, i ensems haver-lo enfortit un cop refet de l'ensopegada, el cos em porta la factura d'una greu despesa que ja tenia oblidada. La magna medicina que pot ser l'oblit del passat s'ha tornat un xarop amarg que fa reviure els errors comesos i recorda que en algun lloc tot queda escrit, i com la vida fa pagar tots els comptes. Sento culpa. He despenjat els quadres, he tancat els armaris, he esmorteït del tot els acords de la música, he apagat el llum. No sóc ningú. Valc el preu de la buidor. Sense ni adonar-me'n, m'he preparat el taüt. Tantes vegades com he diagnosticat una mort i m'hi he enfrontat amb èxit o no, però sense voler saber amb qui. Ara ho veig perquè ara la veig, fins ara no. Fins ara no he vist res. Ho sé ara que ho veig tot. El meu rictus tenia escollides les fesomies adients per transmetre una tal dissort, el to de la meva veu es graduava automàticament per fer arribar de forma explícita suport i valentia davant la situació. Però tot era fals, una comèdia que avui veig abominable, per més que d'ara mateix donaria la vida que em resta perquè algú me la representés amb convicció. Però no hi ha res a fer. He mentit massa vegades davant la mort, i de retruc potser fins i tot davant la vida, o pitjor encara, davant de mi mateix per no voler-hi veure. Ho veig ara. I cada matí, des de la seva primera hora, la mort em planta cara amb una ganyota burleta que em fa sentir el darrer home del món. Viu davant meu permanentment nit i dia, s'ha fet seu el son i la vetlla, vestida amb un sobretot negre i esmolada falç a la mà. L'altra li penja, buida, esperant el moment d'estirar-la i endur-se'm. Així de fàcil serà. Així de fàcil li resulta sempre. Sordmuda davant precs i raons, no cal ni provar-ho, tan sols caure resignat és la sola cosa que sé fer. El confort del sofà és la sola experiència de vida que em queda, i en gaudeixo fins a adolorir-se'm els membres. Llavors m'endinso

en la nit dels llençols esperant l'estona, la petita estona prèvia, en què no els tornaré a obrir més un cop acabada.

. . .

Potser no he estat gaire afortunat en parlar amb aquesta tal Glòria. No sé per què he perdut els estreps i l'he escridassada. Tot i que no tinc cap intenció de denunciar-la, per què em dec haver comportat així? He fet la criatura i ella bé prou que ho ha vist. Ara em sap greu. De fet, pel que m'han dit, no és pas ella qui practica les eutanàsies, sinó el seu company. Sortosa noia, que té un company amb qui pot compartir aventures secretes als llindars de la vida i de la llei. Potser tan sols volia comentar els perquès de la meva decisió sense voler-hi tafanejar gaire, però el cert és que jo ho he vist com una resistència que se m'ha fet insuportable. Quan vius una circumstància com la meva i decideixes el que jo he decidit, els inconvenients que puguin sortir tendeixen a esbandir-se amb rapidesa. Tot i així, he mirat de disculpar-me quan hem parlat per segona vegada. Ella ha estat considerablement amable, i tan sols ha insistit a trobar-nos per parlar-ne una mica abans que el seu company fes la intervenció que, m'ha assegurat, es faria si jo hi estava decidit.

. . .

—Bon dia, senyoreta Glòria. És molt amable per haver vingut. Passi, passi per aquí.

—Bon dia, doctor Llompard. L'amable és vostè per rebre'm. Carai, quina casa més gran!

—Sí, una mica. La va fer construir el meu avi. Era el fill petit d'una família prou adinerada. Va fer una gran fortuna amb el comerç amb les colònies i al final també va heretar la fortuna familiar després de la dissortada mort del seu germà gran —li anava explicant mentre l'acompanyava fins al saló principal—. Una casa massa gran per a un

home massa sol… —va acabar dient, amb un visible deix de tristor—. Vol prendre alguna cosa? Una mica de xerès, potser?

—Sí, perfecte, moltes gràcies.

El doctor Llompard mantenia una actitud absolutament serena i cortesa, però sense deixar d'observar la Glòria, amb el seu aire elegant sense voler-ho, vestida amb una jaqueta pantaló d'un gris clar, amb fines ratlles de fil blanc. Els cabells, que no volien ser del tot negres, li omplien les espatlles amb rínxols incipients. Malgrat les seves preferències específiques, el doctor Llompard sabia mirar una dona i la Glòria era una dona que de debò feia goig. Sense transició, ella va agafar les regnes de la conversa un cop es va veure asseguda en un dels sofàs del saló de la gran casa.

—Així que té la sida i vol que nosaltres l'ajudem a morir abans d'hora.

Va dir això com havia dit bon dia, i el doctor Llompard es va sentir sotragat i amb dificultats per mantenir el posat de com si tal cosa, que l'exquisida educació rebuda sempre feia que l'acompanyés. Amb tot, lògicament, es va reprendre amb rapidesa per defensar la seva opció.

—Ho comprendrà si li dic que no ha estat gens fàcil prendre una tal determinació, però crec que per a mi és el millor. Se m'ha fet massa gros, això de ser seropositiu...

—És clar. Me'n faig càrrec. Però vostè també comprendrà que li digui que nosaltres intervenim tan sols en el darrer tram d'una malaltia; el seu cas és ben diferent, tan sols se li ha diagnosticat i poden passar anys fins que se li desenvolupi, si és que se li desenvolupa. Avui dia els avenços són considerables i les esperances de cara el futur molt encoratjadores. De fet, el que vostè em demana és un suïcidi assistit i m'entendrà si li dic que no és ben bé el mateix que una eutanàsia practicada a un terminal.

—Sí, ho comprenc. Però com a metge que sóc faci-se'n vostè el càrrec, que totes les consideracions que m'ha fet, i moltes altres, les tinc ben presents, i no obstant això insisteixo en la meva decisió.

—Com a metge, doncs, no li costaria gaire fer-ho vostè mateix.

—Sí, és clar, també ho he pensat, evidentment, però seria massa traumàtic i si, al capdavall, vostès s'hi dediquen, així quin és el problema?

Era covardia? O potser tan sols estava legítimament cansat de viure? El doctor Llompard tampoc no pretenia pregonar en el seu desamor i la Glòria dubtava, tractant

d'encaminar la conversa a un no voler-se comprometre amb la qüestió, tot i que era prou difícil. El doctor Llompard va consentir prop de tres quarts d'hora de divagacions, mentre ocultava, decidit, les llàgrimes del seu desafecte per reprendre novament una actitud de duresa recordant, com de passada, la inicial amenaça d'esbombar l'existència de la Glòria i del seu company. La Glòria, compadida per la poca facilitat que tenia el doctor Llompard per obrir la jugada dels seus sentiments sense por, i veient-lo tan voluntàriament sotmès a la seva solitud, li va prometre que la visita següent seria la de l'Àngel.

. . .

Avui ha vingut el company de la Glòria. És diu Àngel. Un nom ben curiós per a un servicial portador de mort, adient. Pensava que vindria a mi un àngel negre com la mestressa a qui serveix, però m'ha vingut un noi d'ulls clars i cabell ros cendra, proporcionat de mides, sense colrat a la pell, ni de sol ni de naixença, tampoc pàl·lid ni esmorteït, prou alt i afavorit com per agrair-ne la presència. Definitivament, he envejat la Glòria que pot omplir lleures i llençols amb aquesta figura que s'ha mogut, des del primer moment, sense cap trasbals, com si fos ell qui m'acompanyés a mi fins al saló i no jo a ell. Hem parlat de qualsevol cosa durant quasi tres hores, dels retrats del meus parents que pengen de les parets, del seu intent fallit d'estudiar medicina, d'una bella talla romànica disposada en un racó del menjador; de tot una mica, excepte del motiu real de la seva visita: concertar un dia i una hora perquè em practiqui una eutanàsia. Sincerament que li agraeixo. Ho deu haver fet tantes vegades que la seva naturalitat no pot ser fingida. No serà gens feixuc, gens traumàtic. Al final, fins i tot s'ha quedat a sopar. I ha estat mentre menjàvem un plat fred quan el caliu de l'estona demanava enfondir les converses, i jo he sentit ganes d'obrir alguna finestra per mostrar-li el meu dol. Però el sentiment del pudor m'ha frenat. De fet, més que no pas el pudor, de ben segur ha estat la vergonya de mostrar la meva fosca misèria davant dels seus ulls clars. Com es pot fer entendre amb paraules el sentiment del negre sobre negre? En comptes d'això, he fet com la passa contrària i he gosat preguntar-li sobre el perquè de practicar eutanàsies. Una pregunta prou compromesa, però ja llavors escaient. També em sentia encuriosit per franquejar-li límits, a aquell angelet de la glòria que una estona tan distesa

m'estava fent passar. Era fàcil suposar-hi profunds motius existencials, recargolades raons filosòfiques, però no, la resposta ha estat prou inesperada.

—Doncs miri, ben bé no sabria què dir-li —ha començat a respondre, mentre se li amoïnaven les celles—. Un dia m'hi vaig trobar una mica sense voler-ho, amb el cas de la mare d'un company de la facultat, i des de llavors em vaig interessar per aquest tema. Potser, al principi, aquest com qualsevol altre. Després, la mateixa vida m'ha anat portant altres casos i jo, francament, no m'hi he sabut negar mai. Penso que algú ho ha de fer, que hi ha vegades, poques potser, moments massa difícils que tal volta no haurien d'existir, però en què hi ha d'haver algú disponible per fer-ho. No li sembla?

—Sí, és clar… —li he contestat jo, lentament, sorprès de la simplicitat contundent de la resposta.

—A més, no n'estic gens segur, per no dir en obert desacord, amb el plantejament que avui dia es fa de la vida i de la mort. És tot plegat una exageració, per excés o defecte. I també penso que la voluntat d'un home, pel que fa a la seva vida, s'ha de respectar. Vostè mateix, i perdoni que l'impliqui, si ha pres aquesta determinació no és pas per buscar que algú li vingui amb raons, sinó si de cas perquè l'ajudin.

—He pres aquesta determinació… perquè sense amor no val la pena viure, i d'amor no en tinc…, i també sé que tampoc mai no el tindré, que malalt de sida em veig clavat a no poder donar res, a no poder esperar gran cosa de ningú si no és aprensió encoberta en el millor dels casos —he acabat per confessar en una catarsi en extrem dolorosa.

—No tothom viu la malaltia així...

—Sí, és clar, no tothom, però jo sí.

. . .

Aquella nit els llençols del doctor Llompard bullien, encesos, amb el record de l'Àngel. La sola persona que el podria salvar serà justament qui executarà la sentència que tan voluntàriament ell havia avançat en un acte d'absoluta defallença. L'àngel negre, que fins ara li omplia vida i llençols, havia estat sobtadament foragitat pels ulls clars coronats de cabell ros cendra que aquella mateixa tarda l'havien visitat. Les línies

del rostre de l'Àngel delimitaven el sol pensament que el doctor Llompard pogués ara tenir. I es va debatre tota la nit, rodolant al llarg del seu coixí, immers en una passió creixent que per inesperada i absurda se li feia més indomable. Dissort sobre dissort, el desig i la castedat, l'amor i l'absència, tots els contrasentits d'una passió d'ideal, d'un autèntic motiu per viure, li trasbalsaven els sentits fins a fer-li saltar llàgrimes de desconsol. Tenir-ho tot a l'abast de la mà i no poder-ho prendre. Tenir-hi el sol alè de viure amb prohibició d'ensumar-lo. Al final va agafar el son i va obrir els ulls a trenc d'alba, amb el rostre obert com una flor, sentint la remor defallent d'una sonata per a piano desconeguda, veient-se tot ell voltat de cortines blanques.

. . .

He fet marinar salmó i he posar en fresc el millor dels meus vins blancs. Volia començar el sopar amb torradetes i caviar, i potser fins i tot ostres, però he pensat que seria massa, com si tirés al vol campanes de festa que tots sabem que portaran malastrugança. Així, dintre de l'exquisidesa, he buscat una certa sobrietat: còctel de marisc abans del salmó i sorbet de llimona casolà i maduixes amb vi dolç en acabat. Serà poca cosa? Potser hi poso una llagosta, entre el salmó i el sorbet? O millor una taula de formatges i patés, abans de tot? Potser la meva vida no valgui res, però ara mateix la dono tota perquè tot sigui, si més no, com ahir.

. . .

I tot va ser com el dia abans, o molt millor encara. L'Àngel es va deixar festejar tota la tarda en un joc d'adolescents indiferents i tímids pel que fa al contacte de les tendreses dites amb la pell. Després del sopar, ell mateix va insistir a voler escoltar música per ballar, i entre els dos van fer del saló un improvisat embalat, que van omplir d'amples moviments amb valsos i algun bolero. La nit va acabar amb l'Àngel confortablement assegut al sofà, fumant una cigarreta amb els peus despreocupadament estirats damunt d'una tauleta, mentre el doctor Llompard reposava l'orella damunt del

seu cor, contant-li els batecs, endormiscant-se a petites estones, confortat per l'escalfor. Finalment es va alçar, i sense permetre que cap transformació de veu o maneres trenqués l'inesperat regal d'aquell instant de plenitud, va dir:

—Quan creus que em pots practicar l'eutanàsia?

—Quan vulguis.

—He pensat que potser és millor que ho faci jo mateix.

—Saps els ingredients i les dosis del que has de prendre. Modificant-los una mica te'ls pots prendre beguts, si vols.

—Sí, això és el millor. Una altra cosa seria que tu et volguessis casar amb mi.

—Seria un desastre, creu-me. Em sembla que no estic gaire fet per al matrimoni.

—Tan sols era un comentari sense sentit. Et faria res portar-m'ho tot, tu, demà mateix?

—És clar que no. A mitja tarda, com avui. Et sembla bé?

—Sí. Al matí arreglaré quatre papers i ja estarà.

L'Àngel li besà el front i se'n va anar. El va deixar en la solitud de la petita estona prèvia en què els recomptes de tota una vida cauen de si mateixos com la fruita feta d'un arbre. La petita estona es va acabar l'endemà cap al tard, mentre tancava els ulls, adormit per l'efecte d'un dels ingredients del còctel mortífer que s'acabava de beure a l'hora que l'Àngel, assegut al seu costat, li desitjava un bon viatge tot acotxant-lo.

IV

(a)

La Glòria de l'Àngel

—Estic del tot entusiasmada! —va entrar dient la Glòria.

—I doncs?

L'entusiasme es va tornar ràpidament en un gest de cansament, just en entrar al menjador del petit apartament de l'Àngel i veure el desori de papers, coixins escampats, gots i cendrers bruts que regnava arreu.

—Però tu no tens una dona que et neteja? —va dir ella ruflant el nas.

—Sí, però l'han operada de varius i fa dues setmanes que no pot venir.

—I a tu et costa tant agafar una escombra?

—He fet la cuina aquest matí…

—Miracle! —va dir ella mirant de no amoïnar-s'hi, alhora que tirant el to de la veu cap al terreny d'un riure entre resignat i condescendent.

—Millor que sortim i m'expliques el què d'aquest entusiasme. Em vesteixo en un minut.

Trenta minuts més tard estaven asseguts els dos davant per davant, darrere d'un parell de tòniques per fer temps, abans d'entrar al cinema que faria de punt de partida del seu cap de setmana compartit. Ella, arreglada i fent goig com sempre, amb un vestit de punt negre ajustat fins a mitja cuixa, perfumada amb una aroma penetrant i seca que la definia com a la dona segura i directa que era. Ell, els caps de setmana que sortia amb

la Glòria es vestia la deixadesa habitual amb prou cura, fins i tot amb una certa elegància, mirant de fer patxoca. Avui, amb uns texans ajustats nous i cobert amb una americana de quadrets petits i foscos damunt d'una camisa blaumarí. Veure'ls els dos i veure-hi la imatge d'una compenetració reposada i feliç era el mateix. No els costava cap mena d'esforç acomodar-se l'un a l'altra com un vell matrimoni, no pas indissoluble per causa de lleis religioses o humanes, sinó per la solera d'un llarg temps de relació plenament aprofitat. De seguida es van engrescar a comentar el motiu de l'entusiasme de la Glòria.

—La Kübler-Ross acaba de publicar la seva biografia. He quedat esgarrifada. Després de fer un repàs a una vida de pel·lícula, resulta que al final ha tingut diverses trombosis i està completament impossibilitada en un llit.

—I des d'allà ha escrit les seves memòries…

—Doncs sí. I t'agradarien. El final és absolutament guenonià.

—La Kübler-Ross guenoniana? —va dir ell amb un deix d'evident incredulitat, demanant-se quina idea podia haver acabat per extreure la Glòria de les seves explicacions d'un Guénon que fins ara no li havia despertat gaire interès.

—Resulta que, els darrers anys, ha tingut tota una sèrie de visions futuristes que li prediuen el final catastròfic de la nostra cultura, provocat per l'abús dels recursos naturals.

—Dona, no sé si és ben bé això, el que diu en Guénon, però de fet s'hi acosta. Clar que, tal com estan les coses avui dia, convinguem que no és una predicció gaire difícil de fer.

—Ni difícil ni original. Amb això d'acord. Però venint de la doctora Ross, i com a conclusió d'una vida com la que ella ha viscut, ho he trobat molt impactant. Sobretot m'ha colpit que tot això ho explica després d'haver-se-li desenvolupat una vidència inesperada. A més, en Cattiaux no era el mateix cas?

—No, no. Totes les seves prediccions són fruit d'una revelació profètica, res de visions, amb tots els respectes per a la doctora Ross…

—Al final, si aquesta gent acaba per tenir raó, sí que la caseta dels nostres somnis l'haurem de buscar en un lloc ben arrecerat.

—Fa alguna predicció concreta, la doctora Ross? —va comentar ell, pensant en el famós vaticini d'en Cattiaux sobre l'esfondrament de la Unió Soviètica.

—A la seva biografia no —va respondre ella— En va fer alguna, en Guénon?

—En Guénon no, però en Cattiaux sí. Després de la caiguda del règim soviètic va predir que es despertarien els volcans de la regió francesa de l'Aubèrnia. Tot plegat, el signes externs del final catastròfic del nostre temps. Si de veritat els volcans de l'Aubèrnia arribessin a petar, s'ha de comptar que al món no li quedarien gaire més de vint o trenta anys de vida.

Tantes eutanàsies havien acabat per fer que qualsevol tema relacionat amb terminis, morts o apocalipsis fossin inserits com d'allò més habitual en les converses de l'Àngel. De fet, el seu somni d'una caseta en un lloc idíl·lic es configurava definitivament en un lloc idíl·lic i, a més, curosament protegit dels possibles trasbalsos geològics que, segons ell, de ben segur acabarien per "eutanasiar" un món que no s'aguanta. A voltes era aquest un tema de franca obsessió, una dèria que la Glòria s'escoltava una mica de lluny, com formant part del personal món reflexiu de l'Àngel, com tants altres arguments que el definien en el seu tarannà més aviat catastròfic; encara que, ara, acabant de llegir la biografia de la doctora Kübler-Ross, s'hi mostrava més sensible, volgudament receptiva, amb ganes d'afavorir nous intercanvis, d'enfortir nous ponts i de poder anar fent la feina de llevar les fronteres que li semblava que encara hi podia haver entre ells dos. De fet, més que no pas franques preocupacions apocalíptiques, era això el que la dominava al rerefons.

No cal dir que després del cinema i d'un abundós sopar, la nit va acabar a casa de la Glòria, com tantes altres vegades, en un apartament força més acollidor i endreçat que el de l'Àngel, en espera que una refeta dona de fer feines permetés que el tracte tàcit d'un dia a casa meva l'altre a casa teva pogués ésser reprès.

A mig matí del dia següent, el telèfon de la Glòria els va trencar un son que de ben segur ells haurien allargat fins a poca estona abans de començar la migdiada.

—Nena, que vindràs a dinar avui? —va dir una veu decidida i cridanera a l'altre cantó de l'aparell.

—Mare! —va dir ella reprenent el to per no fer-lo gaire engargamellat—. He quedat per dinar amb l'Àngel, i no sé…

L'Àngel, des de l'altra banda del llit, es va tombar i, fent el maliciós, va arrapar el rostre contra la cuixa mig asseguda de la Glòria mentre s'hi fregava el nas, enjogassat, amb ganes d'amoïnar-la.

—Que encara dormies?

—Doncs sí, just m'acabes de despertar.

—Vine amb l'Àngel, si vols. Que el tens aquí a dormir?

—Sí —va respondre ella, resignada per la confessió que es veia obligada a fer.

—Digues-li que s'hi posi.

—No, mare, ara no, et trucaré d'aquí a una estona i et diré el què.

Va penjar amb ganes d'enrabiar-se per les sempre inevitables intromissions de la seva mare en la seva vida, sobretot, i era això el que de veritat li molestava, si hi podia ficar l'Àngel pel mig.

—La meva mare, que vol que hi anem a dinar —va començar a explicar ella sense que ell li permetés allargar gaire els comentaris, decidit a fer-li passar el breu moment de geni intuït en la penjada de telèfon, amb un bon refrec de la seva virilitat, extraordinàriament eixorivida pel seu compte.

La mare de la Glòria rebia com sempre, amb entusiasme palesat, la presència de l'Àngel. La dolorosa pèrdua del seu marit es va veure inesperadament substituïda per un nou fill d'hivern que festejava la seva filla. Però el pas del temps semblava voler-li escatimar, ara ja de forma preocupant, la joia de veure la seva filla feliçment casada i de poder ser amb un bon parell de nadons als braços. L'Àngel era, en tot, el gendre que ella beneiria, i tan sols esperava, pacient, que la llei natural de la vida acabés per portar-li a la seva vellesa aquella felicitat que ella feia inevitable. Encara que no entenia per què, havent-hi els ingredients necessaris, la maionesa no acabés de lligar mai. Prou li semblava que l'Àngel hauria de tenir bona part de la responsabilitat de semblant deixadesa, però tampoc no se'l veia un bala perdut, i la seva filla, tot i essent d'un tarannà ben diferent del seu propi, tampoc no hauria de fer-se tant l'esquerpa quan ella li insistia de formalitzar la seva relació. Fos el que fos, sempre que podia hi ficava cullerada amb una bona convidada a dinar per ajudar-hi a fer tot el caliu possible.

—I què penseu fer, aquest estiu? —preguntava la mare de la Glòria a primera hora de la tarda, fent-se la distreta, mentre decantava de l'arròs els millors talls per servir-los a l'Àngel.

—Doncs no hi ha res decidit. Potser un petit viatge —va respondre ell—. Tens alguna cosa al cap, tu, Glòria?

—La veritat és que tan enfeinassada com sempre estic, no he tingut gaire temps per pensar en les vacances.

Amb el temps havien acabat per voltar la seca i la meca i, en cercles concèntrics, si no havien rodat ja la volta al món, poc els hi faltava. La Glòria, però, començava a tombar l'ànim viatger i el pas del temps o bé el brot d'algun replec inesperat de la seva personalitat, li mudava l'empenta del voler-ho conèixer tot de cop pel conreu de la placidesa dels llangardaixos al sol. O més fins i tot, si no fos pel burxar constant de la seva mare, sempre en el mateix sentit i que li feia contornar l'esquena tota al motiu permanent de la seva insistència, es podria dir que, més que no pas a la lassitud de la salamandra, a allò que ja de veritat començava a aspirar el seu ventre de dona era al confort de la lloca damunt l'ou. Clar que, de bon fons, sabia que amb l'Àngel era això una pretensió ara per ara impossible, però de bon cap no li costaria gaire d'entendre aviat que l'Àngel tan sols ha de fer la poca feina d'aconseguir que l'ou no sigui covarot, que de covar-lo i criar el pollet fins a portar-lo a ser pollastre o gallina eixerida, prou que podia fer-ho ella sola, i millor encara així que amb l'entrebanc pel mig d'una altra veu que no fos la seva. Amb un cap de setmana ben aprofitat, i si cal s'hi afegeix un dimarts i un dijous de passeig per qualsevol jardí, un bon pare pot farcir un fill de tots els models i les estimacions necessaris per al seu correcte desenvolupament. No trigaria, la Glòria, a fer obertes aquestes ara tan soterrades consideracions i a mirar el seu estimat Àngel, no tan sols com l'home de la seva vida, sinó també com el pare solter del seu fill de soltera.

L'Àngel no podia deixar de ser com un petit bot a la deriva. Malgrat el far lluminós que volia dir la presència de la seva xicota, fer arrels en una terra ferma era del cert un enuig que li venia del tot gros. I no és pas que s'hi trobés bé, així, i ser un bon endevinador de futurs a qui se li mostrés en una clara visió del primer a l'últim dels seus dies, sobretot des d'ara fins a l'últim, i que li donés a tot plegar un sentit, un què definit i acabat on tot li giravoltés còsmicament, li donaria de ben segur més descans que no pas desencant per haver-li manllevat expectatives, il·lusions o misteris encantadors a una vida on encara la voluntat pròpia hi pogués fer algun maneig. No la volia per a res, la voluntat pròpia, l'Àngel. Ell sí que es veia empès a fer un petit viatge, o millor encara un de força gran, i si pogués ser sense retorns precipitats per, en acabat, ser al peu del canó per reprendre, complidor, les tasques professionals. La llibertat la volia tota, encara que no sabés ben bé què podria fer-ne, amb vint-i-quatre hores exclusivament dispostes

al seu servei. Somiar il·luminacions inacabables, anhelar eternitats d'orgasme fruïts en la tempesta del seu gran amor. Potser la manca de recursos per capbussar-se sense remei en l'abisme del seu neguit, per tocar-hi fons i així alliberar-se del tot o bé morir, era la perfecta raó per trampejar la por que pogués sentir si provés de destralejar les poques arrels eixides a la seva vida per llançar-se, acte seguit, amb empeny exclusiu, a la recerca del mar infinit on raons i consciències s'ofeguen a la primera braçada. La perspectiva d'una paternitat era la darrera cosa que li podria arribar a surar al magí.

La represa de la setmana li guardava, però, una sorpresa inesperada, un d'aquells tombs, capricis del destí, que giravolta qualsevol situació fonamental i al darrere hi fa trontollar decididament les persones. Si hi ha nord es capgira, i si no s'imposa establir-lo. El doctor Llompard, el matí abans de morir, no va pas modificar el seu testament per fer de l'Àngel hereu universal de la seva fortuna, però sí per fer-li arribar un inesperat coixí de diners prou abundós fins al punt que, ben administrat, li pogués estalviar per una molt més que llarga temporada qualsevol preocupació de tipus econòmic. Fer feliç una persona és la cosa més gratuïta del món, i es podria dir que fins i tot una baixesa embrutidora voler-ho pagar ni que sigui amb deu cèntims. Però el doctor Llompard, desprès de tot i més, va voler-li retornar el favor dels boleros ballats aquella nit de somni d'estiu amb la sola cosa que després de morir encara podria manejar: un bon grapat de diners. Va repartir els seus béns com si repartís les seves despulles i es va ocupar de la manutenció de l'Àngel com d'una paga de viduïtat per un matrimoni fruït en un instant de somni.

Per a l'Àngel va ser com veure el cel obert. Un cel de núvols de colors que aviat es transformaria en gris de plom en comunicar-li la noticia a la Glòria. I no és pas que ella, pel seu sol compte, volgués deliberadament trencar cap equilibri, ni tampoc ell desbaratar el muntatge present de la seva vida, però inesperadament els havia arribat el moment de prendre alguna decisió, de revisar aquella envejable estabilitat que en les seves vides i en la seva relació ja els estava bé. Podien passar per alt la sotragada i anar fent com si res hagués passat. Fer el millor dels viatges per celebrar l'inesperat cop de la fortuna i deixar passar un altre any mantenint el futur en el terreny de les imprecisions. Però els seus neguits secrets, inconscients, els amos ocults de la voluntat de les persones que tantes actituds servils poden fer capgirar quan la vida els obre la porta de la garjola i prenen possessió del domini de la ment i de l'expressió, no semblaven dispostos que les possibilitats ofertes pel destí quedessin reduïdes a l'emocionant experiència de caçar

zebres africanes amb el dispositiu d'una màquina de fotografiar. Era arribada l'hora de quelcom més. De decantar i d'escollir. El somriure de la fortuna pot enfosquir moltes rialles abans de gaudir de primaveres renovades que presagiïn els fruits madurs d'una nova plenitud.

L'Àngel li contava la novetat amb la barreja d'alegria i desconcert propis de la capgirada que això podria suposar.

—I així, ara, què penses fer? Plegaràs de la feina? —va preguntar ella després d'escoltar-se'l bocabadada, sense que la seva pregunta volgués tenir el to d'una intromissió en la decisió que l'Àngel pogués prendre.

—De moment, deixar passar uns dies per reposar-ho. Però sí, és clar, això segur, aniré amb vista a plegar de treballar… —va començar dient—. Potser començaria a ser hora de passar algun cap de setmana a la recerca d'algun mas de muntanya que ens pogués fer gràcia. Què te'n sembla? —va acabar per dir, amb un to obertament inquiridor.

A tota ella li va venir un regust d'incomoditat, amb la perspectiva real de fer maletes i deixar la ciutat i la feina. El plural emprat per l'Àngel li va fer, per primer cop a la seva vida, una nosa inesperada, un disgust estrany que malgrat que lleu no va pas evitar deixar traslluir.

—Home, amb el temps sí, però ara mateix què t'haig de dir…?

—No té per què ser ara mateix.

—Ara mateix pot voler dir un parell d'anys. Per a mi de cara a molt més endavant, d'acord, però ara per ara… Què vols que et digui? Per més que s'hagi d'acabar el món, no serà pas demà mateix ni la setmana entrant.

La fortuna del diner obria una primera escletxa en el lligam dels seus sentiments que cap del dos no va voler apregonar. Un llarg silenci, més aviat trist, va distanciar amb molta prudència aquella primera part de la conversa de la segona. Va ser un silenci reflexiu, llarguíssim, atesa la circumstància, per ajudar-se a escollir curosament intencions i paraules, per no fer-se mal, volent respectar per damunt de tot l'amor que l'un per l'altre sentien, el fruit preciós d'anys de relació que cap dels dos no volia que es malmetés ni de frec amb una frase desencertada, amb un sol gest enterbolidor, justament

ara que una bifurcació, que potser tal volta ja existia feia temps, anys fins i tot, i que mai no havien sabut o volgut veure, se'ls obria inesperadament sota els peus.

—Perquè… si els diners fossin teus tu què faries? —va dir ell reprenent la conversa a poc a poc, buscant per la indirecta la resposta que temia, si més no la que en part ell es pensava.

—Doncs mira, francament, canviar de casa, no, perquè el meu pis ja m'està bé; deixar de treballar a l'hospital tampoc; no sé si més endavant, però ara segur que no. M'agrada la meva feina i la necessito, ja ho saps. Si t'haig de dir la veritat, el sol plantejament de vida que ara faria seria tenir un fill. Bé, ben bé ara de seguida potser no, però d'aquí a un any o dos segur que sí, deixar passar més temps segur que no. Tu no, però jo, que sóc la dona, aviat començaré a ser massa gran. És clar que per a això, amb el meu sou en tinc més que prou. De fet, jo ja estic bé com estic i els diners poca cosa em canviarien. Així que, estimat Àngel, la decisió de la teva vida et correspon a tu.

L'escletxa quedava definitivament enfondida i el pont que comuniqués les dues bandes de l'avenc, en mans de l'Àngel determinar-ne mides d'amplada i fortalesa. Voler fer néixer una altra vida, com la Glòria pretenia, era un fet prou decisiu com per tenir la mida d'una espasa escapçadora penjada per un inflexible Damocles. La Glòria, traspassant-li a l'Àngel la decisió i el comandament exclusiu de la nau de la seva vida, no pretenia de cap manera desempallegar-se de cap compromís, sinó que exercia, fins a la darrera de les conseqüències, el seu dret inalienable a la llibertat d'escollir, d'una manera volgudament inclement, cert, però per fer al capdavall d'un somni una realitat, es requereix sovint un cop de voluntat per reduir els esbarzers, malgrat el risc de les esgarrinxades. Ella escollia un camí i n'assumia plenament les conseqüències dissortades que se n'esdevinguessin, de les que tenia consciència i de les que no. Era prou forta per fer-ho. L'honestedat amb si mateixa era al fons de la tria, com ha de ser al fons de qualsevol exercici de lliure albir. No hi pot haver cap altre secret en la fortalesa de la humanitat, cap altre misteri ha de poder conduir una vida al seu perfecte acompliment, la sola condició a respectar per no haver d'arribar al final de la cursa amb laments pel que s'ha fet o deixat de fer. La Glòria tan sols es limitava a prémer amb la punta de l'ungla el cor de l'Àngel mercès l'insospitat accés que hi tenia, perquè també ell decantés lliurement la seva voluntat. Malgrat els riscos. Pagant el preu que hagués de pagar.

(b)

L’Alba d’en Marc

M’has de deixar marxar, amor, el viatge que ara emprenc és sense retorn i l’haig de fer tota sola. Hem lluitat amb tant de coratge aquests anys contra la malaltia que si d’alguna cosa me’n vaig certa és del teu amor per mi. Però jo ja no et puc estimar més. No puc estimar-te com fins ara t’he estimat, com dos germans siamesos mai separats a qui els batega un sol cor. Mai un sol enuig, un sol gest obac ens hem vist a la cara. Però ara t’has de reprendre i volar sol, sense mi. I no és pas perquè no et pugui seguir estimant com fins ara t’he estimat que et dic això, sinó justament perquè tant t’estimo t’haig de deixar d’estimar. Perquè el viatge que ara emprenc és sense retorn i l’haig de fer tota sola, i tu t’has de reprendre i volar sol. Per amor deixem d’estimar, amor meu. Desa el record de mi en un calaix profund del cor colgat de clavellines i deixa que heures espesses facin venir-hi a sobre l’oblit dels dies. Obriràs nous camins i corriols d’un present que no serà el meu perquè jo ja serè morta. Perquè el meu camí s’atura sota terra i tu has de trepitjar, encara, molta gespa tendra de sendera. T’ho mano per l’amor que em tens, que em deixis d’estimar, que a la mort hi haig d’anar tota sola i no tornaré, i tu no pots venir, i no vull que tu vinguis. T’ho mano ara, quan mai res no t’he manat ni tan sols mai res no t’he demanat, ja que el verb *requerir* no ha vertebrat un sol dels versos que ens hem dit, sinó tan sols paraules d’amor senzilles i tendres com diu la cançó. T’ho dic ara que sóc forta, perquè n’he après a ser-ho a còpia de veure’m segura voltada pel teu braç d’home fort, per haver reposat la fatiga damunt del teu pit ample i segur, i d’haver-me sentit acaronada de llunes a la galta al batec de la teva sang. Tantes vegades dormint a frec del teu cos nu, veient-me penetrada de ferro roent, tenallada pels teus braços forjats, fent que les aigües del meu cos bullissin desfermades al teu braó, fent-me sentir la dona del món, la mare fecunda d’un univers estelat. Tota la meva carn

s'ha amollat a l'empenta del teu desig i m'ha fet segura i forta com una deessa de l'antigor. I des d'aquí et mano que em deixis d'estimar perquè me'n vaig tota curulla del teu amor. I tu t'has de fer fort en la teva força. Perquè amb mi, aquesta vegada, no pots venir, i no vull que tu vinguis. Les acaronades de la teva tendresa reprenien poder en el combat contra la malaltia en una lluita en aparença desigual, però de fons victoriosa. En buidar-me el pit, en mostrar-te la closca nua de pèl com una lluna blanca, omplint-me tu la buidor de la sina amb mil besades de bruixot guaridor, arrelant-me el palpís dels teus dits a la testa fins a fer-hi créixer una cabellera argentada sols vista per tu i per mi. Com més malalta he estat més t'he estimat, com més se'm podria el cos més que tu l'has estimat. Em guanyat la batalla, amor meu, no en dubtis, t'ho dic jo a qui tu mateix has consagrat com a deessa de l'amor. Com, si no, s'explica el que l'un per l'altra hem arribat a sentir, tot el que ens hem arribat a dir en el silenci d'una sola nit. Ara que del tot sóc una dona corcada, no puc fer altra cosa sinó estimar com una boja, com una bacant enfollida cavalcada per un Dionís fabulós que s'aferra i m'esperona en el sol sentit que em queda, el que tu has burxat, viril, traient-me les paraules de la boca i anorreant-me la vista, deixant que el teu amor fos la sola pell que em cobrís, la sola morfina que ara m'alleugera. Perquè, de dolor, només en tinc un, el d'aquella tarda d'estiu en què tu em vas fer teva per primera vegada damunt d'uns llençols tan blancs com el candor de la nostra virginitat. Aquella tarda d'estiu en què jo vaig posseir per primera volta el teu membre nu dins la meva carn de donzella, estripant-me el si, i em vas fer una mica de mal malgrat la cura dels teus moviments, malgrat que per res del món volgués jo que fos un dolor el padrí de la nostra primera lliurança, un padrí que ara torna per esqueixar-te la vida tota sencera. Ho sé. Però, sàpigues, que amor i dolor porten un lligam secret, invisible com l'aigua de la lluna. Jo, ara que sóc deessa de la vida a punt de morir, ho sé. El meu amor viurà en el teu dolor com el meu dolor va apadrinar el teu primer acte d'amor, la meva primera lliurança. Però no pateixis, perquè el dolor ha de morir i amb ell el nostre amor. Per això et mano ara que em deixis d'estimar; per tant com t'estimo m'has de deixar d'estimar, perquè pugui així morir el dolor i pugui jo, doncs, morir tranquil·la sabent que tu, de dolor, no moriràs d'amor. El taüt és meu i per a mi sola; l'he anat construint a la teva esquena amb la pesantor d'haver-me de vestir un futur, de mirar-me un aixopluc per demà, perquè de sobte he deixat de tenir avui en manar-te que et deslliguis de mi, salvant el lleu present on vivíem, on sols l'amor pot viure, per asserenar-me i fitar el futur deixant darrere, de sobte, l'eterna joventut perquè hi deixo el teu amor. Tu, innocent, encara vius el somni

primigeni de l'amor que tot ho fa etern. La maduresa se't farà dura, pitjor que a mi la mort. Jo, vestint-me un taüt de morta, en tinc més que prou. El meu futur és tan lleu que tan sols per aprendre'l l'he intuït, i puc tornar, voluntariosa, al meu present d'amor. Però tu hauràs de fonamentar tota una vida, alçar-hi parets i coronar-hi sostre i teulada. I no saps encara quina mena d'amargura serà abandonar el present de paradís que sols coneixes per acaçar qualsevol sendera de futur que de la primera passa saps que et portarà a la mort. Allà on jo no t'hi esperaré perquè seré del passat, perquè seré morta fa tant de temps que ni l'amor ni el dolor no et podran ja acompanyar. Ho sé ara que sóc sàvia i el futur no té per a mi cap secret perquè he gaudit del present de l'amor fins esdevenir deessa, i a tu et deixo caminant vers el futur, fent-te mortal a cada maleïda passa d'userda fresca que, enganyadora amb la flonjor, et menarà fins a la duresa del teu mateix taüt, un taüt que no serà el meu, ja que al meu jo hi vaig tota sola i tu tot sol al teu; perquè a la mort hi anem sols, hi hem d'anar sols, en oblit del dolç present de l'amor compartit. Jo hi vaig plena d'amor, com una deessa primigènia de l'antigor, i al Déu del món li demano que també tu hi arribis sense futurs per vestir, sense passats per rememorar, ple d'un amor que no podrà ser el meu perquè el meu només et portaria dolor. Ara, que sóc deessa Venus del cel i de la terra, a tots els déus convoco a fi que arribis a morir ple del teu mateix amor, tal com jo arribo ara a la meva mort. Deixa de plorar, amor meu, que si arribessis a fer el teu dolor tan gran com el nostre amor hi moriries certament. I no vull que tu moris tan sols perquè jo hagi de morir. A la mort hi haig d'anar tota sola, i tu no pots venir, i no vull que tu vinguis. Acaça el futur amb fermesa fins a esdevenir savi en la mort i en l'amor, com jo mateixa, en el dolor, com tu mateix ara. Beneeixo la vida que he viscut i la mort que tan a prop se'm presenta, perquè com a gran dona del món que he esdevingut m'acomodo sense resignació al transcurs pròsper de la vida, al seu flux que ara el sé creador, a la infinita mutació que fa aparèixer la vida i que fa de la mort senyora del món. Cedeixo tota lluita inútil perquè he assolit la raó, l'enteniment d'una deessa, i oberta de bat a bat manllevo els obstacles en mi per esdevenir una fulla al vent sense pàtria ni destí, perquè la mort i l'amor m'han fet lliure i enmig de la fosca presó del planeta, de l'auguri precís, he esdevingut dona lliure, i conciliada amb la mort hi vaig plena de vida. I això t'ho dec a tu, amor, a la teva passió dolça, creixent, constant, sense por de la mort que tan de prop em tenalla, sense enuig ni enyorança pel pit que em manca i que tu tan assabories, veient-te recollir les gites de sang com si fossis un àngel inadvertit, aigualejant-me cada matí la pell suada, del tot nua de pèl, com si esbandissis al primer dels teus nadons. I jo, conformada, feta

un secall, he esponjat la rosada del teu amor fins al darrer esquitx com els traus de la terra s'amaren de l'aigua de la lluna per fer-hi néixer or i plom, com la caçadora furtiva d'un raig de sol que veient-s'hi prenyada s'enllesteix dona de la terra, mare fecunda d'un univers estelat. A tu tot t'ho dec, amor meu, a la teva mà forta que m'alça lleugera, al teu cor de cera tendre gravat amb puntes de diamant, al teu sexe ferm que tantes aigües m'han fet vessar. A tu tot t'ho dec, amor, i t'haig de bescanviar ara la meva mort per la teva llibertat, el teu dolor per la meva vida. Ha de ser així; t'hi has de conformar. Has d'acceptar la penyora que t'ofreno perquè també tu, al capdavall, esdevinguis lliure en la vida i, sobretot, en l'hora de la teva mort. Sàpigues, però, que no hi ha destins amargs, sinó tan sols voluntats febles a l'hora d'estimar, ja que un cor esmorteït és la sola dissort, i aquesta ha de ser la teva força. I no has de permetre que la derrota de la por s'ensenyoreixi del teu destí i et malmeti el preciós do de la vida que tant d'amor t'ha de portar. Així com tu m'has estimat tant t'estimarà la vida, pagadora fidel i generosa dels seus amants. Tan sols has de no rendir-te a la por, al despit, a la sequedat del gel dels avars. Segueix sent com fins ara ets, allargant, tossut, el primigeni present de l'amor que tan a la carn has conegut al llarg dels corriols del teu futur, i puguis així arribar com etern adolescent al llindar del teu taüt. La vida, sàvia mestressa conductora d'amants, t'ajudarà cada dia si com fins ara segueixes essent sincer en el teu estimar. Confia-hi. Prega-li. En silenci segueix-li la petja misteriosa i plegat sempre a la seva disposició, com sempre ens hem plegat l'un a l'altra, sense res demanar-nos, acceptant-nos tan sols de ple en el nostre lliurament. Fent-ho per amor. És el secret. Ara que sóc dona sàvia a punt de morir, ho veig tot tan clar com la llum del migdia.

Sóc l'Alba d'en Marc i les hores comptades de la vida han arribar per a mi al seu terme i m'han abocat a la negra nit de la mort. Vestida de lluna travesso el sorral de la platja fins a arribar a ran d'ones on m'espera el mar incert d'un altre existir. Per sol viàtic porto a la mà un raig de sol que el meu amant m'ha encès al llarg del camí que deixo enrere. Si algun barquer ha de venir fins als meus peus, per prendre'm i llevar-me més enllà, quedarà prou pagat amb la meva moneda. No tinc por i estic disposta. Tu reprèn-te i camina, Marc, que amb mi, aquesta vegada, no pots venir, i no vull que vinguis fins que la teva mà vessi de sol com ara la meva, fins que hagis vist i entès en la teva solitud com n'és, de gran, l'amor i la vida, talment com jo ara, tota sola davant la mort, ho veig. Que la teva mort sigui com la meva i la claror dels meus ulls fanals encesos al teu esguard, així el camí de la vida et serà lleu com a mi mateixa ho és ara la

meva mort. Per tant com t'estimo et mano que em deixis d'estimar perquè has de morir sadollat del teu amor i no del meu dolor. Que el meu darrer instant sigui per a tu com un trenc d'alba a una nova vida, i que aquest dolor de mort i de vida que ens ha apadrinat el primer i l'últim dia no fermi la tenalla per fer-te morir de mort, sinó d'amor.

. . .

Ai, Alba!, que morta tu vull morir jo a l'acte mateix. Ni tan sols un instant de més em veig capaç de sobreviure't. Temo la fredor erma del teu cos com la més irreversible de les desgràcies. Temo la solitud de la meva vida com el pitjor dels mals. Temo la teva absència com una mort en vida. Ja ho veus, temo per mi i no per tu. En tant la malura se t'ha menjat el cos m'he dit cada dia que el fetiller que t'ha condemnat de cap de les maneres no podria imposar-nos la seva voluntat maleïda i allunyar-te per sempre més de mi. Però ara veig que m'ha vençut. És més fort que la meva fe, que la meva constància a ignorar-lo i dir-li que no, i obrint els ulls li haig d'admetre la victòria abans que en reculli el guany. Tu me'ls has fitat de dret i m'has ferit amb la teva claror, i sense cap recel hi has llevat el tel de la falsa esperança que els enterbolia dient-me un adéu que mai no hauria cregut que arribaria per a nosaltres, a la flor de la vida, saltant com anàvem per damunt del dies com esquirols enjogassats sense haver d'ignorar les hores de què van farcits perquè havíem vençut el batec del seu pas amuntegant acaronades per a un hivern que mai no hauria existit. Ara, els teus ulls m'han dit adéu; m'han dit dolor; per la boca m'has fet dir que t'has de morir, i que el requisit imposat per la malura és de major força que cap altra condició perquè ella, molt destra, ha desfet del tot i amb rapidesa el sol pendent per on hem fet lliscar la nostra vida i és ara una feixuga costa el nostre antic camí de roses. I tu que em segueixes fitant de dret, dient-me coses que no vull sentir i que jo provo de callar amb un "mira de dormir una miqueta, reposa i no et cansis". Però tu em prems la mà sense cap força, i redius i repeteixes a cops de claror encesa què serà de nosaltres. Què serà de tu i, després, què serà de mi.

Ara s'ha fet clar que tot hagi de voltar, tan sols, per fer-te més lleuger el darrer tram esmerçant la cura esbandint-te el cos al matí, per engrunar-te del tot el menjar i fer-lo passador. Sóc el teu home i el teu servent, infermer i llevadora, ja que cada dia et prenc com infantada de pocs moments per presentar-te a la llum del dia i veure't així tot

el cos enjoiat d'un somriure, mentre que qui veig de veritat és la mort que se t'apropa com la remor d'una allau abassegadora que tot ho haurà de colgar d'un sol cop. Primer se t'endugué un pit, ara l'altre s'ha esfondrat en un horripilant rebrec de pell que permet comptar-te les costelles d'una en una. El mateix rebrec en què tu mateixa, oh, dolç amor!, has anat esdevenint mica en mica, de forma inadvertida però tenaç. Els meus braços ja no alcen el cos tou on jo emmotllava la meva fibror nerviüda que tu sabies cavalcar fins a esmorteir-la com un núvol rajat de la llum tendra d'un capvespre. Ara és com un cep de vinya, un tronxo d'heura pelat de fulles, als meus ulls un canyís de cristall de la mena més frangible. I m'avorreixo del meu braç massa fort i rodó, del meu pit ample i onejat, de la vida que a desgrat meu em sura i que en tu s'apoca. Però jo no vull ser vençut, dolç amor, no puc ser vençut i faltar-te a la promesa de mai amollar-te, de deixar de ser tu i jo els bessons siamesos a qui els batega un sol cor. I vull venir amb tu conformat a la teva cadència com l'empenta de les ones a l'embat del vent, fent-te companyia en el teu declivi. I si de cas no puc vèncer el fetiller maleït que se te'n du, sí que em puc vèncer la fortalesa del cos, i per fer-ho no em cal estripar-me el fons de la pell amb ganivets esmolats per sentir-me traspassat de la mort, per sentir-me morir de la mateixa feblesa que moren els més desemparats. Tan sols romandre al teu costat, amarant-me de tu, xop com una esponja de mar, com sempre m'hi he vist; en tinc més que prou amb això per sentir-me morir al teu costat. Em basta alçar-te a fi de jo caure, mirar-te la claror de les ninetes per jo enfosquir. Jo vaig amb tu allà on tu vagis, dolç amor, esdevingut voltor negre, aguaitant joiós el tendre anyell ferit per nodrir-se de la seva sang, balena boja que es llença decidida al sorral de la platja per trobar-hi un final segur. Sempre a frec de la teva galta, per no deixar-te sola, complint una promesa que mai no ens hem fet perquè no ens calia: junts del primer dia a l'últim. I més enllà fins hi tot, ja que si cal esdevindré guerrer de llegenda i coratjós apamaré senderes en la fosca regió dels esperits fins a trobar-te, fins a fondre'm en tu llevada la nosa del cos, sense deixar-te d'estimar ni un sol instant, sense que el decaure de la teva vida aflaqui una sola espurna de la foguera del meu amor. Així potser el farem etern. Viure sense tu seria per a mi mort en vida, i servaria la teva memòria damunt d'un altar visible sempre ornat amb flors fresques i espelmes de color blau cel, amb un llumet d'oli a carregar cada matí del llarg hivern de la meva vida, atiant cada jorn el dolor del meu cor, de la meva solitud, perquè el morir del temps no sollés una sola unça del teu record en mi, no hi fes hivernar un sol dels records de primavera que de tu guardaré. Per viure així més val morir. Que l'allau del fred també se m'emporti! Que el maleït fetiller també a mi em

condemni! El meu alè t'acompanya sense por allà on tu minves, el fil del pensament de tu no se'm desnua, no es desenllaça la teva vida de la meva. Em sento tan defallir com vidre fos, l'empenta d'abans aigua vessada, el cop de mà ferm mantega fosa. Jo, el que altre temps era fort com una roca, devastador com un senglar ferit si calia, sóc ara el dibuix d'una llàgrima en una nina de porcellana, un Samsó rapat, una donzella espantada de la seva primera taca de sang. I no hi lluito. I no em reprenc. Estic on haig d'estar, no en dubto, al teu costat, fins a la fi i més enllà fins i tot si cal; dos batecs de cor fent una rima unisonant, morint de dolor, morint en vida al teu costat per la mort del teu amor per mi. Però el meu cos ferrat es manté rebel a seguir el compàs minvant del nostre esperit. El muscle roig que tantes cançons ha fet néixer en la seva plenitud de viure i estimar s'entesta a no relaxar el batec que m'empenta la sang; però jo, des d'un profund rerefons, li covo sense basarda una atzagaiada amb què sobtar-lo i menar-lo al mateix terme on es clourà el teu alè i alhora el meu. I si no és de bon grat que vol cessar la tonada insistent del seu vers cantat, ho farà d'un cop destre que jo li amaniré. Ho dic jo que sóc en Marc, l'home fort d'altre temps que tu tant assabories, el que preserva un darrer vigor al postrem replec de la sang, al fons de la primera onada, just per esquinçar un mocador de seda fina, just per embolcallar-me amb un darrer ofec per saltar capbaixant el darrer graó de la vida i enfilar-me del tot al núvol de lleugeresa on tu ja vols navegar, on jo ja em sento desfer, on els cossos són ordits amb teixit de fada padrina i les consciències fetes de vent de marinada. No cuitis a marxar, dolç amor. Fes curtes les teves passes com el pas del pardal fins que jo acastelli prou feblesa, prou coratge al pit, per saltar amb tu al món dels núvols que no són de carn, a les seves formes voluptuoses caprici dels vents. I allà perseguirem la tarda en la seva hora més baixa per gaudir d'un capvespre allargat al nostre voler, comptant-li infinits tons de vermell, blau i violat esquitxats al cel i damunt nostre, fins mai sadollar-nos, com en qualsevol tarda de la nostra primavera damunt la terra, la carcellera que ara ens escatima la llibertat. Ens avançarem, quan tu ho volguessis, una llarga passa i una altra, i de sobte empaitarem la matinada afaiçonats pel llevant, allargant el trenc d'alba damunt la mar fins a exhaurir-li el blau a l'aigua, en honor al teu nom d'hora santa, resseguint terres ignotes, estavellats contra les més altes muntanyes, cerclant-les-hi el cucurull punxegut, amanyagant-les, fent-hi un anell de noces per maridar-nos a gratar del cel, lluny del trespol que ara ens escapça la vida sense haver arribat a cap estiu que ens acollís nus de roba en nits xafogoses. No vull per a nosaltres cap altre destí que no sigui aquest. Deixa, doncs, d'ullar-me amb fermesa per dir-me què serà de nosaltres; què serà de tu i,

després, què serà de mi, perquè jo, en Marc, oh, dolç amor!, no permetré cap després interposat entre tu i jo.

A l'hospital, per la Glòria he conegut l'Àngel. En ell he vist el meu salvador, la resposta imprevista a la meva pregària, l'àngel que Déu ens envia per contrabalançar el tort que la mort ens fa enduent-se't a tu abans que a mi. Camino, astut com la guineu, perquè temo que el meu requeriment em segui negat. Silent com una serp d'aigua, llisco per les converses per no fer saber on és que vull que el cop sigui donat, la dentegada mortal, amagant la darrera intenció de les paraules. Acolorint els mots, demano ajut per a tu i no per a mi. Reclamo tots del drets de la dignitat i del bon morir en nom de l'amor que ens tenim per encarar civilitzadament i amb homenia la teva mort. Recullo totes les raons, antigues i modernes, per desempolsegar el gran triomf de l'home nascut damunt la terra: el lliure albir. "No tenim per què deixar que el transcurs de qualsevol cosa se'ns imposi com als animals feréstecs d'un bosc privats d'enteniment raonador —dic—. Hem de ser la imatge de la serenor, del criteri escollit que ens fa ser persones davant l'adversitat absurda." Segueixo dient tot entonat. Converso amb ell avorrint les metàfores confoses, com un científic de la vida, sense entrellucar-hi pors ni dubtes, expectant el moment en què tombaré el subjecte central de la conversa per substituir-te a tu per mi, en què reclamaré sobre meu els motius argüits i que, llavors, ja tan incontestables els haurem fet que no me'ls podrà negar. Me'l faig amic meu perquè amb un verí consagri la nostra aliança en la mort, perquè el sol cor que a ambdós ens batega l'aturi amb precisió a l'instant per tu escollit. Escollit pel fetiller maleït. Ell no em diu que no a res, ara per ara, i discorre amb encert les meves raons, acostant-se al parany com un pardal confiat, i es deixa dur mansoi com un xai a l'escorxador que jo governo i on ell ha d'esdevenir el botxí sagrat, l'Abel ben mirat d'un déu rigorós que gaudeix d'oblacions de sang. Però mentre jo crec amanyagar-lo amb les meves raons, la Glòria sap per la teva boca una veritat que no fa batec amb la meva. I al revés del rerefons, jo sóc la titella i ell el comanador. M'ho ha fet saber de sobte mudant el subjecte central de la nostra conversa en un instant en què ha dit prou, mostrant-se'm fort ell a mi com jo a ell no he deixat mai de mostrar-m'hi, per posar-m'hi a mi en lloc de tu en l'entremig de les nostres paraules. Dient-me que tu no vols ser morta per ell. Manant-li tu a ell que no em faci morir a mi. Fent-me sentir dir per ell que de mi es preocupi i que a tu t'oblidem. Que t'oblidem. Que jo t'oblidi! L'anyell esdevé brau i el caçador presa abatuda. I així jo, vençut del tot per ell i per tu, tremolo indefens pel somni esmicolat, sense perquès a

la boca. I anorreada la façana li demano clemència de genolls, i li ploro, i li suplico que, si no és capaç de fer néixer per a mi cap somni d'esperança que em perllongui la vida viva amb tu o sense, m'enverini la sang amb qualsevol metzina, que tingui compassió de la meva vida morta, del llarg després sense tu. I ell em respon, cruel com una fera assedegada, que tu li has fet jurar que de mi se n'ocuparia i que en això queda exclòs fer-me morir.

Sóc un marc de dol on cap albada trenca la foscor. Voldria ser un núvol per ombrejar-te el migdia sever i tan sols sóc una pedra enfornada a l'infern del meu dolor. Sotmès a la teva crueltat, no haig de permutar els maleïts designis de cap fetiller senyor de nosaltres. Saps que em colgues viu a la mort, sense ànim de cercar esperança, a mercè del pas de les hores, amuntegant dies i setmanes en un desert de sorra sense castells, sense permís per mirar els núvols on potser una pluja de tu m'alleugerés la sequedat de la pell. Cap àngel, avui, no pot combatre el meu fat.

Eu não sabia que o amor era tão real

Fernando Pessoa

V

Elisenda, mare d'àngels

Montenegro, 27 d'agost de 1998

Estimadíssim fill meu,

Jo ho veus, la que sempre t'ha aconsellat seny i mesura per no errar en els viaranys de la vida, es troba ara a la més que respectable distància de mil dos-cents quilòmetres de tu en un imprevist acte de rauxa que m'ha fet voltar la vida tota sencera, en prendre una decisió pocs mesos enrere tan impensada. I no és pas que tingui dubtes pel que he fet, ni tampoc penso que per res del món hagi de presentar excuses a ningú, o de donar explicacions dels meus actes si no és a mi mateixa, és clar. Però no m'estaré de dir-te que la teva actitud comprensiva i intel·ligent em fa sentir lleugera i descansada. Això d'ara no té res a veure amb l'exemple que fins ara tu hagis pogut veure en mi. Al capdavall tan sols et tinc a tu, i malgrat que com a mare sempre se m'ha fet una mica difícil de suportar que tan poc em necessitessis, ho he distret pensant que, ben mirat, ets un jove que fa la vida que li pertoca i que si amb tu mateix n'has tingut prou per espavilar-te a la vida, doncs mira, jo contenta i orgullosa que n'estic, de tu. De veritat que t'ho dic. I des d'aquí, de tan lluny, disposta a quedar-m'hi per sempre, començant tant del tot una nova vida, faig el que ara sembla que em pertoca fer: mirar enrere i fer recompte, i entre les coses que hi veig tu en sobresurts com el meu fill estimat. No en dubtis.

Què et va semblar en *Jorge*? Ha estat tot tan precipitat que no podràs tenir-ne, d'ell, cap opinió de pes formada. Ho comprenc. Però vàreig entendre en la poca conversa que vàreu tenir que no et va pas desplaure, fins i tot en l'abraçada ferma que us vàreu dispensar en el comiat diria del tot que et va complaure com a persona. La veritat és que fa tan poc de temps que ens coneixem, ell i jo, que jo mateixa em veuria una mica compromesa si hagués d'explicar-te el seu fons de persona. Això no diu gaire a favor meu, com a persona assenyada, vull dir, però la veritat és que no en tinc cap recança. I és que a contrapès d'això, la sola cosa que hi puc posar és una confessió que potser fer-te-la a tu no s'escauria, però que ara mateix, a l'escalfor d'aquest sol del sud que et ben juro que sembla etern, no em ve gens d'aquí. I és que, fill meu, estic enamorada ben bé fins al moll dels meus ossos i, a més, em sento estimada amb la mateixa penetració (i perdona el mot emprat). Suposo que això ho has entès ja perfectament sense jo haver-t'ho de dir, i que és aquesta la sola raó d'aquest inesperat viratge que a la meva vida li acabo de donar. Del cert haig de dir que aquest tomb impensat, sobretot per la presa amb què l'he fet, és més propi d'una joveneta esbojarrada que no pas d'una dona madura com jo ja sóc del tot, però una rauxa és una rauxa, i posats a fer les coses més val fer-les ben fetes. Com diuen en portuguès: *não é?*

Aquí tot és tal com ell em va prometre. Vivim en el seu petit apartament de tan sols dues estances, però té una terrassa tres vegades més gran que tot el piset junt, encarada a migdia i des d'on es veu l'Atlàntic al fons. A sota, hi viuen els seus pares i a la planta de baix hi ha el petit restaurant que ells regenten. He estat rebuda amb molta cortesia, sobretot per la seva mare, a qui jo temia haver de conèixer per si em mirava com una mena de boja vinguda de vés a saber on, capaç d'esgarriar-li el seu fill, coses que pensem les mares; però no, han estat tots prou correctes. Així que, fill meu, no pateixis per mi, que jo estic la mar de bé.

Bé, dóna molts records a la Glòria i ja t'aniré explicant més endavant altres coses d'aquest tros de Portugal on he anat a parar. No deixis d'escriure'm de seguida que puguis, que de records de Barcelona només he portat un retrat teu.

La teva mare que t'estima,

Elisenda

. . .

Montenegro, 28 d'agost de 1998

Estimada Maria Lluïsa,

Instal·lada en aquest nou destí de la meva vida, m'apresso a escriure't per veure com estàs. Vull que vegis en això que no oblido en res la teva amistat i l'afecte que et tinc, totes les bones estones que juntes hem passat, i tot i que enutjada amb mi no em vares voler acomiadar, desitjo que acabis per entendre'm una mica la decisió que he pres. Comprenc el rebuig que de mi ara puguis tenir, i malgrat la fredor amb què em vares fer front la darrera vegada que ens vàrem veure, i que tant em va doldre, confio que acabaràs per entendre que jo mai no t'he enganyat. Potser amb la serenor de la distància acolliràs amb més bona disposició aquestes ratlles que a mi, t'haig de dir, se'm fan una mica costerudes. Als meus ulls ets, i seguiràs sent, la gran amiga del meu cor, la companya de tantes tardes de solitud. Però jo mai n'he estat, de tu, enamorada, i l'inusual amor que tu em professes mai no ha estat compartit com tu voldries. T'ho he dit mil voltes i repetir-t'ho no t'ha de fer cap mal. A mi sí que me'n fa una mica desplaure't tan obertament, però el que no puc fer és malmetre la sinceritat amb què sempre hem embolcallat les nostres paraules. Va ser el tracte que vàrem fer, el sol jurament que tenim compartit quan em vares declarar el teu amor. I si llavors jo vàreig acceptar de continuar amb la nostra, diguem-ne, peculiar relació, tu hauries de ser una mica més comprensiva amb mi ara que un altre amor ha trucat a la meva porta. Potser he estat una bleda admetent la nostra estreta relació sense que el sentiment que tu em professes fos plenament compartit, però tu vares acceptar la teva part del tracte amb les seves conseqüències i jo, al capdavall, he fet tot el possible perquè tu fossis feliç. No veig pas que en retorn no et poguessis alegrar tu ara una mica de la meva felicitat.
M'agradaria tant poder-te explicar tantes coses del que m'està passant! Tu que sempre tan bé m'has comprès, fes-me el favor de repensar-te la teva actitud, d'escriure'm una carta ben maca, i que tornem a ser bones amigues.

Una besada ben forta,

Elisenda

. . .

"Les tardes aquí són parets blanques pintades de calç, llargues, plenes del rabiüt sol del migdia que encalça fins a la darrera empenta el capvespre foragitat. Llavors, des de la meva terrassa despullada de flors, el rabiüt sol s'escola en la blava mar pinzellant la celístia d'una simfonia de colors de bíblica proporció. És aquí on comença l'esperada passió de les nits que el meu amant de cos de cigne encén en la meva pell de tardor. Dona autummal, vivia brodada damunt d'un mocadoret de tendríssim fil de cotó. Oblidat fora d'abast el plor del primer amor, tenia ja la donzellesa rebrotada i era una vestal consagrada al gèlid déu del temps, el malpagador espòs de tantes dones. Ara, un home blanc vingut del sud ha romput el pany gelat amb la tendríssima força d'una sola carícia, i com rosa princesa raptada d'un conte enllumena el meu cos de verge vestal sota les nits estelades del xafogós sud."

. . .

Montenegro, 22 de setembre 1998

Estimadíssim fill,

Que contenta que estic per la carta que m'has enviat! Tot i que t'haig de dir que trobo estranyíssim això d'aquest amic teu que t'ha fet hereu de tants diners, no puc sinó estar contenta per aquest cop de la fortuna que estic segura que sabràs aprofitar amb mesura i enteniment. Saps que sempre he pensat que els diners són la gran desgràcia dels homes, però se'n necessiten tants per viure! Encara que si d'alguna cosa estic segura de tu és que servaràs la senzillesa d'esperit, que és la sola riquesa del món. És, aquesta, una cosa que jo he volgut transmetre't volgudament en la teva educació. Envia-li petons a la Glòria, que també deu estar molt contenta.

Deixa'm explicar-te alguna cosa d'aquest munt de noves que tinc. Jo m'estic, ja ho saps, a Montenegro, que no és ben bé un poble, ells en diuen una *aldea*, que aquí és diferent, i que vol dir que tot i essent prou gran i viure-hi un munt de gent, no té ajuntament propi. Faro és en tot la capital de comarca. Tot plegat, però, un garbuix de cases blanques que esquitxen de ple la regió de l'Algarve, on jo he anat a parar. El nucli de Faro és una petita ciutat emmurallada que és una absoluta delícia i que conserva tot el regust dels segles que ells han sabut conservar molt bé. A la part nova, el centre comercial és tot un passeig de carrers enrevessats ple de botigues de roba, sense saber quina és més bonica, tot empedrat amb la típica calçada portuguesa, blanca amb dibuixos negres amb motius geomètrics. Una petita meravella a vessar de bon gust. De la gent d'aquí, no puc dir gran cosa. Amb mi són tots molt correctes, però una mica distants, això sí, tot i que jo miro de fer-m'hi quan vaig a comprar o a la perruqueria, tret de la família d'en *Jorge*, que m'acull amb franca simpatia. Els portuguesos no són allò que diríem un poble modern, ja se sap, però no pensis que això els hagi de desmerèixer als meus ulls, tot al contrari. Jo sí que em sento com si anés carregada d'una closca de tortuga, feta dels bons costums de Barcelona. Tampoc no encerto a endevinar per què m'haig de sentir així. Al cap del fons les persones no devem ser tan diferents les unes de les altres. Suposo que quan domini una mica més l'idioma no se'm faran tan estranys.

En *Jorge* passa bona part del dia a la seva feina, al laboratori de biologia de la Universitat. Hi està fent un estudi sobre una proteïna que hi ha a l'espinada de les daurades. Són aquella mena d'estudis que després serveixen per guarir malalties dels ossos, la leucèmia i coses així. N'estic molt orgullosa, d'ell! La tenim molt a prop del pis, la Universitat. Jo hi vaig a estones per visitar la biblioteca de lletres; primer perquè hi ha un aire condicionat que és un bé de Déu; ara, també, perquè hi he fet la primera amiga: una de les bibliotecàries, que es diu Leonor i que m'ajuda a cercar llibres que em puguin ajudar a comprendre millor la gent d'aquest país. Al restaurant dels seus pares no m'hi estic gaire, sempre tenen molta feina i hi ha un enrenou de gent que fa paüra; tan sols algunes vegades hi anem a fer els àpats, la resta m'estimo més guisar-los jo aquí a la petita cuina del pis. Ja ho veus, faig una vida d'allò més plàcida: cuina, llibres i molta calor.

T'envio un petó molt fort, i records d'en *Jorge*. La teva mare,

Elisenda

. . .

"Dolça espiga de bell somriure que vols nodrir amb els teus pits de poma primerenca la meva vetusta ignorància d'un país càlid. Vinclada d'un suau èol, te m'apropes, plenes a vessar les fines mans de les ambrosies gustoses del teu país: Pessoa, Eça de Queirós, Agostinho da Silva. M'esculls, Ariadna, trencalls de drecera entre els farcits prestatges que t'omplen la vida, menant-me segura al *Português Amoroso* que tu tant t'estimes."

. . .

Montenegro, 30 de setembre de 1998

Estimada Maria Lluïsa,

Per fi noves teves, i dic per fi perquè les he esperades amb ànsia durant molts dies. Malgrat que hi endevino un to de retret, al llarg dels teus mots, també hi veig una comprensió que em fa sentir molt contenta. Si és veritat que te n'alegres, de la meva felicitat, jo la veritat és que sóc molt feliç. No em fa res que et vulguis omplir les hores amb el sol record que de mi vulguis tenir. No m'has de demanar pas permís per a això. Tampoc jo no he oblidat el cap de setmana a París que per a tu encara està tan viu, on, ennuvolades pel xampany, tu em vares fer rendir la voluntat i em vares fer teva aquella nit de quart creixent. Però per a les dues tot això ja no és altra cosa que un record; és cert que per a mi més llunyà que per a tu. Ara que, si em vols creure, passa tu també la pàgina de tot això i obre't a la vida, que segur que et deu tenir guardades un munt de coses maques. Els bells records poden ser una cosa molt dolorosa si no es reviuen amb esperances de futur. Comprenc el dolor que dius sentir, i justament per això no deixo d'escriure't amb ganes de fer-te costat; no hi vegis doncs, cap crueltat, ni tampoc cap compassió estúpida, sinó la constància d'una amistat que no té cap raó per trencar-se. A

més, vares ser tu la que va insistir a venir a Lisboa per visitar l'Expo i és mercès a això que he conegut en *Jorge*, i em sento agraïda i com devent-te un favor que prego a la Mare de Déu de Fàtima que et retorni amb força rèdit perquè t'ho mereixes com a persona.

Jo aquí estic bé. En *Jorge* és un home molt dolç i molt tendre. En això és un típic portuguès perquè, pel que he anat sabent, el caràcter típic dels homes de Portugal és justament fet d'afabilitat i de tendresa. Sí, noia, tan a prop i tan lluny aquí al costat tenim un país que, per definir-ne el tarannà, els homes diuen de si mateixos que són amorosos i emotius. Tanta comèdia com hem sentit a dir sobre la recerca dels nous valors per al mascle del segle vint-i-u i aquesta gent ho tenen com un valor cultural heretat dels avantpassats i del qual estan prou orgullosos, com nosaltres, els catalans, de ser treballadors i assenyats. Tot això, ho he sabut per la Leonor, una amiga bibliotecària de la Universitat on treballa en *Jorge* i que em busca llibres que parlen sobre què pensen el portuguesos de si mateixos. N'hi ha un (es diu Jorge Dias) que diu: *El português és, sobretot, profundament humà, sensible, amorós i bondadós, sense ser dèbil*. Bonic, oi? Doncs així és en *Jorge*. Subratllo sempre el seu nom per distingir-lo d'un Jorge en castellà (traduir Jordi al català no em ve gens de gust!). Les vocals, en portuguès, queden totes una mica somortes, com accents una mica inadvertits; així, la pronúncia portuguesa del seu nom no té res a veure amb el Jorge castellà que ell ens va ensenyar a Lisboa. De fet, no és fins que l'he sentit anomenat per la seva mare que he sabut com n'és, de bell, el seu nom.

T'envio petons i abraçades de qui t'estima i de tu es recorda.

Elisenda

. . .

"Estimada Safo de mans de ploma i pits de lluna vella, les teves cuixes de roure estan coronades de molsa blanca, rara userda embeguda en l'amor d'una gentil dona que recorre persistent els viaranys d'una pietosa devoció per una carn que mai no serà seva. Una deessa disgustada, que no coneix la plenitud de ser estimada amb foc de brases

enceses, esbargia els llençols del teu amor solitari com la lluna de la nit. No cuitis a morir per un amor absent, no et pleguis al rebrec del lament, que així no s'entendreix l'Eros capritxós. Cap Dionís no fermentarà els xarops de la teva vinya si, massa temorosa, tanques les cuixes d'eterna donzella al nodriment de la rosada. Sigues dolça amb tu mateixa com el dibuix de l'ona mediterrània damunt la voluble sorra. Nua't sense por la pell de color de marbre a l'amorós sol de qualsevol migdia serè fins a veure't vessar l'ossada d'espurnes de calç que la brasejaran a l'estiu de la llibertat."

. . .

Montenegro, 16 d'octubre de 1998

Estimat fill,

He rebut la teva carta amb una mica de sorpresa. Una casa a la muntanya pels vols de Camprodon! Fill meu, això és ple Pirineu! Jo cap al sud i tu cap al nord. Pensava que amb aquests diners que t'han caigut del cel faríeu la volta al món tres vegades, tu i la Glòria. (Clar que amb la mà de viatges que ja heu fet no sé pas quin altre país us quedaria encara per visitar!) I en comptes d'això, em surts amb la teva dèria d'una casa a la muntanya. Pel que sembla no és pas que et vulguis comprar una casa per anar-hi els caps de setmana, sinó per viure-hi definitivament. Jo no puc deixar de veure-ho amb una certa preocupació, tot i que respectaré, com sempre he fet, les decisions que sobre la teva vida puguis prendre. Però ho trobo una mica fort, sobretot coneixent la Glòria, que no la veig de cap manera vivint en un lloc així. No em responguis si no vols, però, què en pensa ella, de tot això? Sempre t'he fet un noi molt idealista, com el teu pare, que al cel sigui, i també sempre m'ha agradat que fossis així, no he escatimat mai fer-t'ho saber. Però deixa'm dir-te una cosa: per assolir certs ideals, ideals com els que jo penso que et commouen, no sé pas si cal anar gaire lluny; vull dir que el cor, les persones, el portem dins del pit i per cercar-lo no crec que s'hagi de pujar a cap muntanya per sagrada que sigui. Més encara gosaria dir-te: a mi em sembla que voler-hi anar de dret, buscant refugis ideals, no és precisament una bona pensada, perquè allò que no siguis capaç de trobar assegut en qualsevol cadira de Barcelona no tinc tan clar que ho pugis

trobar en el més enlairat del monestirs tibetans. Però és clar, la vida és molt llarga i si tu ara, fill meu, creus que és aquest el pas que has de donar, doncs no serà pas la meva benedicció la que et manqui.

No deixis d'enviar-me noves teves de seguida que puguis.

La teva mare que t'estima,

Elisenda

PD. Si plegues de treballar podries venir uns dies aquí de visita, què et sembla?

. . .

"Àngel del meu cor, que poques vegades t'he dit com t'assembles al teu pare. Ell va volar més enllà de les muntanyes tot just fitar-te l'esguard desfet de nounat. Va somriure, i el dibuix del rostre ja no se li esmenà malgrat la cruel fredor de la mort que se'l va fer seu tan de prompte. Et contemplo a tu i a ell el veig partir. Jo vaig restar a terra ferma perquè la mare llet dels meus pits que t'havien de nodrir no em deixà alçar el vol a la seva recerca. No vaig enfollir com jo volia perquè el teu esguard em fitava cada dia més atent, i les fermes manetes se m'agafaven al pit i em clavaven el judici a la closca. Però tu sí que segueixes les seves passes, buscant el cel d'on eixires tu, d'on eixí ell, d'on eixí jo. Tanta pressa per trobar-lo. Això m'angunieja."

. . .

Montenegro, 18 d'octubre de 1998

Estimada Maria Lluïsa,

No, amiga meva, no. Entre la Leonor i jo no hi ha res més que una amistat, diguem-ne, de lletres. Em sorprèn la teva insinuació. No he vingut fins aquí per embolicar-me amb cap altra dona, pots estar-ne, d'això, ben segura. En *Jorge* manté en tot el meu interès per ell, encara que et costi de creure. Entre el meu primer marit i ell tan sols hi has estat tu, i entre en *Jorge* i el dia de la meva mort no estic gaire disposta que hi hagi ningú més. T'encomano, i res més que per a tu mateixa, que miris de canviar aquesta actitud agra que tan fàcilment se t'endevina entre línies. No t'afavoreix. Desitjo per a tu tota la felicitat del món, però és, aquesta, una recerca que ha de ser feta en un mateix i per si mateix. Si t'entestes a retreure als teus records les mancances de la teva vida, com t'ho vols fer per estar disposta a fer feliç a una altra persona?, per fer-te feliç a tu mateixa, al capdavall? La vida t'espera oberta a cada cantonada, a tu i a qualsevol que la vulgui rebre, i si et porta dolor, doncs engalta'l amb coratge, com tantes altres persones ho fan sense retrets inútils, que des del dolor se li pot prendre una bona mesura a la vida i per davant teu encara en tens una de molt maca per viure, si és que tu vols que això sigui així.

Darrerament, amb qui també em faig bastant és amb la mare d'en *Jorge*. M'explica un munt de receptes típiques portugueses (si fos per ells em sembla que viurien d'arròs, bacallà i porc fets de les mil maneres). Jo li n'explico de catalanes, però entre ells no em sembla que tinguin gaire èxit. Et podràs creure que, per més que volto, la feina que tinc per trobar tomàquets prou madurs per sucar-hi pa? La truita de ceba i patata té molt d'èxit i aquí el pa és boníssim, però jo encara trobo a faltar moltes coses de Barcelona. Pros i contres de viure fora, tan lluny.

Rep la meva abraçada més cordial i escriu-me de seguida que puguis.

Un petó ben fort,

Elisenda

. . .

“Ronsa des dels llençols de la matinada, guaito a plaer el teu cos esvelt per on no sembla que els anys hagin fet la màcula cridanera del declivi del temps injust. El membre ferm, encara no sadoll després de la nit efervescent, trenca la línia de cigne amb què tu dibuixes l’espai tan de poc desentenebrit. Sota l’aigua del bany, el sabó t’hi projecta damunt la pell formes escoladisses que reprenen en mi, tota, el goig sencer de la nit passada. El teu cos és un dolç poema de síl·labes breus que burla la vista, ja que al palp és insospitadament fort, talment una ona de l’Atlàntic obert, segadora de tantes costes. Vaig venir a Portugal encesa de passió mística, plena del sentiment descarnat que sols coneixen les verges vestals somiadores de sublimitats sense nom creador. Ara sóc una dona plena de pell i de sentit, amb el cos agitat per les tempestes feréstegues de la passió nomenada. Sotragada fins als ossos la vergonya d’estimar, s’esvaeix per sempre més dellà del meu cos nu, i jo contemplo, aterrida, com n’és, de gran, el món on cada dia neix un déu encès al llevant.”

. . .

Montenegro, 6 de novembre de 1998

Estimadíssim fill,

No puc dir que salti d’alegria per la teva darrera carta. El teu distanciament de la Glòria em costa d’empassar, sobretot perquè no ho veig com una “crisi ocasional” sense més importància, sinó que em fa l’efecte que portarà cua. Clar que a la vida sovint no es pot tenir tot, i tu has d’escollir entre la teva casa a la muntanya i la seguretat d’un matrimoni a Barcelona. Llàstima. El matrimoni no és un mal invent, creu-me, fins i tot diria que em crec allò de la necessitat biològica de l’aparellament. Jo, que a la vida he estat sobretot la vídua del teu pare, redescobreixo amb en *Jorge* tot el món de l’amor compartit i entenc que és aquest, i no cap altre, l’estat normal de les persones. Clar que no em facis gaire cabal, ara mateix no sóc en res una opinió imparcial. De totes formes no m’has sentit parlar mai gaire bé dels vots de celibat de la gent religiosa, no m’ha semblat mai una cosa natural, i em sembla molt que és justament per aquí per on fas anar els trets. M’hauria agradat tant que m’enviessis una carta per dir-me que em feies

àvia! Encara que de moment em sembla que això m'ho hauré de confitar. Però no t'amoïnis pel que jo et pugui dir, i sobretot no t'amoïnis tant pel que hagis de fer, que et veig molt encaparrat, encara que a això ja hi hauria d'estar acostumada. Ningú té dret a interferir en les teves decisions, ni que sigui jo, la teva mare. Si és aquest el teu propòsit, i ha estat pres amb consciència del que fas, doncs endavant, fill meu, que jo sóc dels qui pensen que a la vida només n'hi ha un, d'error, i és no portar a terme els anhels quan se'n té l'oportunitat.

En *Jorge* i jo hem tingut la primera desavinença. Ell vol comprar un pis al centre de Faro, a tocar de les muralles i del centre comercial de la ciutat, i jo li he dit que no, que m'és ben igual que el nostre apartament sigui tan petit, però és que no em ve gens de gust renunciar a aquesta terrassa tan gran i ara ja plena de geranis. Des d'aquí tinc la gran planura que és l'Algarve als meus peus, i això també vol dir quilòmetres i més quilòmetres quadrats de cel blau i un bé de Déu de postes de sol de les quals no vull prescindir. Mirant-t'ho bé, potser és justament això el que tu busques i tal vegada ara necessites.

Un petó molt fort de la teva mare,

Elisenda

. . .

"Solitud."

. . .

Montenegro, 20 de desembre de 1998

Estimat fill,

Primer que tot, deixa'm felicitar-te de tot cor per aquest Nadal en que cap distància t'allunya del meu pensament. Et desitjo tota la ventura del món per aquesta nova etapa de la teva vida que tot just encetes.

Deixa'm fer-te, a més, un petit resum de totes les coses que d'aquest desconegut Portugal veí nostre he anat recollint en les meves estones de biblioteca tan ben dirigides per la meva amiga Leonor, que he pensat que t'agradaria que compartís amb tu.

He trobat un autor, Agostinho da Silva, que assegura que Portugal té un paper de caràcter messiànic per acomplir en el futur de la humanitat. Da Silva està convençut, com sembla ser en alguns altres autors portuguesos, que la humanitat és a les portes d'una nova era on el materialisme i la crisi de valors seran completament substituïts per un altre món molt més espiritual que el nostre, on la llibertat i la fraternitat seran els amos. I segons ell diu, i per la meva experiència personal que en tinc, dels portuguesos, amb això sí que hi estic d'acord, aquests valors estan inscrits en la matriu cultural portuguesa, i que un cop es desenvolupin serà Portugal la senyera de la nova era que s'apropa. Aquest senyor explica com avui Portugal és, segons les grans nacions desenvolupades, un país pobre, estàtic i més aviat ignorant, però que no tenen en compte la seva fe en l'Esperit i que, finalment, serà l'Esperit Sant qui els cridi a desenvolupar la seva missió a la terra. Sorprenent, oi? Da Silva va morir al 1994; és un personatge difícil de classificar i potser encara no prou estudiat, una mica deixat de banda ara per ara, vull dir, entre els mateixos portuguesos, però que no s'inventava res. Les arrels històriques de tot això es remunten al segle XVI, quan el rei portuguès En Sebastià va morir amb divuit anys intentant conquerir el Marroc. El seu cos mai no va ser trobat i de llavors es va crear la llegenda que un dia tornaria com una mena de messies gloriós, i serà aleshores quan Portugal crearà un nou imperi del tot espiritual, un imperi d'amor, l'Imperi de l'Esperit Sant, diuen ells. Aquesta espiritualitat tampoc no és gratuïta, ja que Portugal havia rebut un molt forta influència del moviment franciscà, que deixà una empremta molt sòlida en tots els estaments de la societat portuguesa. Com a curiositat, et diré que poc abans que el rei En Sebastià arribés a néixer, un sabater anomenat Gonçalo Annes Bandarra havia escrit uns versos profètics d'un estil com els d'en Nostradamus, en què molts portuguesos varen veure un anunci de tot això que t'he explicat. De fet, aquesta espiritualitat tan arrelada es va traslluir en un culte del tot estès per la figura de l'Esperit Sant. Encara avui dia molts pobles de cultura portuguesa, al Brasil i a les illes Açores sobretot, celebren festes en el seu honor amb tota una litúrgia que els és pròpia. El dia que deu ser la festa grossa d'aquesta litúrgia

fan un banquet tot el poble, alliberen presos i coronen un infant com a emperador per un dia. Tot això deu tenir un significat molt concret que segur que tu, pels llibres que llegeixes, sabràs esbrinar millor que jo. El resum del caràcter portuguès és que són gent molt amorosa (els antics navegants descobridors fins i tot parlaven de l'*Ilha dos Amores*, on la deessa Venus hi feia estada i que els confortava en els seus viatges de descoberta), i aquest fons amorós heretat de tantes coses en la seva historia és justament el que la humanitat necessita aprendre i que ells tindran la missió d'ensenyar en un futur, quan els temps canviïn. Què te'n sembla? Potser no passi de ser una història bonica, o potser hi hagi un fons de veritat, com crec que hi ha d'haver en totes les històries boniques, però la veritat és que a mi m'ha agradat molt i he pensat que a tu també. Si t'interessa et faré arribar alguns llibres que expliquen tot això. Quan te'n vagis a viure a Camprodon tindràs tot el temps del món per llegir.

La teva mare que tant t'estima,

Elisenda

. . .

"Destins llargament esperats, sempre escapçats per feres maleïdes assedegades de la sang fresca dels infants lliures, fills d'un déu oblidat. Els somnis perduren com illes de roca ferma al fons de la brava mar. Escometre ideals promesos, anhels que traspassen els segles replegats sota els cors encara tendres dels qui no han volgut ofrenar el coll al negre vampir, sangonera dels seus germans de llet. Coratge pels fills blancs de la blanca humanitat llençada, orba, al transcurs del temps! Homenatge retut a un déu assassí massa poderós per ser vençut amb ciris albins oferts en la fosca del món. L'eterna espera d'un pelicà salvador vessant la seva sang per nodrir amb llet de lluna la vida sempre primerenca d'aquells que sols tenen fe per fer front a l'embat. Flors blanques damunt l'altell dels meus avantpassats!"

. . .

Montenegro, 22 de desembre de 1998

Estimada Maria Lluïsa,

Mentre espero la teva resposta a la meva darrera carta, no me n'estic d'escriure't per desitjar-te un bon Nadal i una molt bona entrada d'any i per fer-te saber noves meves. Potser les nostres lletres es creuaran pel camí, però no he volgut esperar la teva resposta per tantes coses com tinc ganes d'explicar-te.

Ja saps que el nostre pis és un petit cop de puny i per això, en *Jorge,* vol comprar un terreny aquí a prop per fer-hi una casa. De primer jo he intentat convèncer-lo que a mi no em cal, perquè jo, aquí, ja hi estic prou bé. Però ell ha insistit i finalment m'ha convençut, perquè el terreny que ha escollit està a tocar de la Universitat i té encara una millor vista que la casa dels seus pares. Davant d'això, m'he hagut de rendir sense condicions.

Aquest canvi de clima sembla que se m'ha posat molt bé. A les nits dormo com mai no ho he fet fins ara, i somio cada cop més, uns somnis plens de llum i de color en què semblo la protagonista de films de contes de fades projectats en pantalles gegantines. És clar que fins i tot de dia em sembla que estic vivint una situació irreal, com si no trepitgés de peus a terra. Em fa l'efecte que m'estic convertint en una mena de sílfide dels boscos. Deu ser de tant mirar postes de sol. A hores d'ara, si fos una índia sioux em faria dir Elisenda-la-que-contempla-el-capvespre. Tu hi surts sovint, en els meus somnis i, tot i que ens fem uns grans farts de xerrar, no et sabria dir exactament de què parlem. Encara que a tu sempre t'hi veig moixa i dolguda amb mi. No voldria pas que els meus somnis fossin el reflex de la realitat, però molt em temo que en part sigui així. Ara es veu que m'ha agafat una passió de son a totes hores i a mig matí haig de fer una becaina, a mig matí!, i a la tarda, havent dinat, en faig una altra que mai baixa d'una hora ben llarga. I vinga somiar! T'haig de dir, però, que, tot i que sempre em llevo molt reposada i distesa, en el moment de despertar-me és com si m'acabessin de donar una plantofada terrible vinguda de no sé on. De fet, sento un rebrec a l'estómac que em dura una bona estona, fins i tot se'm fa difícil empassar-me els àpats. Recordo que quan estava en estat del meu fill Àngel, això ja em va passar, i recordo com llavors ho tenia com un mal averany pel nen i va ser el meu marit qui va morir de sobte. No voldria pas

que ara li arribés cap desgràcia al meu fill, i això t'ho dic perquè estic preocupada per ell, no sembla que acabi de trobar un nord segur. En fi, esperem que tot plegat no sigui res.

Una abraçada ben forta,

Elisenda

. . .

"Mals averanys sempre ronden la felicitat promesa. Una justa sanció mai nova, però sempre inesperada atura, irrecusable, la planeta de la naixença vestida de plor. *Adam, on ets?* Tan sols fugir em resta a l'acaça de la ruta dels navegants com au migratòria damunt la mar a la recerca de l'Illa dels Amors, sempre beneïda. I somio desperta, i dormida faig vetlla, sense voler entendre la topada irreal de la pedra morta que m'espera. Seré cel i seré lluna, escuma blanca de la mar hostil; servida de vent i de sol no podré morir perquè el capvespre m'haurà fet eterna."

. . .

Montenegro, 9 de gener de 1999

Estimada Maria Lluïsa,

Encara que això d'estimada, després de llegir la teva darrera carta, ho tinc ben bé com una figura retòrica, francament t'ho dic. Podria no haver respost aquestes lletres que he llegit amb astorament i deixar-ho estar, però prefereixo no fer-ho. La veritat, noia, seria fàcil dir-te que m'ha sabut greu haver-la hagut de llegir, però no seria del tot cert. Tinc la consciència més que tranquil·la perquè sempre he jugat net, no t'he amagat mai cap carta, ni tampoc no penso que t'hagi de demanar disculpes de res. Tu a mi potser sí.

Totes les tendres paraules que t'he sentit dir els darrers anys que hem estat juntes queden revelades com una cruel falsedat al costat d'una sola de les frases que m'acabes d'escriure. Tu, la que sempre et feies la forta davant la vida, te'm mostres com a una persona dèbil davant tu mateixa, incapaç d'estimar de veritat, si més no incapaç d'estimar com el que jo penso que és estimar de veritat. Tu em volies per a tu mateixa, no pas per crear entre nosaltres un amor sincer i compartit, perquè ara veig clar que ets de la mena de persones que no és capaç de compartir l'amor. És mentida que em volguessis fer feliç, una mentida que jo vàreig creure, una mentida que no dubto que tu mateixa et creus. Però tu no hagueres estat mai capaç, de fer-me feliç, perquè en el fons tan sols vols fer-te feliç a tu mateixa. Jo era tan sols per a tu una joguina dòcil que creies que mai no et faltaria. La meva absència ha mostrat la teva feblesa, i aquest desig tan mal amagat de voler que la vida em castigui pel mal que tu dius que t'he fet, mostra massa clarament que l'amor que dius que encara sents per mi no és altra cosa que cobdícia per a tu. Sí, noia, és la paraula justa: cobdícia.

Et retorno el teu adéu definitiu amb més pena que ràbia, desitjant-te, no obstant això, molta sort a la vida. Penso que te'n farà molta falta.

Elisenda.

. . .

"Gel d'avar que corseca la sang de qui volia ser nimfa d'un bosc encantat i encarrila la sendera del Jo Maldestre que no deixa passar ni marinades ni dies assolellats. Destí fatal dels qui creuen vèncer amb la força d'un sol retret la mà estesa d'una amistat. Costa tant estimar un dia dolç, una pluja primaverenca, un raig de sol? Maleïda sigues, melosa cobdícia d'avars; el mateix destí et retrà amb escreix insospitat la justícia que tu arbores amb el teu posat fatxenda de titella guarnida amb cascavells de so fictici, sofisticat, traïdorenc. No cal rebatre't la veu cridanera, se t'apagarà el dring de mentida qualsevol tarda sota un cel obert. Nines i nins del meu amor, no doblegueu el dors a cap engany fugaç, que a la darrera volta ha de triomfar la llibertat."

. . .

Montenegro, 15 de gener de 1999

Estimat fill,

Tots amb fal·lera de casa nova. Me n'alegro, que tu ja hagis trobat la teva. Potser cap al mes que ve farem un petit viatge a Barcelona, en *Jorge* i jo, i la podré visitar. Penses venir-me a veure, tu, algun dia? Nosaltres aviat firmarem papers i en un bon tros de terreny d'immillorable situació hi farem la nostra, i així ha quedat, més que superada, la desavinença que entre en *Jorge* i jo se suposava que hi havia. I la teva amb la Glòria? Em sembla molt que no la resoldreu tan fàcilment. Jo estic molt il·lusionada i no paro de fer esbossos per pensar ben bé com és que la vull distribuïda. Falten dies encara.
Aquest cap de setmana passat vàrem anar amb en *Jorge* a Lisboa, una ciutat que no em canso de recomanar-te que visitis. Una meravella encara no descoberta pels japonesos. Mentre ell hi feia els seus encàrrecs, jo vàreig aprofitar per anar fins a Fàtima, que està a pocs quilòmetres de la capital. La veritat, vàreig quedar molt impressionada pel sentit que de la religió tenen aquesta gent. És tot excepte sofisticació. No sé com és que he trigat tant a anar-hi de visita. Però tot té el seu moment, i ara, que ja em sento tan portuguesa com catalana, aquesta visita m'ha arribat al cor de ple. Hi ha un trajecte enrajolat d'uns dos-cents metres fins al cambril de la Mare de Déu que els fidels que han fet alguna promesa fan de genolls, llavors fan una volta a l'entorn de la imatge i tornen al punt de sortida. És un passadís que tota mena de gent agenollada fa en silenci, un viatge on callen el dolor contingut ofert a la Mare de Déu i que també a mi m'ha fet vessar llàgrimes silencioses, i la veritat és que no sé per què. No he pensat mai que Déu vulgui de nosaltres aquesta mena de sacrificis, però veient-los a ells he pensat que potser en alguna cosa estic equivocada, no sabria dir-te en què, però ara no puc deixar de creure que el dolor i la fe tenen un lligam que els justifica. Jo hauria volgut afegir-m'hi, com un impuls irrefrenable, però la meva meitat catalana no ha gosat, tan sols he estat capaç de caminar en silenci a poques passes d'una dona a qui un adolescent li prenia la mà per ajudar-la en el seu petit calvari, com el Cireneu. Per la fesomia, era el seu fill. No et pots imaginar l'efecte que m'ha causat aquesta imatge. L'he seguida,

comptant d'una en una les rajoles del passadís, mentre sentia tots els trasbalsos del món a la meva panxa. Els darrers metres de la tornada, per a mi les darreres cinquanta rajoles, el pas de la dona s'ha alentit de cop travada pel dolor, malgrat la mà del fill que l'aguantava, i jo per poc no he perdut el compte i els sentits. He acabat cansada, com si hagués vingut a Barcelona a peu anar i tornar, asseguda al costat d'un grapat de iaies endolades, passant el rosari com una vella pietosa més als peus de la Mare de Déu. He tornat a Lisboa com si m'haguessin tret tota la sang i m'hi haguessin posat brisa dels Pirineus.
Espero i desitjo que en la teva nova casa també tu hi puguis mudar la sang com jo a Fàtima.

Una abraçada ben forta de la teva mare,

Elisenda

. . .

"Vestida de dol, he resseguit sense bravura ni desconhort del primer dia a l'últim. D'ençà que vaig obrir els ulls a la primera llum de la infantesa albada fins al darrer capvespre, en què els vaig acalar a la fosca de massa coses. Pel camí he perdut els benèfics guanys de la vida i el dolor de les absències. He perdut el pare i la mare, la pubertat i la decència, el marit, l'amiga, l'amor i el dolor. I he acabat tombada a l'ermàs de la fosca amb tota la sang vessada del meu cos, una esponja espremuda fins al més impensat replec de fil on pogués haver encara saba nodridora. M'he refet per a la Nova Era, amorosa sense res més, regalada de l'aire suau d'un Carmel desconegut que duia a les entranyes i que jo ignorava. De genolls he pujat a la muntanya santa i, ferida la pell, he reposat sota el mannà guaridor que m'ha refet el cor eixut en una primavera ni tan sols gosada somiar."

. . .

Montenegro, 30 de gener de 1999

Apreciada Maria Lluïsa,

Li faig arribar aquestes ratlles una mica a decisió meva, ja que la meva mare, per l'infortunat succés que li ha arribat, no es troba en condicions de fer-ho. Jo he pensat que, per la llarga amistat que sé que les uneix, seria bo fer-li saber quan abans millor el que ha passat.

Veurà, en Jorge, el company de la meva mare, va morir el passat dimecres en un infortunat accident de cotxe del qual ell no va tenir cap responsabilitat. Va morir a l'acte mateix, sense que els auxilis que van arribar de seguida hi poguessin fer res. La meva mare, que l'acompanyava al cotxe, no ha sofert cap mal, tan sols alguna petita ferida superficial de la qual ja està del tot refeta. Ara, però, encara viu sota el comprensible xoc emocional que la té impossibilitada, raó per la qual he decidit escriure-li jo mateix aquesta carta, sabent que la sabrà disculpar per la seva mancança.

Jo encara m'estaré al seu costat tot el temps que calgui. La meva intenció és deixar passar uns dies i retornar-la amb mi a Barcelona. Encara que per algun avís que ella m'ha donat no hi sembla gaire disposta. Aquí, ella ja hi té tot un món creat, tot i que el lligam principal amb aquest lloc era en Jorge. Suposo que quant retorni del seu estat d'ensopiment i avaluï realment la seva nova situació, decidirà tornar.

Li envio salutacions afectuoses de part de la meva mare i meva pròpia.

Àngel.

. . .

"No hi ha ponent, no hi ha llevant per on el sol faci via. Els camins del cel s'han despintat per fi. Ara sé la veritat. Arrenca de qualsevol indret del meu cos calm beneint

amb albades imprevisibles qualsevol racó abans obscur, enllumenant-me les entranyes un dia i un altre, llavors s'esmuny sense avisar, feta la feina, i em deixa entre els pits una lluna vella que mai no tomba a la foscor. Em sento arrencar l'ànima del cos per un amor que vol viure més enllà del temps, més enllà dels camins que corren les estrelles. No tinc por de la mort. El sinistre és un engany de ments que viuen de nicieses fins que singulars albades agermanen verges sàvies a l'espera de l'espòs promès. Aquesta sóc jo avui, Elisenda, la que callada espera l'espòs mentre ordeix a les entranyes mocadors fins de seda blanca. A punt per ser raptada, fidel de sempre al desig del meu únic consort, recullo llençols per al meu llit de noces que vestiré damunt una arbreda de roures arrelada a la més ignota fondalada de l'home, al primer dia que serà com l'últim."

. . .

Camprodon 15 de març de 1999

Estimada mare,

No deixo de pensar en tu cada dia del món. Haver-te deixat sola a Barcelona, ho he tingut com un mal menor. Sort de la Maria Lluïsa, que et ve a veure. De totes maneres, quan tingui la casa una mica més arreglada, ja podràs venir aquí amb nosaltres. Entre en Marc i jo, compto que aviat la tindrem prou ben condicionada. Ell és fort com un bou i avancem la feina d'allò més. T'hi prepararem una habitació de les encarades al sud, tal com em vas demanar. Un dels entrebancs grossos és que volem les finestres molt més grosses del que són en aquests masos, però si cal faré venir paletes, encara que a en Marc això no li faci cap gràcia. Ho vol fer tot ell, ho vol fer tot ell! A més, s'hauria de fer la teulada tota nova. Ell ha pensat també de fer un hivernacle per conrear-hi flors i a mi m'ha semblat una bona idea, diu que fins i tot ho podríem organitzar d'una manera industrial i que podria ser, per això, una entrada de diners. Suposo que vol mirar de buscar la manera de col·laborar econòmicament. Què et semblaria, fer de jardinera?
La Glòria ha estat aquí aquest cap de setmana, per això serà ella qui et porti la carta. A més, et portarà una novetat d'aquelles de "una de freda una de calenta". Està esperant un fill meu. No puc gosar de fer servir el plural "estem esperant…", perquè atesa la

circumstància no ho trobo gaire escaient; de totes formes, encara que jo seré un pare una mica a la distància, tu sí que seràs una àvia amb tots els drets. Estic segur que això et farà sentir il·lusionada.

Un petó dels més forts,

Àngel

. . .

"Sóc cel i sóc lluna, escuma blanca de la mar hostil; servida de vent i de sol, no puc morir perquè el capvespre m'ha fet eterna, i viuré per sempre més damunt la terra en cada rialla d'infant enjogassat, en cada moment de tendresa que viuen els amants, en cada petó donat a la flonjor de la galta. Sóc tota feta d'amor i en cada temps de plaer em faig present. Sóc una llarga pausa on el món sencer hi té cabuda, on l'arc de Sant Martí em vertebra els ossos i em desfà la carn alhora. Una dona prisada que guarda, oberta en cada plec, el desig del meu amant. El sento venir, joiosa a l'aguait l'endevino, al galop, trescant per la muntanya com l'isard feréstec, bramant el zel pels narius oberts al vent, guiat segur per la meva flaire encesa. Per sola vestimenta porto una gran camisa de dormir, retornats als calaixos la roba carcellera dels meus sentits. Se m'han esbarriat els cabells de tal manera que no els puc contradir amb la força de cap raspall. Sóc una fera replegada a punt de saltar sobre Déu."

. . .

La Glòria la va trobar estesa damunt d'un jaç de flors obertes. Un núvol, però, de pol·len li esborrava la visió a fi que no veies el prodigi. Però ella ensumava clarament el perfum. Va avisar l'Àngel amb rapidesa i els dos es van meravellar, silenciosos, del fenomen que s'hi endevinava. Silenciosos, perquè sabien que ho havien de callar. Van

fer els tràmits pertinents amb diligència, assegurant-se que, abans que fos possible, el negre taüt amagués aquell glop de claror de qualsevol mirada irreverent.

VI

(a)

El vol de l'Àngel

He dit adéu. He dit adéu a la Glòria, al meu fill encara per néixer, a la meva mare tot just morta. Adéu a la feina, a Barcelona, al segle bellugadís. La manta al cap i fora via. M'he emportat en Marc. Un germà bessó malalt a la recerca del seu amor absent. Al cap i a la fi com jo mateix. Cadascú fent el seu camí, en solitud, encara que dormint a la mateixa cambra. Ell encara no pot dormir sol. A mi tant me fa. També dorm amb mi el doctor Llompard, un espectre silenciós que no fa cap nosa. Se me m'amanyaga cada nit als braços buscant una mica d'escalfor. Fuig a trenc d'alba sense fressa. Una bona colla de desemparats, carai! No hi fa res. Jo haig de fer el meu camí i, si el meu camí és aquest, doncs la manta al cap i fora via.

La casa és realment el que buscava. Un mas antic encara no gaire rònec. Ni massa gran ni massa petit; voltat de prats, boscos i molta muntanya. Té corrent elèctric, i d'aigua, la que vulguis. Condicionar-lo del tot, però, portarà feina perquè, és clar, acabarà per tenir tots els requisits de la comoditat urbana. Però mica en mica. No hi ha pressa. No hi ha pressa per a res. Tot al voltant, vells camps de conreu, ara farcits d'ortigues i de matolls, demanen la feina que sempre està per refer, com una maledicció. Sempre començar de nou. Les estacions de l'any marcaran la pauta d'una nova esclavitud. En Marc fa plans i projectes. S'ha fet seu el meu somni i es lleva cada matí esperitat per fer de tot això un verger. I jo me'l miro i em sento infinitament cansat

abans de posar-m'hi. Un balancí a la vora del foc és ara tot el meu anhel. Però som esclaus. Esclaus del fred i de la primavera, de la gana i del repòs, de nosaltres mateixos, finalment; de la vida que ens fuig i de la mort que ens governa. Si en Cattiaux té raó i els volcans de l'Aubèrnia peten, jo ja n'estic a recer. Encara que ara em pregunto a recer de què. Aquí, de cop i volta, el temps sembla aturat. Poques coses a dir, poques coses a somiar, fins i tot. Al capvespre m'assec davant la vora del foc mentre en Marc s'endormisqueja al meu costat. Durant el dia s'extenua expressament amb feines inútils, si cal, fins a quedar baldat. És la seva manera de fugir, de fer-se sentir que encara és viu. Jo contemplo les flames embadalit. Tot un espectacle prodigiós que es basta a si mateix. Quedo hipnotitzat i passen les hores. Res més. Tot un món replè a vessar de qualsevol cosa senzilla: una flama que pot omplir un instant fins al seu més íntim resguard. Una vida sencera si un vol, al capdavall. Seria massa fàcil poder-m'hi estar per sempre. Però tot està per refer. La casa, l'hivernacle, els nous costums. Tot per refer aquesta temporada, i la següent, i la de més enllà. I si pugen les aigües i el món es nega jo ja estic a bon recer. A bon recer de què, em pregunto... Però la vida empeny cap endavant. Sempre endavant. Implacable, boja, dura. Ni un sol pas enrere ens és permès. Tornar a començar cada dia, a cada moment. La vida és una feinada sempre per recomençar. Tot excepte els errors comesos; aquests sembla que quedin escrits. No sé pas si tornar-ho a fer tot distint pot voler dir refer res. No ho crec. Però no podem actuar de cap altra manera. Moure timó i virar rumb.

He dit adéu a la Glòria i al meu fill encara per néixer. Ja no avançaré cap altra mort. Ja no hi ha raó per fer-ho. Hauria de fer memòria de totes i cadascuna de les eutanàsies que he practicat, fer un repàs, un petit memoràndum, però no tinc esma. Massa patiment. Massa dolor. Massa lliuraments, al capdavall. Algú les havia de practicar. Però jo ja no. Ara que sigui un altre qui ho faci. Malgrat això, m'acompanyen, els morts de la meva vida m'acompanyen tots. Un esbart d'espectres al meu voltant esperant, silenciosos, sentir tocar no sé pas quina hora; la de la meva mateixa mort, potser. Els vaig donar la llibertat del cos perquè m'ho van demanar. Ho havia de fer. El que no puc donar-los és la llibertat de l'esperit. Això és feina de cadascú. Potser m'he equivocat fent aquesta tasca. Potser compassió hauria estat deixar-los morir en la seva solitud, en el seu gran dolor, i tan sols pregar. Acostar-me fins al seu capçal de mort per desgranar-hi les velles pregàries oblidades fins a retrobar-los el sentit, com la mare passant el rosari als peus de Fàtima. Implorar de genolls que s'obri el canal entre la vida

i la mort, i si és veritat que hi ha un Déu que s'escolta els homes, doncs que vingui ell a buscar-los.

En un racó secret de la casa, hi vestiré una ara amagada de tothom, i cada dia hi faré cremar una petita espelma i recobraré les velles pregàries d'infant perquè *la llum perpètua lluï per a ells*. Per més que vulgui no els podré oblidar. Sí, això serà el que faré, una per cada viu que he enviat a la mort. Fent ara per ells el que potser tan sols hauria d'haver fet llavors. No me'n deixaré cap. Potser m'he ficat on no em demanaven i ara els espectres esperen la meva mort per fer-hi la seva justícia. No som amos de la vida, ni de la nostra ni de la que ens envolta. I per pretendre-ho ser, escapçant-la encara que sigui, tan sols, un instant abans, potser em portarà pena. O potser no. Potser tot plegat és tan sols una mascarada que se'ns permet. Un joc de titelles engrescades on el que de veritat compta és l'anhel que s'hi hagi posat. Allò que s'hagi triat buscar i estimar. Sempre tot tan a cegues! Però l'anhel hi és, això segur. Encara que el meu, més que no pas marcar-me un nord infal·lible a la vida, me'ls ha esborrat tots. Persistentment. És la sola cosa que de veritat roman, que continua: l'anhel. Contemplar una sola flama i fer d'això un món sencer és ara el meu sol desig. Demano poc, ben poc. Però no ens enganyem, demano massa. Com si ho demanés tot. Igual. No em sé conformar amb poca cosa. Ho vull tot. Un balancí davant un foc encès a les darreres hores del capvespre, quan tot el món calla.

He renunciat a ser pare. He renunciat a ser espòs. Com si no tingués res per oferir. Perquè voler-ho tot també vol dir que no tinc res. Res a oferir. Ni tan sols al meu fill, que encara ha de néixer. Però ara ja no em fa cap vergonya dir-ho. Jo haig de fer el meu camí i si el meu camí és aquest, doncs la manta al cap i fora via. La Glòria ho ha entès i s'ha distanciat. El seu camí és un altre i el vol seguir. Té les mans lliures per trobar un altre amor, un altre pare que eduqui el meu fill. La valentia al món no és pas conquerir, sinó renunciar. Ella és una dona valenta i ha renunciat a mi. Ha desfet la vaga del nostre lligam en jo estovar-ne el nus. Tampoc no penso que les renuncies tinguin cap valor en si mateixes, cap mèrit, malgrat el dolor que comporten. La Glòria i jo hem quedat molt dolguts, sense retrets, però adolorits. I això no ens farà ser ni més grans ni més bells. Potser una mica més lliures, això sí, malgrat que tot s'hagi de refer cada dia. La llibertat té un preu i no hem tingut por de pagar-lo. No podíem fer-ho d'altra manera, al capdavall. Dir adéu al fill que encara ha de néixer sí que ha estat dur, i ho seguirà sent, malgrat els esforços. El meu pendent natural s'hi adiu massa, a bressolar un infant,

el meu infant. Tenir cura d'un bressol després d'haver vetllat tantes mortalles. Ell amb prou feines sabrà qui sóc, tampoc no em trobarà tant a faltar. Jo a ell potser sí, tot i que em serà, en certa manera, un desconegut. M'hi hauré d'acostumar. Mentrestant, en Marc tresca al meu voltant com un fill ganàpia. Els meus espectres m'acompanyen, esperant el caliu d'una pregària ardent.

En Cattiaux va deixar escrit que els veritables buscadors de Déu arriben o moren en la tasca, però que mai retrocedeixen perquè han endevinat l'enormitat d'allò que busquen. M'he ficat en un bon embolic i no puc, i no vull, tornar enrere. Per tota complicació he escollit la quietud d'un balancí ran una vora de foc encesa i, per arribar-hi, m'hi he deixat la pell.

. . .

Reprèn-te, amic Llompard; conforteu-vos, espectres del meu cor, perquè he encetat el temps de l'espera i, arribat aquí, la feina ja està feta. El món és de cap per avall. No creguem en les aparences, són un engany. Girats com un mitjó, espolsats com a sacs, tot el nostre saber i la nostra pretensió cauran en el no-res. El darrer tram, que no coneix la mesura de cap temps, de cap primavera borda que hagi de passar, és ara meu. I serà vostre, al capdavall. Espereu confiats, que tan sols heu de saber esperar i confiar.

He estrenat, ardit, el gran final. El jueu errant ha arribat per fi a bon port, i engalano la meva quietud com una donzella esperançada per la fe amb què el seu nuvi l'ha promès. Per sola dot porto les mans buides; per penyora, ell presentarà el joiell de la corona. Sobre la terra serem tots salvaguardats i tornarem a buscar el fill i la dona. Els darrers seran passats a primer lloc i ningú no els podrà crebantar la seva fe madurada llargament en secret. Ningú no s'aixecarà contra nosaltres el dia del compte i tots quedarem astorats davant la revelació prodigiosa.

(b)

El fill de la Glòria

Estimat fill, et porto a les entranyes d'ençà tan sols dues faltes i ja te m'has apoderat com una heura estesa en un mur de paret. No et conec de res, però et sento conegut com si fos de sempre, lligada a tu en un gran sempre més. Potser, tot plegat, l'entrellat espès de les maneres de fer de la meva mare, els meus armaris, ara els nostres, plens de dots de paraments de casa. Potser, fins i tot, el secret lligam d'una vida amb una altra. Ara el meu lligam el tinc només amb tu. El teu pare no ha fugit, no ens ha abandonat. Ha hagut de marxar lluny, a un país de fades on jo no he pogut anar. Potser algun dia el seguiré, però no pas ara. Ara et tinc a tu i a tu els contes de fades te'ls haig de fer somiar, te'ls haig de fer viure com a infant de bressol que seràs. No em costarà gaire, no m'hi hauré de trencar gaire la closca per inventar-ne. Porto el cor tan ple de rondalles fantàstiques que no m'hi caben: històries de guerrers agosarats, de princeses presoneres del seu destí, d'amors impossibles i de cavallers encantats. Me'ls ha explicat el teu pare tantes vegades que els porto guardats al cor com els estels taquen una nit clara. Perquè sàpigues, fill meu, que el teu pare és un antic cavaller tocat de naixement, quan encara era tan sols un nadó de bressol, per una fada padrina de les més bones del seu país, i està per això destinat a estimar les fades i els seus somnis com un més d'entre elles, i no trobarà repòs fins que retrobi el camí del seu país que, diuen uns, comença darrere d'un saltant d'aigua; d'altres, on l'arc de Sant Martí ha posat un dels seus peus quan el sol i la pluja cauen plegats del cel. Però no pensis per això que a tu no t'estima o que a mi m'hagi deixat d'estimar. Res d'això. Ens estima de veritat i no ens oblidarà, i quan trobi el camí secret que busca i l'hagi recorregut del tot, i hagi trobat per fi de nou la fada padrina que de nadó el va tocar al bressol, ens vindrà a buscar, i llavors sabràs que els contes que jo t'explico, els contes que ell m'ha explicat, són tots

veritat, que no hi ha res que sigui mentida. Mentrestant, tu hauràs de créixer i fer-te un homenet, i jo em cuidaré de tu com si fos el teu pare i la teva mare, tot alhora. Jo faré la meva feina i també la seva. M'acostaré com fins ara a la gent que és a punt de marxar al País de la Son, i si de cas s'escau que volguessin marxar abans de la seva hora, perquè no els puc alleugerir amb algun remei aquesta darrera estona que de vegades és costosa de passar, llavors faré el que feia ell, els faré venir la son abans d'hora; quan ells ho vulguin, quan m'ho demanin. Això ho feia el teu pare perquè, tocat per la seva fada padrina, no sabia dir què no quan algú li demanava una cosa amb el cor.

Encara no sé com serà el teu camí. Potser a tu també una fada t'encanti quan estiguis al bressol, i t'afillarà, i facis de la teva vida una requesta del país del Més Enllà. No em faria res, encara que llavors ja no series del tot meu, perquè les fades són molt geloses dels seus fillols i no volen que prenguin a la vida cap altre amor que no sigui el seu. Són fetilleres poderoses, i si de cas et fessin conèixer un altre amor serà perquè reposis en el camí i reprenguis alè. Perquè el seu camí és ple d'entrebancs i de bardisses que l'amaguen i guarden dels falsos amadors, dels qui no tenen prou coratge per estimar una flor oberta, la llum del capvespre, la sal del mar. Potser també et facin conèixer un altre amor perquè en prenguis mesura del do, de com són de grans els tresors del seu regne. És per això que el teu pare i jo ens hem estimat, ell per tenir un fanal ben encès per no fracassar en els revolts obscurs del seu camí; jo, per tenir-te a tu, perquè tu, fill meu, ets fruit d'un amor encès i apassionat; no en dubtis mai, que el teu pare i jo ens em estimat sense ombres. I si ara ha hagut de marxar no és pas perquè ja no ens estima, sinó perquè l'amor de la fada és un sortilegi més poderós que totes les voluntats de les persones.

A mi m'ha costat molt dir-li adéu. Ell s'ha dolgut molt per haver-m'ho de dir a mi. Però ha estat la Fortuna la que ens ha separat i a la vida no se li pot girar l'esquena quan ella somriu, malgrat que de primer sembli una adversitat, una malaventura el que ens envia. Això ho fa sovint, presentar les ocasions de la sort vestides de dol, potser per provar la nostra confiança, potser per obligar-nos a obrir els ulls davant la vida. Perquè això sí que t'ho dic, fill meu: quan et sembli que les coses se't giren, quan el camí que emprens se't talli, no maleeixis la fada padrina, creu millor que ben segur ha estat ella, que de tu vol tenir cura, perquè no perdis el camí cap al seu país, o perquè en la foscor d'algun revolt trobis algun ensenyament que t'ajudarà a seguir amb més força, o fins i

tot allà et mostrarà alguna sendera per escurçar el camí, encara que de moment et sembli més feixuc, com si totes les portes se't barressin; no la maleeixis, que, si ho fas, llavors vindrà la bruixa del dol per robar-te el cor del pit i no tornar-te'l a donar més. És la negra fetillera que fa creure als nens que es tornen homes que les fades padrines no existeixen, que no hi ha cap destí a escometre darrere d'un saltant d'aigua o allà on l'arc de Sant Martí ha posat un dels seus peus. Tingues sempre confiança, sobretot en tu mateix, i aprèn a escoltar-te el cor perquè és allà, i no pas en cap altre lloc, on la teva fada et farà saber què és el millor per a tu, encara que et sembli una disbauxa el que et diu. I compte amb la bruixa del dol perquè té moltes disfresses i raons entenimentades perquè no t'entretinguis a guaitar en tu mateix quin ha de ser del teu veritable destí: vestits cars, prestigis enlluernadors, sentiments enlairats fins i tot. Et dirà: "Fes col·lecció del que et presento perquè esdevinguis ric en motius per viure. Seràs el primer de la fila i tots badaran la boca al teu pas, i et sentiràs anomenar com el que més d'això i el que més d'allò altre". Sempre vindrà corrents amb bons consells d'amic per ensenyar-te a fer i a desfer en allò que tu vulguis, ajudant-te a mudar l'opinió quan vagis errat, aconsellant-te bellament, volent sempre per a tu el bo i millor. Però tot plegat no serà mai el que tu vols amb el cor, sinó el que els altres diuen que volen per a tu.

Guarda el teu cor, fill meu, com la cosa més preciosa d'entre les que tens perquè és allà on potser, algun dia, l'arc de Sant Martí hi posarà un peu.